

Lató

2022. május
XXXIII. évfolyam
5. szám

A ROMÁNIAI ÍRÓK SZÖVETSÉGE
ÉS A MAROS MEGYEI TANÁCS
SZÉPIRODALMI FOLYÓIRATA

Főszerkesztők:

MARKÓ BÉLA

(1989. december – 2005.)

GÁLFALVI GYÖRGY

(2005. december – 2007.)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

(2008. január – 2019. május)

Főszerkesztő:

Szerkesztők:

VIDA GÁBOR

CODĂU ANNAMÁRIA

DEMÉNY PÉTER

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

LÁNG ZSOLT

SZABÓ RÓBERT CSABA

MOLNÁR ROZÁLIA

SZÓCS KATALIN

Tördelőszerkesztő:

Korrektor:

Tipográfia:

BIRTALAN KÖLÖK ZSOLT

IRSAI ZSOLT

TARTALOM

DARVASI LÁSZLÓ:

A legrövidebb vidám költeményem (Vers) ■ 5

DEMÉNY PÉTER:

Családária (Vers) ■ 13

MÁRTON EVELIN:

Ima Lycaon Pictusért (Regényrészlet) ■ 15

HORVÁTH FLORENCIA:

Hogy van-e fölöttem ég; Magamat tartani;

Szünet közöttünk (Versek) ■ 24

HAZAI ANDRÁS:

Nagymama vasalódeszkája; Improvizáció; Mozgólépcső;

Boys Will Be Boys (Novellák) ■ 27

TATÁR SÁNDOR:

Üzemzavar esetén hívja a karbantartót...! (Vers) ■ 40

SIMONFY JÓZSEF:

romjaim; végképp (Versek) ■ 43

TAMÁS DÉNES:

Egy képet láttam (Regényrészlet) ■ 45

TAMÁS-BALHA ETELKA:

Itt; Nem; Kérlek (Versek) ■ 62

MOLNÁR FLÓRA:

Égőáldozat (Vers) ■ 65

F. BAKÓ ENIKŐ:

A tónál; A szivarosom; A 80-as évek Tindere (Történetek) ■ 67

OPROIU NICOLETTE:

a perui hegyekben a gleccser alatt arany bújik meg (Vers) ■ 72

KÁLI ISTVÁN:

Csiki-csuki (Elbeszélés) ■ 73

CONSTANTIN ABĂLUȚĂ:

A lassúság ideje; Elégia két díjazott ingujjal (Versek);

Demény Péter fordításai) ■ 84

JOHN MILTON:

Elveszett Paradicsom (Részlet; Fordította: Horváth Viktor) ■ 86

SÉTATÉR

PROSENSZKI RÓBERT:

Becsapott nemzedék ■ 91

TÉKA

KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN:

A hétvégi bulik és a görög mítoszok (Nényei Pál: *Az irodalom visszavág – Léda tojásaitól az Aranyszamárig (1)*) ■ 96

BIRÓ MÓNIKA-ANITA:

Széljegyzetek egy francia krimi margójára (Guillaume Musso: *Egy párizsi apartman*) ■ 100

KLIKKREC

AMIK ANNAMÁRIA – GYÖRGY ANDREA:

Harc és helytelenkedés (Szilasi László: *Tavaszi hadjárat*) ■ 105

TALÁLT VERS

ORBÁN OTTÓ:

A dán királyi főszámvevő jelentése a Fortinbras & Fortinbras cég átvilágításáról ■ 109

NÉVJEGY

KOVÁCS PÉTER ZOLTÁN ■ 111

WWW.LATO.RO

archívum / szerzők / hírek / Látó Színpad – képek / linkek / szemle / Látó-repertórium

Darvasi László

A LEGRÖVIDEBB VIDÁM KÖLTEMÉNYEM

Befejezni kellett volna itt.
Éppen itt és most.
Úgy értem, már régen nem kellene
a folytatáson, egy újabb részleten,
valami ehhez hasonlóan
vacakolni, hogyan lesz tovább,
hogyan megy, merre és miért.
Tart.
Araszol.
Gondolkodni, ezen gyötrődni,
lesz-e még az vagy ez.
Szóljon-e a seholban pancsoló buta száj,
úgy néma, hogy kiabál,
úgy él, hogy kicsoda
egy senki.
Mert az is lehet, hogy
réges-régen be van fejezve.
De akkor meg mi ez.
Nem is folytattam semmit, se valamit.
Mindig fölírták a vetítés végén, hogy
Konyec Filma, The End.
Ha nem lenne világos,
eddig tartott, be lett fejezve, érted?
Állj föl, porold le a nadrágot,
bokafikszes, váltott, menj haza benne,
fütyörészhetsz, sétafika, andalgás,
sehová nem jutsz, haza, hova,
de azért menj csak.
Te kopogsz az ódon, mondom, ódon köveken,
makulátlan dombhát, liget, panoráma,

a templom szörnyetege,
a kórház szörnyetege,
itt meg rabok markolják a rácsokat.
Vége.

Holott, ha engem kérdeznek, hirtelenjében
biztosan azt mondom, hogy igenis,
úgy értem, mégis
kellett ennyi minden, ennyi rész,
darab, viszony, szelet, szilánk, szerkezet,
reláció, emlék, felejtés, ennyi
igen és nem, kellett ennyi hiány,
fa, fű, ég, ember, vércsöpp,
szakadás, rés, még ha olykor soknak
is éreztem, nagyon soknak, túlzónak,
kétségbeejtően feleslegesnek,
megalázó volt, hogy ennyi minden van, minek,
minek, de hogy mindenben,
de tényleg minden apró
szarságban találjak
valami nélkülözhetetlent.

És mindig.

Édesem, mintha nem volna ebédszünet,
egy félig mázolt kantinház legalább,
kiállni az ajtóba, fekete nikotinfüstöt fújni
a semmi fehérre festett bohócarcába,
és akkor odajön, hogy van-e ostya.

Bocsánat, nápolyi.

Van-e nápolyi.

Mindegy, milyen, nápolyi, keksz, aprósütemény,
valami rágcálnivaló, ostya.

Mindig nagyon, tényleg
nagyon sok volt ez, ennyi minden, belépsz
a boltba, de már tele a kosár.

És aztán kijössz az üressel, persze.

Szerintem ez a sok, ez a temérdek

azért kellett, hogy ne bírjam el,

essek kétségbe, legyek összezavarodva,
és legyen jó nekem.

Kétségbe vagyok esve, összezavarodtam, és jó.
Kibaszás, valamiképpen. Ne hagyjam abba,
de kívánjam földni is,
én egyem meg az összes ostyát, pardon,
ez most hányásszünet, pardon, mindjárt
folytatom tovább, az összes ostyával végzek.
Ne legyen elég, ha ilyen sok.
A kevés elég tudna lenni, de nem az.
Kérdezem még, öltözetem megfelelő?
A nadrágom hossza?
Ennyi mindennek hogyan lehet vége.
Hogy van ez a ténylegvége, nem?
Elég izgató, feszítő, félelmetes.
Ádáz.
Ez finom só, finom porcukor,
finom liszt, hó, dara, hófehér homok,
halott arcok, ezer, százezer mögöttem virágzó, élő,
síró, nevető, valaha volt arc fehér pora,
milyen finom a fehér
darabokra tépve, zúzva, morzsolva.
Mintha már nem is akarnám tudni,
vagy hogy valaha tudni akartam.
Ölthetek másik nadrágot, inget.
Ja igen, hogy tudni akartam arról,
ami lenni méltóztatott, mint ígéret, vágy,
óhaj, tervezet, mittudomén.
Tudni akartam ezt a sokat,
jól hangzik, szerény és mellékes érdeklődés, de
vérfnyomokat hagy, miközben kutakodik az ember,
egy újabb zacskó vagy doboz ostya talán,
és aztán egyszerre tanácstalan lesz,
az öltözéke, az ostya vagy egy szülő nő miatt.
Nem fejezte be?
Most kezdi el?
Ki az a bolond, aki úgy folytatja,
hogy nem, nem, nem hull a vére?
Mire megy ki a játék, hát nem?
Mire nem, ez is elég lényeges.

Mire nem megy ki a játék,
hát arra például biztosan nem, hogy...
hogymire igen.
Fogalmam sincs,
miért és hogy meddig,
mert egészen olyan, mintha
annyi sem történe, mint amikor
a fuvallattól levél mozdul,
jaj, levélke, ezt most ne baszd el,
ez nem az ősz, ez valami más,
csak ordít valaki, hol,
jajveszékel, szűköl, hol,
kérdesz, miért, leszól, felszól, szól, hol,
semmiség, miért, nem, igen, hol, ősz.
Csak leheveredett, nem is szül az a nő.
Mellettem fekszik, pedig lejárt a bérletem.
Mondd csak, asszonyom, te most szülsz?
Nem, nem szülök.
De mégis... mégis olyan ez.
Mondom, hogy nem.
Akkor jó.
Mi jó?
Férfiak, csak úgy a sarkon, bokafiksz,
nagygombos gyerekpánt, zipzár, volt hintalova,
bazmeg, kettő is,
pipafüst dán vízfestékből,
mennyibe' volt ez neked,
drága mulatság, az, na ja,
kétszer vettem föl a másik nadrágot, inget,
szül a feleségem,
nekem is,
nekem is, nekem is, nekem is,
hol.
Miért.
Tudok egy megbízható varrónőt, Irénke, oda szokta
varrni a kezét az egész világhoz,
ha szépen kérded, visszafejti.

Hozzád varrja a semmit. Gombokkal.
Megvarrja a szíved.
Bevarrja a szád.
Pedig ha nem történik ez,
ilyesmi, efféle, valami hasonló, akkor,
és a leghatározottabban állítom,
a nyakamat teszem rá,
szóval, ha nem történik,
az legalább olyan nehéz lesz,
ádáz, ez a szó is az eszembe jutott,
ádáz, ádááz,
nehéz és kíméletlen és ijesztő, rettenetes, ádááz,
ha valami nem lesz, ádááz lesz.
Ott feküdt mellettem egy nő,
na képzeld, és nem szült.
Nem akarta, elfelejtette, nem volt kedve,
honnan tudjam én azt.
És te?!
És én is ott feküdtem, pontosan ott.
Szörnyűség, ami van.
Szörnyűség ez is, hogy efféléket beszélek,
itt egy csempézett bérház, férfiak, pipafüst, koppanó kockák,
drágán vette, majd kispórolja, nők támolyogva,
leheveredik, hova, szül, hova fog szülni,
miért pont oda, ott fölöttébb kemény, asszonyom,
töklámpás, lampionok, erkély, tornác,
konfetti hull, valaki még petárdáról is gondoskodott.
Mosolygó léggömbök szállnak föl, oda.
Tudok mosolyt festeni.
Tudok buborékot, léggömböt, füstöt szülni.
A halál kékebb változata.
Jó lenne belépni ide,
hova ide,
hova és hova,
ide,
beférni egy szakadáson,
egy bűn ejtette résen.

Belépnék és biztosan elmúlna minden rettenet.
Rettenetes a semmivel ülni, állni, feküdni,
a semmit mondani, a semmit kérdezni,
a semmit szólítani,
hallgatni, mit válaszol,
mert igenis van válasza,
nem is egy, sok van neki, mindenféle
formájú válasza van neki,
annyi válasza van neki, mintha az élet
válaszolna maga,
az egész élet beszélne hozzád,
fűszál, égbolt, heverő nő, szül, dehogyis szül,
értsd már meg, hogy nem,
kiköltekezett férfiak, bokafiksz és a minden,
vagy az élet akármelyik teremtménye,
akármelyik parányi része, óriása,
gigásza, akármilyen lénye, zöldellése
és hogy na, na, na képzeld,
a semmi is pontosan ennyire, így, így, ilyen,
így tud beszélni.
Ilyen gazdag, bankszámla,
sminkkészlet a kivégzéshez, nem is szép, de az.
Ez a két fasz,
a nincsen és a van,
a semmi és a mind, pakk.
Most mit mondjak, de tényleg.
Hát ennyire ugyanaz, ha nézem azt, ami van,
ha nézem azt, ami nincs.
Ugyanaz az ádáz, önző, rettenetesen önző küzdelem.
Kedves semmi.
Drága nincs.
Illetve dehogy is,
mert te vagy én, vagy bárki,
vagy bármi, az igenis valami,
valami nagy, valami rettenetes, sok,
és mégis a semmi ruhájában táncol,
a semmi gúnyájában parádézik,
öltöny, uniformis, leváltott nadrág,

báli toalett,
a semmi dekoltázsa, slicce,
ebben a szédült forgatagban,
ebben a zsúfolt pusztaságban,
bálozunk kicsit. Érted?
Kocsmá.
Templom, börtön, az élet iskolája, blablábla.
Elmondani az élőket, a holtakat, a még
születőkre csak utalni,
tudni, hogy ők se tudták,
és hogy végül ők se akarták tudni,
tudni, hogy az én őseimnek az ősei se tudták,
éppúgy nem akarták tudni,
és hogy az, amiből lettem, lettünk,
és ebből lesztek ti is,
abból vagytok, ami nincs, nem is volt soha.
Csak hevert az a nő, édes istenem,
fog valamit, hozzá van varrva a kezéhez,
hogy bírja el.
Lehúzzátok a redőnyt, ami nincs is.
De lehúzzátok.
Lehúzó, jó?
Te csak heverj, nem kell aggódni,
mindjárt megszülsz egy másikat,
van rágcsálnivaló is,
van vagy nincs,
de azért lehúzó az a redőnyt,
régimódi, tetszik, nem?
Lehúzó, zörög, súlyos, súlytalan,
nincsen, nem húztam le semmit,
de akkor is néznek,
akkor is látnak, figyelnek, hallgatják,
érezik, érteni akarják, tudni szeretnék,
nem akarják elfelejteni,
jaj, a véleményük, a feltételezésük,
az a sok sejtelem,
csinálják, csinálják, csinálják,
mert elfelejtették szegények,

hogy vége van,
hogy el se kezdődött,
csak mégis történik tovább,
most kezdődik, ami...
hol kezdődik egy könnycsepp,
na, hol,
és ez milyen szép és ádáz
és vidám.

CSALÁDÁRIA

*„Hiába ír verseket, sose lesz költő, mert
nem mer álmodni. Lehetek kegyetlen?
Mert nem tud szeretni.”
(Egy lány szavai, Weöres Sándor idézi őket)*

1.

Ültem a gőzben, és arra gondoltam,
a pórusaimban most bizonyára a
szeretet áramol. Hosszan be- és
kilélegeztem, közben vártam, hátha
véget ér. Öcsém kinyitotta
az ajtót, és kiléptünk a fürdő
kövére, ő még belevetette magát
a cseberbe. A só felkavart, meg-
bolygatott, helyemre tett.

2.

Kétszer fordultunk, öcsém először
Makfalván felejtette a táskáját, nem lett
volna papucs, törülközője. Egy pofa az
orrunk előtt rohant át a talicskájával, egy
másik behajtott a tilosba. „Mégis itthon vagyok”,
mondta öcsém öt év Anglia után. Vezetett
éppen, nem látszott rajta a honvágy kielégülése,
betette hármasba. Mentünk vissza, hátha most
már nem felejtettünk el semmit.

3.

Egymás alá írt mondatokból remélek verset, ahogy
egymás alá élt tapasztalatokból remélek
szeretetet. Vagy mellé, nem tudom. Vagy már
nem is remélek. Mindenesetre édesapám
elsántikált a könyvemig, megmutatta a

fényképeket, amit két házasságából, három gyermekéről őriz. Az én könyvemben tartja őket, és engem még mindig emészt a honvágy.

4.

Az udvari hintaszéken fényképezkedtünk, egészen családnak nézünk ki abból a szögből, csak anyám hiányzik. Állókép, szemből – ilyen könnyedén le lehet írni valamit, aminek soha nincs vége.

5.

Ennyi épp elég mindenkiből, mondtam öcsémnek, amikor felajánlotta, hogy aludjam ott. Későn jöttem rá, hogy mit is mondtam, bár szelíden. De hát a mézbe mártott kés is gyilkol, mindenki tudja. Élek ölelnek, mégis élek. Gyenge szójáték, nem is igaz.

IMA LYCAON PICTUSÉRT

1.

Testvéreim! Imádkozzatok Lycaon Pictusért, akit nevezek Nérukának, kígyászkeselyűnek, vadkutyának, házi kedvencnek, süket ökörnek, sánta hiénának, nárcisztikus idiótának, és így tovább. Imádkozzatok értem is úgy, ahogy magatokért fohászkodnátok. Hogy kihez? Bárkihez, akihez ti szoktatok. Én nem hiszek semmiben, zavarosan kavarog az élet, mintha folyton forgószelek közepében állék, ritkán látok tisztán – hát ez a panaszsom.

Ndé tábornok országában születtem a meleg óceán mellett egy halászfaluban. Felénk az öböl vize tiszta, másfelé hordja a szemetet az áramlás, és bőven van hal, lehettem volna a legjobb halász vagy hálókészítő mester, csónakos. De én arra vágytam, bárcsak gyalogos lehetnék, vagy futár. Eleinte csak a menés iránti vágyból, és azért, hogy szép bőrcipőben, hiéna-foltos egyenruhában mutatkozhaszak, akár csak ők. Ndé hadseregének ruházatát anyámnak köszönhetően ismerem, aki boltot tart fenn a parton, és kínálja benne főként saját magát és különféle lepényeket, pálinkát. A sereg közeli vegyes bázisáról leginkább a futárok és a pilóták, a felderítők és az utászok látogatják anyámat, és mindenféle más nép, kósza vándor, átutazó vigéc. Fogalma nincsen arról, ki az apám.

Tízévesen kerültem a seregbe, és tíz évig voltam gyalogos. Egészen vígan teltek napjaim, de sokat koplaltam, hozzám tartozik a koplalás, lehet, az tart életben. A gyalogságba való felvételemkor és nemrégiben, amikor szerencsétlenségemre futárrá lettem, hogy örökre megjelöljenek és kipróbáljanak, teleszabdalták a hátamat Ghúl késével. Csak néhány hónapja vagyok Ndé tábornok 3. számú személyes futára. A hátamon a hegek viszkető kövér hernyók, még nem gyógyultak be teljesen. Nem tudok leszokni arról, hogy folyton és állítólag pimaszul kérdezzek. Emiatt a tábornok úgy szid, mintha megkehesedett és meg is rühösödött volna miattam. Miközben a helyes kivizsgálás módozatairól prédikál, melyek szerint az alany testét nem bántjuk, és nem is érintjük – eszelősen vakarózik, és ijesztő dolgokat oszt meg velem bizonyos *cordylobia anthropophaga* nevű lényről, amely a testében

lakozik. A tábornokot rendkívüli módon idegesíti az, hogyha valaki sokat beszél a jelenlétében, főként ha az illető hadar, akárcsak én. A beszélgetéseink rendszerint azzal zárulnak, hogy ő süket ökörnek, sánta hiénának és efféléknek nevez, és kerget, hogy menjek és végezzem a dolgomat, lehetőleg az utasítások szerint. Gyakran seggbe is rúg, vagy apró pofonokat ad. Ezt mástól nem tűrném el, de neki elnézem. Ndé tábornok a mi atyánk.

A tábornoktól levél formájában érkező *utasítások* meglehetősen homályosak szoktak lenni, olyasfélék, mint egy szerelmes dal, amelyben bárki lehet csalogány. Emiatt a homályban bolyongok, legújabb feladatomat illetően. Attól tartok, hogy a tábornok ki akar végezni, de szeretné ezt a lehető leglassabban véghezvinni, hogy gyönyörködhessen a szenvedésben. Erre vonatkozó elméletemet előadtam a 2. számú személyes futárnak, aki a vallomásom óta még erősebben megvet, mint korábban. Dögöljön meg! Nem értem, miért nevezik még mindig futárnak, hiszen esze ágában sincsen futni, és nem is tudna, legalább ezeresztendős. Annyira vén, hogy a neve közismert a kontinensen, ő az élő legenda, Ukame¹, avagy a Múmia. Miután végighallgatott, kifejtette, hogy nem is érti, hogyan cseperedhettem fel ekkorára, hiszen világos, hogy ütődött vagyok, márpedig az ütődöttnek semmi haszna, mert nem lehet rendes munkára fogni. *Előbb-utóbb kampóra kerülsz, mint a legtöbb házikedvenc* – biztat, amikor csak alkalma van rá. Mindketten a Mocsárban szolgálunk most, de ő a boltjában dekkol naphosszat, és pálinkát kotyvaszt magának vagy az ügyfeleknek, azonkívül ő tudja, mit csinál

A palotában azt terjesztik, hogy Ndé tábornok a maga bölcsességében sajátos módszereivel edz engem, mert ha valóban tévednék, azonnal kialakszna száradni a vaskampóra, mint bárki más, aki elvei ellen vét. Azt gyanítom, hogy igazat beszélnek, de nem vagyok benne biztos, semmiben sem vagyok teljesen biztos. Minden, ami körülvesz, gyanús is ugyanakkor.

Az Ndé szabta sors minden nap próbára tesz engem, egyszersmind függővé. Ez nem ellenkezik a természetemmel, a függésben mesterfokozatot értem el, a tudományág guruja vagyok, ha úgy tetszik. Anyám szerint menthetetlenül hülye, talán ennek köszönhetem azt, hogy még élek. Ezekkel a szavakkal valójában kedveskedik nekem, csak hát képtelen nem uralkodni fölöttem, hiszen ő mindeki fölött uralkodik, miért volnék én a kivétel? Narcisztikus idióta vagy aki önmagába szerelmes – mondja. A legnagyobb baj velem az, hogy nem értem az élet rendjét, a fent és a lent teljesen összeke-

veredik bennem, mintha az óriáskeréken szült volna, a Fény Városában. A magam tompa egykedvűségében azt gondolom, hogy halhatatlan vagyok. Ez a kóros elmeállapot, amelynek egyre mélyebb bugyraiba süppedek, talán az ő hibája is, nem csak született vadkutya-természetemé, amely arra készít, hogy vándoroljak helyről helyre, és egyenlőnek lássak minden testvért, miközben egyenlőség nincs. Nem sok ideje jutott a neveléssel törődni, sőt, most sincsen ideje rám. Rossz természetemért mégis apám okolható, bármelyik vén vadkutya volt is az. Ha egy kicsit hasonlítanék rá, máris jobban tudnék lavírozni a vastag mocsárban, ahol szerinte dagonyázom – mondja. Igaza lehet, de nehezemre esik bármit is elhinni abból, amit az emberek magukról és egymásról összehordanak, mert annak vajmi kevés köze van ahhoz, milyenek is ők valójában. Ndé tábornok személyes futárát az az átok sújtja, hogy időnként rákapcsolják egy-egy célszemélyre, azt pedig úgy kell vizsgálni a tanítások szerint, mint egy szerkezetet, ami meghatározott idő alatt szét kell tudni szedni, majd összerakni, valahányszor csak javításra szorul, vagy szemléltetni akarjuk a működését. A tábornok atya a küldetést vérközmólyan gondolja, én pedig hibát hibára halmozok, hiába vezetem be a jegyzőkönyv megfelelő rovataiba, hogy mi is történt aznap, mit mondott, mit tett, mit gondolt! – a megfigyelt, mert a homály csak vastagszik, és dagad, és örök a ködszitalás az agyamban.

Bárcsak újra egyszerű gyalogos lehetnék, és gondolhatnám a magam gondolatait. Így folyton a másét kell figyeljem, és ettől teljesen elvesztem a fejemet. Túlságosan hasonulok az áldozattal, mondja anyám, aki nem tud megszokni erről az *áldozatozásról*. Az ő idejében állítólag még így hívták. Az, hogy: 'megfigyelt', 'célszemély', 'alany', megnevezésnek túl lágy, és főként hamis, hiszen ma is ugyanúgy kampóra akasztanak, vagy megsütnek gúlába rakva, akárcsak korábban, semmi nem változott.

2.

Athanasziosz atya két hétig kutyagolt sovány és girhes vezetője nyomába a fővárostól a misszióig, ahová szolgálni érkezett. Amikor az őt fogadó, barna csuhába öltözött nővérek meghallották, hogy milyen sokáig tartott az út, nyerítve felröhögtek. A mocsárbeli futárok naponta kétszer is meg tudják tenni a Mocsár–Főváros távot, ha megfelelő élelmet kapnak, és elkerülik a vadakat. Athanasziosz úgy érezte, szégyenteljes dühében menten lángpallossá vagy tüzes istenyilává változik, és a nézésével gyújtja fel az egész

kócerájt. Bosszúvágját nehezen palástolva fizette ki a málhahordozót, aki tébolyultan vigyorgott, miközben a bankjegyeket leszámolta. Mire megkérhette volna a nagyra nőtt vándorsáskákra emlékeztető fogadóbizottságot, hogy sebesen kavarjanak neki egy életet adó rumos koktélt, a nővérek egy lobogó köntösű csapata átvágtatott a sátrak közötti téren, egyenesen a számára kijelölt kórházi létesítménybe. A hordágyon artikulálatlan hangon óbégatott valaki. Ismerős hang – nyögte Athanasziosz, és rögvest arra gondolt, a sivatagban való céltalan kóricálástól biztos elment az esze. Mit keresne itt, ezen az elátkozott helyen valaki ismerős?

3.

Alois² fel-alá mászkált Endi Boo házában, nem találta a helyét. Néruka már harmadnapja elment, ki tudja, merre bóklászik, talán abban a halászfaluban van, ahol az anyja lakik, és ahol egyszer Alois is járt. Homályos emlékfolt a meleg óceán, a pálmabetűs házak képe, az ottani emberek arca, távoli az az idő, amelyben Néruka még nem is létezett.

A kecske panaszosan rázendített a délutáni mekegésre, amelytől jobb minél távolabb lenni, megszakad az ember szíve a részvételtől, vagy éppen ellenkezőleg, felébred benne a gyilkos ösztön. Alois úgy döntött, a Misszió lesz a legalkalmasabb hely az alámerüléshez, messze a kecskemekegéstől. Mire a nővérek észbe kaptak, teleette magát extra minőségű tókkijó keksszel, amelyet áfonyakender porába forgatnak, és egy is elegendő a boldog rövidzárlat állapotának előidézéséhez. Utóbbi beszámolók szerint egy kis ideig félrebeszél, hosszú szárú füvekről és hirtelen támadt viharokról hadovált, meg egy Sebastien nevű szentről, akit halálra nyilaztak a legenda szerint. Később rángatózni kezdett, és hányt. Mikor észhez tért, úgy gondolta, ímé, a feltámadás, mégis létezik a mennyeknek országa. A kórházsátorban fényesség volt, ismerős arc hajolt fölé.

Athanasziosz atya szíve nagyott rúgott, amikor felismerte a félholtan fekvőben Aloist. Megszaglászta az elesett, akiből rumos kóla jellegzetes illata áradt, és valami, ami leginkább a bajuszpödrő viasz, napon aszalódó bőr és fővő ecet szagára emlékeztette. Athanasziosz eszelősen keresni kezdte a táskájában a szőlőcukrot, a glukózinjekciót, az inzulint, az orvosi köny-

² Mpumbavu, azaz a Bolond, a szomszédság szerint.

vét, az egyetlen, amelyet valahogy meghagytak neki ezek a barbárok, akik közé vezekelni és megigazulni jött.

Nemzetünk koszorúslányokat küldött Ndé tábornok seregébe? – kérdezte elhaló hangon Alois. Holtsápadt volt és verejtékezett. Athanasziosz vérben forgó szemekkel nézett rá. Nem bánná, mondta, hogyha a kedves páciens mégis meggondolná magát, és kezdeti tervei szerint a feltámadás helyett önként távozna a földi létből. Az atyában vad csörömpöléssel szakadt fel a zsilip. Úgy érezte, a feltörő emlékek súlyosak, mint egy ólomkabát, amelyből hasztalan próbál kivetközni az ember. Mindaz, amit törölni szeretett volna, a sok felelőtlen örület, amelyet egy másik életben véghezvittek, tündöklő fényességben sziporkázik ismét. Az atya a torkát köszörülte, és fuldokolva köhögött, azt remélte, belehal, vagy legalább hosszabb időre elájul.

A Misszió állandó hívei nagy zshivajgásban arra vártak, hogy bejelentsék, a Mpumbavu³ feltámad, mint a múltkor, vagy elhunyt végre. Nem tudták, mit szeretnének jobban, a legutóbb arra szavaztak, hogy bárcsak kifeszülne végre, mert biztos miatta jött a fejükre az aszály, de akkor túlélte a krízist, és emiatt egyesek azt kezdték terjeszteni, hogy jobb, ha vigyáznak rá, mert szerencsét hozhat.

Így megy ez errefelé – sóhajtott Alois a sátorlapra bökve. Nemsokára ki kell menj, öregem, kezded a műszakot. Majd jelentsed be, kérlek, hogy élek, és vigyél nekik egy marék tókkijó kekszét, áldó kezdeddel osszad szét, annak fognak igazán örülni, nem a jó hírnek. A kekszért jönnek, tudod. A bánat egyébként, amiről a múltkor kérdeztél, nem is fekete madár, inkább színét vesztett ólomkatona – mondta. Az atya hitetlenkedve rázta a fejét, mint aki nem hajlandó elfogadni, hogy ez a hátborzongatóan idegesítő rémes villogás a valóság. Kétségbeesetten kérlelte a nemrégiben megismert Jóistent, hogy világosítsa meg, mit tegyen most, amikor nincs mit tenni? Ám az Úr makacsul hallgatott, a világegyetem pedig égetően közömbös maradt. Az atya hitének gyöngé kartonpillérei roskadoztak, és újra felismerte magában a sírós kismacskát, akivé összegömbölyödni vágyott.

De mégis, hogy a fenébe lehetséges ez? – kérdezte oly lepusztultan, mint ha most ütne ki rajta a kétheti vallásos révületben megtett kódorgás minden fáradtsága. Ne is kérdezd! – jelenette ki vidáman Alois. Fenemód gyorsan helyrejött, nincs már neki sok hátra – állapította meg az atya, és dühbe gurult. Méghogy ne kérdezze! Évek óta se kép, se hang, gyanútlan fecsegők megbízhatatlan meséiből hallottunk egymásról, és akkor tessék! Ezen

³ Alois, mások szerint.

a lehetetlen helyen talállak, félig elpusztulva, te meg közlöd velem, hogy a bánat színét vesztett ólomkatona. Nem vagy te nagyon-nagyon bolond, és nem örülten beteg, ez a helyzet – hadarta Athanasziosz, és fel-alá mászkált a sátorban, mint aki keres valamit, de maga sem tudja, mit.

Mit parázol, miért ne lehetnék én itt? Hazajöttem. Megboldogult uram, a Huru Rubani révén ez a hazám, és földje számomra szent, a férjem meg az örök vadászfelhőkben repked, mindörökké, Ámen. Szóval, inkább én kérdezem, hogy te mi a jó eget keresel vajon itt? Légy türelmes, fiam, hogyha engem vagy az üdvözülést... – jelentette ki Alois, és vihogott.

Hiú dög, azt hiszed, körülötted forog a világ? És mióta prédikálsz ilyen szépen, versbe szedetten? – kérdezte az atya, és idegesen rebtent fel, amikor a szolgálatos nővér belépett. Még nem szokta meg, hogy a szemüket is alig látja frissen fogadott élettársainak, bármit is jelentsen ez.

Itt van Néruka Alois. Azt hiszem, hazamehet – mondta a nehézkes járású nővér, aki leginkább tisztességben meggörnyedt patkolókovácsra emlékeztette az atyát. Míg ő azzal volt elfoglalva, hogy valahogy kiterelje magát a pánikból, Alois kedélyesen duruzsolt a patkolókovács alkatú nővérnek.

Kedves Néruka. Ugye milyen kedves fiú? Mondja meg neki, hogy napnyugtakor majd megyek, várjon csak rám, főzzön addig egy jó erős levest, felőlem a kecskét is megsütheti, úgyis arra vágyik már mióta! És olvasgassa az Ószövetséget, mert ki fogom kérdezni – mondta Alois, és félreértetlen mozdulatokkal jelezte a kovácstermetűnek, hogy kint tágasabb.

Néruka? Ő az új szeretőd? – kérdezte döbbenten az atya.

Figyelj, Eszlári, ha kívánod, a tied is lehetek – incselkedett Alois. Athanasziosz megborzongott, és idegesen nézett körül. Ne mondd ki ezt a nevet soha többé! – sziszegte. Álmomban se? – kérdezte Alois, és lehámozta magáról koszos köntösét. Kéri szépen az atyát, mondta kislányos hangon, hogy hozza be a mosóteknőt, és hozzon langyos vizet, és kérjen szappant a nővérektől, és aztán fürödjenek meg mindketten, mint a régi szép időkben ott a világ túlsó felén, ahonnan erre az oldalra gondoltak túlsóként. A földrajzba és emlékekbe belebonyolódva Athanasziosz atya cölibátusának harmadik esztendejében ismét a testi vétkek útjára lépett. Az aktus megviselte őt, de sikeres volt. Az esemény utáni bánat úgy hullt reá, mint a kiadós és hideg őszi eső.

Napnyugta után Néruka vonult be a kórházsátorba a karóráját lobogtatva és pattogó, vezényszavaknak tűnő hangokat adva ki magából. Dühösen mérte végig az Alois mellett gubbasztó félmeztelen Atahanszioszt.

Maga meg mi a fenének jött ide? – kérdezte.

Ismerjük egymást? – bámult rá döbbenten az atya. Ez a bérgyilkos a babád most? – kérdezte Aloistól, aki üdvözülten mosolygott és bólogatott.

Ideje öltözni és lelépni innen, vár a kecske! – ugatta Néruka.

Megsütötted végre? Hagyd szegény atyát, nem tud nekem békét hagyni, állítása szerint azért, mert én nem hagyom békén őt, de ne bonyolódjunk bele – mondta Alois, és Néruka háta mögé húzódott, mintha az apukája volna.

Elintézem én, nyilazom le, nyuvasztom meg, töröm el a nyakát, ontom ki a vérit – hergelte magát Néruka. Az atya ülve maradt, mert úgy saccolta, hogy a harcias kisfiú nagyjából a mellkasáig érne, ha mégis felemelkedne. Szomorúan nézte Nérukát, olyan tekintettel, amellyel ketrece sarkába szorul vén kan disznó néz a vég órájában. Szemei éppen úgy kiguvadtak, mint szegény disznónak, aki megértette, hogy ennyi volt, vége. A kan disznóval ellentétben Athanasziosz atya nem szűkölt, és nem sivalkodott félelmében, csak verejtékezett. Leszarta, hogy hamarosan elvághatják a torkát, utána pedig feltrancsírozzák, és belefőzik a napi levesbe. Valójában szeretne volna ezt, csak minél hamarabb túl lenni rajta, és levesként üdvözíteni, átlényegülni, és újra tiszta lélekként szabadon repülni. Végül is azért választotta a Mocsarat, mert a lehetséges állomáshelyek közül ez tűnt a leginkább halálosnak.

Nem tudsz tőle megszabadítani, belém kódolta magát a spermiuma által – jelentette ki Alois, és zavartan felvihogott. Néruka komoran nézett rá. Már megint olyan idegesítően hülye vagy! – korholta, miközben kecsesen, mint vadászó gázlómadár, felemelte a jobb lábát. Cipője orrát beledörzsölte a nadrág szárába, majd maga elé nyújtva a lábfejét, megvizsgálta, hogy elég fényes-e. Atahansziosz megbabonázva nézte a pipiskedést, el volt varázsolva. És a kis kurva milyen ügyesen idomítja a vén öszvér kancát! – kuncogott magában, de ezt azonnal meg is bánta, mert ki tudja, lehet, hogy már egy pihekönnyű rossz gondolat is elronthatja a kedvező nirvána esélyeit. Míg ezeken tűnődött, Alois kézen fogta az egyenruhában feszítő Nérukát, és kísértáltak a táborhelyről.

Kígyászkeselyű – villant be az atyának, és felkavarodott a gyomra, elszédült, kettős látása lett, és arra gyanakodott, hogy agyvérzés érhetne, vagy megbolondult, ilyen az, amikor az ember végérvényesen becsavarodik.

4.

Kora hajnalban az atya kerengett az oszlop körül, amelyre a hangszórót erősítették, hogy a Misszióban is tisztán hallják Ndé tábornok tanítása. A hangszórók egyelőre némák, de az atya fejében iszonyúan megnőtt a zaj.

Nem tehetek arról, hogy így döntött helyettünk a sors – jelentette ki Alois, amikor megpróbálta kivallatni, hogy megtudja, ki küldte, milyen célt szolgál a jelenléte a Mocsárban, mely helyről valószínűleg maga Isten sem tud. És ahol ő, Athanasziosz valóban koszorúslány patkolókovácsok és gerelyvető bajnokok között. Akik pénteken rózsaszínű csuhában kerengnek össze-vissza, majd meglátod, csodaszép – szólt Alois, és esküdözött, hogy nem küldte senki, jött magától.

Nem mondom el, hogy mit gondolok erről, mert tartok tőle, hogy nem tudnád a kellő komolysággal kezelni az információkat! – jegyezte meg Athanasziosz bosszúsan.

Tartsd meg magadnak az értékes tudást, és viseld a terheit – jelentette ki kenetteljesen Alois, és az atya szívesen felpofozta volna, de érző és igazulni vágyó lélek ilyent nem tehet. Ha én lennék ennek az országnak a királya, száműznék – mondta neki, és rágyújtott, évtizednél hosszabb absztinencia után.

5.

Jól van? – szólította meg a Főnövér. Athanasziosz az oszlopnak dőlve, megbabonázva hallgatta Ndé tábornok koppanó és recsenő, vicsorgó és dübörgő szavait, melyeket alig értett, de az üzenet teljesen világosan kirajzolódott. Zavarodott tekintettel bámult a Főnövér arcába, ő volt az egyetlen, aki fedetlen képpel mászkált a seregben. És ugyancsak az egyetlen, akit az atya valódi nőnek vélt. Szoknyája ráncaiból noteszt halászott elő, és felolvasott néhány válogatott gondolatot Aloisról. Miszerint súlyos zavar van a fejében, nem tudni, mi a frászt keres a Mocsárban, és az is rejtély, létezésére miért van szüksége a világegyetemnek. Nérukával él Endi Boo házában, de másokkal is találkozzat jószántából, vagy azért, mert muszáj. Például Ruz Babával, aki a rossz nyelvek szerint Ndé tábornok főgépésze, vagy Kiongozi Kiuméval, aki a mocsárban élő törzsszövetség vezére. Sokat iszik, dohányzik, és imádja az angyaltrombitát meg a tókkijó-port. Ettől a kombótól összeviszsa hadovál, ha eszénél van, segít, elég rendszeresen dolgozik

a Misszióban, amit éppen kell, varrni is tud, igaz, nagyon lassan. A legjobban az intrikához ért. Ismeri Ndé tábornokot, és a tábornok is őt.

A Főnővér elnémult, és Athanasziosz a feszült csendből rájött, hogy most ő következik, elő kell adja a saját történetét. Akadozva fogott hozzá, és csak remélni tudta, hogy majd a fáradtság számlájára írják a dadogást, és nem gondolják azt, hogy hazudik, mint ahogy tette. A nővér unott tekintettel követte az atya hadoválását, de végighallgatta, mert az Úr is lám milyen türelmes. Semmi szüksége nem volt a mesére, Szomorú Lótekintet leveleiből azt is megtudták Athanasziosz atyáról, amit egyáltalán nem akartak tudni.

A nővérnek tetszett az atya bárgyúnak tetsző naivitása, tagbaszakadt termete, húsos orra, és zengő hangja is. Alig várta, hogy nekiláthasson az átnevelésének.

HOGY VAN-E FÖLÖTTEM ÉG

A tekintetek sugár erdejében én, magamra hagyott szolga dolgozom, hogy anyám magjai kikeljenek. Úgy szórta el őket, mintha biztos lett volna benne, eső nélkül és talaj nélkül is találnak maguknak hazát, fogalma sem volt, mennyi gondozás, mennyi áldozattal teli év kell nekik végül ahhoz, hogy egyáltalán gyökeret ereszhessenek. Még messze a sarjadás, olykor pedig én is türelmetlen vagyok, mégis bízom növekedésükben, majdani lombjukban, és minden erőmmel kapaszkodom abba, hogy ezek nem egyszerű magok, ezeket hagyta hátra, és úgy tűnik, a kezdetektől fogva ezeket bízta rám. Dolgaim bokra annyi, amennyit megkövetelnek, napirendemet hozzájuk igazítom. Ápolom és rendezem körülöttük a földet, mert talaj végül került, a vizet pedig testem cseppjeivel biztosítom. Úgy dolgozom, mintha napszámos, mintha munkatáboros volnék, nem félve, de folyton megfeszítve. Minden megpihenésem idején felemelem a fejem, és hogy éppen van-e fölöttem ég, anyám elégedettsége dönti el.

MAGAMAT TARTANI

A hátországok előbb-utóbb dugába dőlnek, az angyalok felemelik a fényt, és többé nem marad, csak sötét. Akinek saját védelmezője van, még jobban kell félnie, nem hathat rá a kollektív őrizet. Te vigyázol rám, te sóhajtasz fel, mikor elvétem mozdulataim, nem lehet egyszerű eltérni ennyi mindent, de hidd el, gondolataimért mindig borsosan megfizetek. Maradtam rabszolga, te többé nem lehetsz hajcsár, azt kívánom, bár

lehetnél, mondataid inkább figyelmeztetések, mintsem parancsok voltak. Egyeseket örökre megjegyeztem, másokat mintha sohasem hallottam volna. Azok alapján, amiket tőled tudok, vagy amiket magam szedgetek ki a várromok alól, igyekszem megtanulni, mi a helyes. Talán legvégül a hátszágokból tényleg nem marad semmi, akkor sem, ha a hátszág egy saját angyal. Az nem költészet, anyám, hogy utólagosan mindenért bocsánatot kérek. Itt van a vádirat, az ügyet egyszerre bírálod és egyszerre nyered. Vedd ki belőlem, amit akarsz, aztán hajolj fölém, és úgy óvj, hogy ne olyanra formálj, amilyennek akartál, vagy amilyen akkor lennék, ha tényleg itt volnál, hanem amilyen valójában vagyok.

SZÜNET KÖZÖTTÜNK

Anyám fejkendőben ül a teraszon, mint régi öregek, fejkendőben, mint nagyanyám, akinek kilencven fölött is hátközépig érő haja van. Igaz, ha nem marad ki közöttünk egy generáció, anyám a nagyanyám lenne, most fizetjük a kimaradás árát. Nem tudom, hogy én nem akartam-e jönni, nem tudom, hogy ő nyújtogatta-e a várakozást, még az is lehet, hogy nem várt, csak sejtette, hogy majd egyszer leszek, arra viszont végképp nem számíthatott, hogy nálam lesz az olló, nálam lesz később két, mindent eldöntő vágás.

A köldökszinóron először, mert mikor már volt kitől, mégis várt, a zsinór után pedig az életvonalán. Ha nem marad ki köztünk az az embernyi rész, a néhány évtizedes szünet, talán nem is én jövök, és ha nem én, akkor kettőnk közül ő írja ezt, vagy nem írja senki, ha nem én jövök, most nincsen mit írni. Még csak nem is a szülésbe, még csak nem is utána egyből, de pont a petefészkek, pont az a rész akart mindenáron elpusztulni, amihez testéből valaha a legtöbb közöm volt.

Köszönjem meg, hogy rám áldozta, nevezzem ostoba véletlennek, mondjam azt, hogy mindennek így kellett lennie, közhelyekkel nyugtassam magam, vagy csak sírjam el a versben, sírjam el, hogy ha én is megbetegszem, majd nem lesz, ki ápol, igaz, én sem ápoltam őt nyolcévesen. Pedig naponta közelít a láz, szökik föl, visszahúzódik újra, nem segít a hidegvizes borogatás, nyugtalanságom, mint legszigeribb elem, hordozom tovább.

Anyám fejkendőben, mint régi öregek, ül a teraszon, a különbség annyi, hogy nem lett belőle öreg, és hogy mindezt a tükörben látom, miközben vágom a hajam.

NAGYMAMA VASALÓDESZKÁJA

- Miért hegedül ilyen sok zsidó?
- Mert azzal könnyen lehet menekülni.

Egy ismerősöm kérdezte ezt egy klezmerbanda muzsikusától. Igaz, ő a judaizmussal kapcsolatos tudásának túlnyomó részét a *Hegedűs a háztetőn* címéből szerezte.

A nagymama nem volt zsidó, de a második világháború alatt háromszor is menekülnie kellett, mert valahogy mindig szerencsétlenül választott lakhelyet. Először a házat bombázták le. Később menekült a bosszúszomjas, minden magyarra ellenséggként tekintő jugoszláv partizánok, és végül a fosztogató orosz katonák elől. Volt, hogy hálóingben, mezítláb, majdnem mindenét hátrahagyva kellett elhagynia otthonát, de egyvalamit mindig magával vitt: nehéz, tömör fából készült vasalódeszkáját.

Különleges egy eszköz volt: két keményfa (talán tölgy) lap egymáshoz ragasztva felülről, alulról, és vastag lakkréteggel bekenve. Lába nem volt, a nagymama minden új otthonában egy asztalkát vagy téglákat pakolt alá, hogy használni tudja. Nem a legpraktikusabb darab, az biztos, megemelni is alig tudta, mégis mindennél jobban ragaszkodott hozzá. '44-ben elvesztette a vasalóját, és vagy öt évig nem is szerzett újat, de a deszka végig vele volt.

A hetvenes évek elején odaajándékozta a lányának negyvenéves születésnapjára, és bár addig mindig csak mosolyogva megrázta a fejét, amikor kérdezték, miért fontos annyira a vasalódeszka, most végre tartott róla egy kiselőadást. Maga a magyarázat kicsit zavaros volt, de a család betudta annak, hogy a nagymamának a két világháborúval a háta mögött nehéz élete volt, és különben is öregszik. Beszélt arról, hogy ha van vasalódeszkád, akkor hiszel a rendben és a tisztaságban, igényes vagy önmagaddal. Elmondta, hogy egy ilyen tárgy rengeteg mindenre használható, de nem tisztázta, mire gondol. Végül megmutatta egy Kalasnyikov lövedékének nyomát az alján, és elmesélte, hogy '56-ban ezt tette az ablakba mellvédként, és valószínűleg az életét mentette meg. A család egy kicsit megnyugodott, hiszen így már érthető, a nagymama nyilván ragaszkodik ahhoz a tárgyhoz, amely

megvédte a halálos golyótól. Ott és akkor senkinek nem jutott eszébe, hogy '56-ban már legalább húsz éve hurcolta mindenhova magával a deszkát, amire utólag aligha adott magyarázatot az akkori megmenekülése.

A hagyomány, ha már elindult, meg is maradt. A lánya szintén továbbajándékozta az unokának, amikor ő lett negyven, aki szintén odaadta az ő lányának (ez már mostanában történt). Szerették a történetet, kedves emlék volt a bolondos nagymamáról, aki pont egy vasalódeszkát tartott ekkorra becsben.

Honnan is tudták volna a valódi okát annak, hogy miért ragaszkodott tűzön-vízen át a deszkához? Dehogyan gondolta azt, hogy egy vasalódeszka a háztartás legfontosabb tárgya, hogy anélkül nem lehet élni. Az igazság az volt, hogy a nagybátyja, Kázmér bácsi, aki kalandor hajlamú ember volt, még az idegenlégióban is megfordult, s egyik afrikai újtjáról egy kábé tízkarátos gyémántot hozott haza. Az öreg később elutazott a Salamon-szigetekre igazgyöngyökért, és többé nem hallottak róla, a drágakő pedig az akkor még kismama nagymamánál maradt. Férje, a nagypapa, aki később Voronyezsnél elesett, applikálta be a két falap közé, létrehozva így a vasalódeszkát. Együtt találták ki ezt a rejtekhelyet, hogy baj esetén elő tudják venni a gyémántot. Így sok minden érthetővé válik, hogy mit miért tett a nagymama, csak az nem, hogy vajon mit tarthatott bajnak, ha nem a szétbom-bázott házat vagy az életére törő katonákat. Mindenesetre abban igaza lett, hogy a kő nélkül is megúsza ezeket a kataklizmákat, és boldog életet élt szerető családjával. Azt tervezte, hogy majd a halálos ágyán elárulja nekik a titkot. Azt viszont nem tervezte, hogy megcsúszik a padkán, és elüti a villamos, mégis ez történt.

A vasalódeszka pedig generációkon át öröklődött, és még további generációk során öröklődni fog. Talán egyszer valaki lelöki, és kettéhasad.

IMPROVIZÁCIÓ

Átlagosnak mondható életet élt egészen addig, amíg már nem. Fizikát tanított és kutatott az egyetemen minden nap, aztán hazament a családjához, illetve hetente két estét egy amatőr társulattal töltött, ahol improvizatív színházat csináltak. Volt néhány előadásuk, amelyek a rokonokon és barátokon kívül a kutyát sem érdekelték. Kamaszkorában talán némileg több

becsvágy volt benne, mint a legtöbb kortársában, de ez kielégítette. Az önvizsgálat perceiben megállapította, hogy a karrier, család, önmegvalósítás szentháromságban mindenhol jó eredményeket ért el, és ez elég is volt.

A sikert persze, akármilyen váratlanul érkezett, örömmel fogadta. Már az is meglepetés volt, hogy egyik fellépésük után egy közepesnél kevésbé ismert rendező megkérdezte, volna-e kedve szerepelni egy olyan filmben, amely teljes egészében improvizációból fog állni. Nyilván volt.

Elképesztően népszerű lett úgy a mozi, mint ő, a főszereplő. Videomegosztókon, közösségi médiában terjedt, minden józan várakozást felülmúlva. Az alkotók, bár büszkék voltak a produkcióra, éppolyan értetlenül álltak a sikerük előtt, mint a kritika. Végül a hivatásos megmondóemberek benne, a főszereplőben találták meg a megoldást: hosszú monológjaiban olyan dolgokról, érzésekről beszél őszintén és habozás nélkül, amelyek mindenkit foglalkoztatnak, de valahogy inkább hallgatunk róluk.

Híres lett, megkezdődtek egy új, immár nagy költségvetésű film előkészületei, és közben is hívták előadni, reklámokban és tévéműsorokban szerepelni. Mindenhova ugyanazt a fanyar humort és kíméletlen őszinteséget hozta, egyes szám harmadik személyben beszélt, talán másról, talán magáról.

Workshopot tartott egy szállodában egy soknemzetiségű társaságnak. Főleg fiatalok jöttek el, és volt köztük két-három igazán csinos lány. Egyikük egy szőke, nagy szemű francia, rendszeresen kereste a pillantását, majd este, a hivatalos program végén megkérte, csatlakozzon hozzá és barátaihoz a bárban.

Fejben már sokszor megcsalta a feleségét, ártatlan játéknak tartotta, soha nem lépett túl a flört határain. A játéknak viszont voltak szabályai, csak azért, ha a lány valóban érdeklődést fejezett ki. Mióta ismert volt, ez persze sokkal gyakrabban fordult elő. Szívesen leült hát a társasághoz, ahol az átlag valamivel az ő korának a fele lehetett. Jólesett az őt körülvevő rajongás, jólesett a bor is, és főleg jólestek az apró érintések a nagy szemű lánytól. A bulit átvitték a bárból a wellness részlegbe, ahol az ital mellé előkerült némi mdma-val kevert kokain is.

Mire a medencetér panorámaablakán beszűrődtek a hajnal első fényei, már csak kettesben maradtak. Kinyitottak egy újabb üveg bort, és beültek a gőzkabinba az egymással szemben lévő padokra. Láttá, hogy a nagyszemű leveti magáról a testére tekert szaunalepedőt, de a sűrű párából nem tudta pontosan kivenni a testét, amíg a lány hirtelen előre nem hajolt, hogy megfogja a kezét. Kényszerítette magát, hogy a hatalmas szemekbe nézzen, és ne a gőz által végre nem takart mellekre.

– Mondasz egy monológot? Csak nekem? – búgott és sűgött egyszerre. Részegen, bemindenezve mindkettőjüknek jó ötletnek tűnt, úgyhogy belekezdett.

– És ott űlt a férfi a gőzben a gyönyörű nővel. A köztük lévő korkülönbség, vagy az, hogy nem tudnak egymásról semmit, nem számított már, csak két lélek gravitált egymás felé. A férfi mozgása bizonytalanabbá, beszéde lassúvá vált az elfogyasztott rengeteg szubsztanciától, de a feje furán tiszta volt, mintegy kívűlről látta magát, ahogy lehúzza testét egy hívogató, mégis ijesztő örvény. Észrevette, hogy minél több bort iszik, a lány szemei annál jobban csillognak.

A nagyszemű megszorította a kezét, amit azóta sem engedett el, ő pedig kortyolt a borból, és ezt kihasználva, lopva megnézte végre a látótere alatt lebegő melleket. Folytatta.

– Mindketten tudták, hova vezet ez az éjszaka. Talán már este is, amikor az első pohárral megitták a bárban, de óvatosan kellett lépkedniük, bármiikor, bármelyikük félreránthatta volna a kormányt. A férfi azonban most először úgy döntött, ezt nem teszi meg. Sokszor volt már hasonló helyzetben, de most, legelőször tudta, végigmegy az úton. A nő gyönyörű volt, szőke és makulátlan. Bőrének illata betöltötte a kicsiny gőzkabint. És hiába egy elcsépelte klisé, francia akcentusa működött, és még szexibbé tette.

Ekkor a lány egyszer csak rajta volt mindenhol, csókolta a száját, a vállát, a nyakát. Elakadó lélegzettel, sűgva kérte, hogy folytassa.

– Tenyerébe simult a teste, nem tudta, hol végződik ő, hol kezdődik a nő. Álomszerű érzés volt, közben az érzékei nagyon is felébredtek. Elképzelte, mi fog történni a következő percekben. Látta maga előtt, ahogy feláll, és odanyomja a nőt falhoz. Látta, ahogy ölbe veszi, és ahogy aztán arccal a fal felé rátérdelteti a padra.

Újra a szájára tapadt a lány szájja. Itt kellett volna abbahagynia, tudta is pontosan, de nem bírta magával, és miközben szorították, markolták egymás testét, ahogy lélegzethez jutott, mondta tovább.

– Egy pillanatig habozott, ahogy belésvillant, most először fogja hűsz plusz év után megcsalni a feleségét. Arra gondolt, hogy lánnya gyűlölné, ha tudná, mi történik, de vajon nagykamasz fia büszke volna rá némileg, hogy egy ilyen nőt szerzett meg? Mert most, ebben a pillanatban nem számított, hogy ez a nő nem őt akarja, hanem egy hírességet, egy skalpot. Nem volt semmi oka, hogy lenézze ezért. Sőt, ha lett volna ideje átgondolni, ha nem veték volna át a vágyak az uralmat a gondolkodása fölött, még örült volna is

neki, hiszen teljesen egyértelmű a helyzet, nem akarnak egymástól mást, másnap sérülés nélkül elválhatnak.

– Eszébe jutott, hogy ezzel most átszakad-e a gát, mostantól rendszeresen elmegy-e nőkkel, és a mostani kaland csak a legelső-e a sok közül? Hogy most, hogy híres, rajongókkal nagyon könnyű lesz? Egy pillanatra elszégyellte magát, hogy amíg ezzel a franciával van, már a következőkre gondol, de végül is: nem tartozik neki se semmivel. Csak élvezik egymást egy rövid ideig. És persze bevillant egy másik fenntartás is, ami pont az ellenkezője volt az eddigieknek. Huszonéve van együtt ugyanazzal a nővel, mi van, ha a most következő hormonvihar valódi érzéseket generál. Ha elkezd érezni valamit ez iránt a nő iránt, akit nem ismer, és aki – legyünk őszinték – kizárólag a puncija miatt érdekli. Most még... És mit jelent lelkileg a megcsalás? Meg fogja terhelni a kapcsolatot? Be fogja vallani? Megváltozik a szex a feleségével ezután?

– Végül azonban a fizikai vágy minden megfontolást felülírt, kilúgozta a gondolatokat az agyából, csak egy maradt. Akarja ezt a francia nőt. – Ezt viszont már csak a gőzkabin csukódó ajtajának mondta. A nagyszemű felkelt, magára tekerte a lepedőt, és elment. Hosszan nézett utána, és csendesen lezárta a monológot.

– Ott maradt egyedül, saját hülyeségén merengve. Értette a nőt, hogy ott hagyta, jogos volt. Lassan tudatosodott benne, hogy mit csinált: kihagyott egy fantasztikus lehetőséget, és ott maradt egyedül, a megcsalás minden bűntudatával, de a mérleg másik serpenyője, a fizikai gyönyör nélkül. Egy lúzer.

MOZGÓLÉPCSŐ

Mióta az eszét tudta, várt valamire. Eleinte maga sem volt tisztában vele, mire, csak valami meghatározhatatlan sóvárgást érzett. Később lettek körvonalai a várákozásnak, de még mindig csak annyit tudott a maga számára megfogalmazni, hogy történjen végre valami, valami más, mint a monoton mindennapok. Ezekkel a mindennapokkal amúgy semmi baja nem volt, ha egyformán is, de kellemesen teltek.

Mióta üzembe helyezték a metróállomáson, ugyanúgy telt az idő. Hajnalban elindult, késő este leállították. Valójában nem találta egyhangúnak ezt az életet, nem elégedetlenkedett, hiszen csak egy mozgólépcső volt. Reg-

gel elindult, este megállt nap nap után. Elvult ezzel. Néha karbantartották, olajozták, tisztították, újraindították. Az olajozást szerette, mert csikizte.

Egyszer, akkoriban, amikor néhány megállóval arrébb lévő szomszédját a Moszkva tériről a Széll Kálmán téri mozgólépcsőre nevezték át, teljesen felújították, rengeteg alkatrészét kicserélték. Azt mondta magának, most új időszámítás kezdődött, és emlékeire is mint Karbantartás előttire és Karbantartás szerintire hivatkozott, amikor néha nosztalgiázott kicsit az utolsó előtti és az utolsó metró befutása között.

Azt hallotta egyébként, hogy ez a Moszkva/Széll Kálmán téri mozgólépcső érezhetően hosszabb, mint ő, de ez egyáltalán nem érdekelte. Ha elunta magát, mert ez néha megtörtént, akkor elkezdett rángatózni. Ezt úgy kell elképzelni, hogy a sima, folyamatos futás helyett ütemesen rántott egyet magán, és így haladt. Azt mondogatta magában, hogy „mozgó... lépcső... mozgó... lépcső...”, és minden szónál mozdult egyet. Ilyenkor persze az utasok panaszkodtak, és előbb-utóbb jött egy karbantartás, a csikizós olajjal. Nyilván nem bánta.

Néha megállt hirtelen, amikor valaki megnyomta a vészgombot, és ilyenkor előfordult, hogy néhányan, akik a figyelmeztető feliratok ellenére sem fogták a korlátot, elestek. Volt, hogy kuncogott ilyenkor, hiszen komoly sérülés úgyse történt, amúgy meg arra gondolt, magukra vethetnek, akik nem kapaszkodnak – és olyan mókásan csuklottak össze.

Volt egy haverja, a Felfelé Menő, aki őt meg Lefelé Tartónak nevezte, bár magukra mindketten Mozgólépcsőként hivatkoztak mindig. Még az sem igaz, hogy ezek a nevek a mozgásuk irányát jelölték volna, hiszen felváltva vittek fel és le. Az elnevezések egyszerűen egy pillanatnyi állást rögzítettek, azt az időpontot, amikor elnevezték egymást. Mindketten türelmes, elfogadó személyiségek voltak, így hiába dolgoztak egymás mellett évtizedek óta, nem untak rá a másokra.

Felfelé Menő mondta neki még néhány éve, hogy egy mozgólépcső életének egyértelmű csúcspontja, amikor a járat végén valakinek a cipőfűzője beakad. Ő se tapasztalta még, de hallotta valahol. Lefelé Tartó ebben a pillanatban rádöbben, hogy pontosan ez az a dolog, amire öntudatlanul egész életében vágyott. Ettől kezdve napjainak része lett egy alacsony intenzitású, de folyamatos izgatott várakozás. Tudta, hogy egyszer meg fog történni.

Ha közeledett egy totyogó gyerek vagy még inkább bárki, akinek hosszú szúra volt hagyva, netán kikötődött a cipőfűzője, hirtelen hatalmas izgalmat érzett, de nagyon sokáig nem történt semmi. Nem bánta, nem volt csa-

lódott, biztos volt benne, hogy előbb-utóbb bekövetkezik. Ideje pedig volt akármennyi.

És aztán megtörtént! Éppen egy felfelé műszakot látott el, amikor egy kétpetejű ikerpár, talán hat-hét évesek lehettek, kitalálták, hogy versenyezni fognak. Ahogy fej fej mellett kettesével vették a lépcsőfokokat, a kisfiú véletlenül rálépett a kislány cipőfűzőjére, ami kioldódott. Egyikük sem vett észre semmit, futottak tovább. A mozgólépcső viszont érezte, tudta, most jött el a pillanat. Elborította az adrenalin, gépszíve soha ilyen gyorsan nem vert még. A kislány orrhosszal megnyerte a versenyt, de ahogy győztesen fel akart ugrani, a beakadt cipőfűzője visszarántotta. A mozgólépcső pedig gyűrte be a padló alá a madzagot – nem rosszindulatból, hanem mert így működött, ez nem az ő döntése volt. A lány ijedtében először sikoltott, aztán visítani kezdett, a nagymamája pedig rátenyerelt a vészleállítóra. Persze, megint volt valaki, aki elesett, ezúttal egy kamaszfiú, aki éppen a délutáni kosármeccs egy jelenetét idézte fel, hogy lenyűgözze osztálytársnőjét. A mozgólépcső röviden felkacagott, de figyelme nagy részét a cipőfűző foglalta le. Végre megtörtént! Hurrá!

Szerencsére az ijedségen kívül senkinek semmi baja nem lett. Nem történt semmi. Kiszabadították a cipőt, és elmentek. A kamasz feltápáskodott. A mozgólépcső elindult. Nem érzett kielégülést, csodálkozva megállapította, hogy ez nem is volt olyan érdekes.

Igazán nem történt semmi. De egyáltalán nem bánta.

BOYS WILL BE BOYS

1. nap

Olyan hülyén érzem magam ettől az egésztől. Zavarban. Na, nem mint-ha valaki olvasná.

Mégis, azt mondom magamnak, hogy majd valahogy, valamilyen módon, valaki megtalálja ezt a naplót. Ha ez egy napló lesz egyáltalán. És már most, előre szégyellem, hogy ilyen béna a kézírásom. Kedves Olvasó! Nézd el nekem, hogy alig olvashatók ezek a sorok, áltisi óta nem írtam kézzel. Gépelni egészen gyorsan tudok, viszonylag kevés hibával.

Magyarázokodom... Ha egyszer elhiszem, hogy ezt tényleg elolvassa majd valaki, akkor kitépem ezt a lapot, és mással kezdem. Mindegy, vegyük elő,

hogy miért írom ezt a naplót, nevezzük most már naplónak. Nevezzem, nem nevezzük. Nincs itt senki, akivel nevezhetnénk. Csak Lara. Róla később. Szóval be vagyok szarva, el vagyok keseredve. Nem tudom, mi lesz velünk, de nagyon valószínű, hogy nem sokat fogunk már élni. Persze, fel kell deríteni a terepet, elsősorban ivóvizet találni, az pár nappal megtoldaná a hátralévő időt.

Nyomot hagyni... De jó lenne valami nagyon magvasat, valami maradandót leírni, mondjuk, egy szép verset, és majd amikor valaki megtalálja egyszer, ötven év múlva, akkor majd híres leszek. Hozzáteszek valamit az egyetemes kultúrához, tudomiséra.

Egyelőre persze csak a pánik miatt írok, amibe, félek, bele fogok őrlüni napokon, ha nem órákon belül. Talán segít ez. Közben Larának nyugodtnak, vidámnak mutatom magam, bár ennek sincs semmi értelme. Nem tudok rajta segíteni. Ezért írok ilyen szaggatottan, mert közben kunyhót építünk. Pont erre semmi szükség, az ő ötlete volt, legalább elfoglalja magát. Kunyhónak egyébként nem nevezném, de leástam néhány bambuszt a homokba, és pálmaleveleket terítünk rá, most is épp azt keres. Jó, mi? Úgy érzi, hasznossá teszi magát, eltereli a gondolatait, ráadásul egyedül lehetek egy kicsit, hátha összeszedem magam.

Arról, hogy hogyan kerültünk ide. Mint egy filmben. A vihar elkapta a kirándulóhajót, odaverte a zátonyhoz. Hárman keveredtünk be az egyik mentőcsónakba, Lara, én meg az egyik guide, de őt később elsodorta egy hullám. Egyik kezemmel az életemért kapaszkodtam, a másikkal Larát tartottam. Nem értem, hogy sikerült, de a csónakban maradtunk. A guide-dal nem tudom, mi lett, de azért sejthető. Három napig sodródtunk kelet felé, ezt is leírom majd, borzalmas volt. Végül partot értünk ezen a csinos kis szigetén. Tényleg szép, igazán lehetne rajta egy resort. Megoldaná a problémáimat. A Laráét nem, neki például vélhetően meghaltak a szülei, de ki tudja? Másik csónakba kerültek a kavarodásban. Egyébként nem ismerem őket, nem is igazán érdekel a sorsuk. Szörnyű ezt leírni, de a saját kétségbeeséssel foglalkozom.

Lara viszont érdekel. Önző módon, az igaz, de mégis. Valami fókusz ad, hogy vigyázni kell rá. Tizenegy éves és ausztrál. Azt számolgom, hogy a csónakban talált készletekkel még van háromnapos vizünk és egyheti élelmünk. Ha ezek utánpótlását megoldjuk valahogy, akkor van akár sokkal több időnk is. Mégiscsak faszág ez a kunyhó, vizet kéne keresni. Ha van víz, van mit enni, akkor elédegelhetünk egy darabig, amíg pl.: nem jön egy láz vagy más triviális dolog, amihez orvos sem kell, csak egy-két tableta.

Persze a filmekben ez nem hiányzik soha, pont ez a rész kimarad. Ha én sem gondolok rá, de feltételezem, hogy találunk vizet és ennivalót, akkor elvileg akár évekig is kihúzhatjuk. De minek? Életfogytig börtön egy kislánnyal... Aki viszont előbb-utóbb majd nagylány lesz, ezen érdemes elgondolkodni. Szégyellhetném magam, de hát ez van, ez jut eszembe, és ha a terápiás naplómba sem írom le, akkor minek van terápiás naplóm.

Ja, még valami. Most a jövő egy egészen kicsit rózsásabbnak tűnik, vagy ha nem is rózsásnak, de végül is kigondoltam olyan szcenáriót, ahol életben maradunk egy darabig. Kell egy tüzet rakni, mint *A legyenek urában*, hogy egy hajó meglássa a füstöt, hátha...

Én egy segg vagyok. Egy rossz értelemben vett romantikus segg. Fel sem merült, hogy mi van, ha ez a sziget nem is lakatlan? Kész a kunyhó, és sötétedik. Reggel elindulunk vizet és az élet nyomait keresni.

2. nap

...nyomot hagyni a világban. Eddig soha eszembe nem jutott, de most, hogy karnyújtásnyi közelségben van az elmúlásom, szinte jobban foglalkoztat ez, mint a túlélés. Ma megmáztuk a sziget közepén lévő kihunyt vulkánt, Larát ott kellett hagynom egy tisztáson, nem bírta. A jó hír, hogy a kráterben van egy tó. Rossz, hogy simán mindenféle szarral lehet fertőzött a vize. Mindenesetre ittam belőle, és Larát is megittam, nehogy itt maradjon nekem egyedül szegény, ha én kipurcanok valami fertőzéstől. További rossz hír, hogy fentről körülnézve, nagyon valószínű, hogy valóban lakatlan a sziget.

Reggel számba vettem szegényes felszerelésünket, ezekkel kell túlélünk. Van néhány használható holmi, de nincs kedvem ezekről írni. Inkább, ami bennem van, érzéseket, gondolatokat, hátha van benne értékes. Valami, amivel nyomot hagyok a világban – ha egyszer bárki megtalálja a naplót.

3. nap

Hát rohadtul jó lett volna, ha szakmát tanulok. Nem is tudom, még vízvezetékyszerelőként is jobban járnék. Bármilyen manuális szakmával. Egyébként értékesítő vagyok, életemben nem dolgoztam a kezemmel, ezért is lett ekkora szar a kunyhó. Kiderült, hogy nem rossz ötlet, mert olyan bazi nagy eső volt, hogy rommá áztunk – persze a kunyhó megvédhetett volna, ha nem esik szét az első szélrohamtól. Na, majd másodikra jobban sikerül.

Azt hiszem, berendezkedhetünk itt. Átcuccolunk a sziget másik oldalára, rengeteg gyümölcsöt találtunk ott ugyanis délelőtt. Mangót, kókuszt és

a legfontosabb: banánt. Úgy tudom, tele van tápanyagokkal, bár ez a vadon élő fajtája elég gusztustalan, na mindegy. Az persze kérdéses, hogy ezek vajon szezonális gyümölcsök, vagy lesznek nekünk egész évben, de nem lehet állandóan aggódni, most egészen eufórikus hangulatba kerültem attól, hogy akár még túl is élhetjük. Ráadásul fogtam halakat, épp sülnek a tűzön. (Ezt a tűz dolgot még meg kell oldani, iszonyat mennyiségű gyufám és három öngyújtóm van jelenleg, de ki tudja, mennyi ideig lesz rá szükség. Tehát nem sürgős, de nagyon fontos, hogy tudjunk tüzet gyújtani/soha ne aludjon ki, még a tegnap éjszakaihoz hasonló esőben se.) Szóval a csónak készleteiben volt egy halászhaló, és a sekély lagúnában gyerekjáték kikapni a halakat a vízből. Lara is fogott hármát, élvezte, nevetett is. Ha vadászni is sikerülne, gondban lennék, mert nem tudom, mit kell csinálni, mondjuk egy nyúllal, hogy kell megnyúzni stb., de a halakkal szerencsém van. Gyerekkoromban nyaranta rengeteget voltam a nagymamámnál, horgásztunk, aztán megpucoltuk, amit kifogtunk, és megsütöttük. Megy ez! Tudom, hogy vannak mérgező halak, de úgy vagyok vele, mint a banán szezonálisával: nem lehet végig aggódni, örülök a kis sikereknek, és vállalom a kockázatot.

Beesteledett, Lara alszik. Tényleg sokkal jobb kedvem van. Visszaolvastam, amit eddig írtam, egy elég béna Robinson-napló. Nem ilyet terveztem, hanem valami nagyon eredetit, lényeglátót, ilyesmi. Tele finom lelki csipkékkel. Valamit, amiről emlékezhetnek rám, ha előkerül a napló. Azt hiszem, úgy emlékszem, néhány évvel ezelőttig voltak ilyen gondolataim, egyediek, érdekesek, aztán elkezdtem pénzt keresni, és inkább azzal foglalkoztam. Vagy csak azt hittem, hogy azok. Mindenesetre most, hogy nem az azonnali pusztulás elkerülhetetlensége miatt rettegek, ha körbenézek, nem mindent egy fekete árnyalat alatt látok, vagy nem is tudom, hogy mondjam, szóval más is eszembe jut, mint hogy hamarosan meghalok, sokkal jobban foglalkoztat az életben maradás, és úgy érzem, „nyomot hagyni” ráérek később. Segít az írás, rendezzi a gondolataimat. Úgyhogy egyelőre csak belerázódok, arról írok, ami eszembe jut, amiben vagyok éppen.

4. nap

Nagyon bájos ez a kislány, tele van életerővel. Nem értek hozzá, nincs olyan fiatalabb rokonom, akit sokat látnék, de valahogy azt vártam volna, hogy folyamatos vizsgáztatásra szorul, pátyolgatni kell. De nem! Tud mosolyogni, nevetni is olykor, elfogadja az életet úgy, ahogy történik vele. Rengeteget segít nekem, hogy itt van, egyedül elviselhetetlen volna. Ő is ír naplót, kicsit aggódom is, mert azért olyan nagyon sok papírunk nincsen. Korai

még számolni, de ebben a tempóban kevesebb mint egy év alatt kifogyunk belőle.

5. nap

Hajaj! Azt hiszem, ezt az oldalt el fogom égetni, de ha már... Szóval leírom, aztán majd eltüntettem ezt, mert szégyellem magam. Pedig nem is csináltam semmit.

Berendezkedtünk egész jól, kaja megoldva, víz van akármennyi, egyelőre egyikőtől sem lettünk betegek. Van új kunyhónk, ez már ellenáll a szélnek. Ma délután játszottunk. Bementünk a sekélybe, és a vállamról ugrott fejeseket, meg dobáltam, ilyenek. És fel sem állt semmi, de mégis... Ah, itt ül velem szemben, így nem megy.

Már alszik. Az mondjuk, elég jó, hogy nem tud magyarul, mert akkor végképp nem írnék le ebből semmit. És még eszembe is jutott, hogy megtanítani milyen jó elfoglaltság lenne mindkettőnknek. Hát lófaszt! Így titkos marad a naplóm. Kamaszkorom óta a leghosszabb idő, amíg nem voltam nővel, három hónap volt, de szenvedtem is rendesen tőle. Igaz, talán főleg a szégyen miatt, hogy nem vagyok képes becsajozni, meg nálunk ott-hon a maszturbálás még mindig szégyellnivaló, vagy legalábbis úgy érztem. Most nem érzem már annak. Napokig nem jutott eszembe, de tegnap este bementem a fák közé, amikor Lara már aludt. Fiatal, egészséges férfi vagyok, és ezt tényleg nem kell szégyellni. De nem, nem rá gondoltam! Hülye vagyok, ezt miért kellett leírni? Nyilván nem rá gondoltam. Ő még egy kislány. De egyszer nagy lesz, és mi kettesben vagyunk a szigeten. Vajon hány éves korától lehet? 13? 15? 16-tól már biztosan. A régi 3 hónaphoz képest 5 évet kell most kibírnom?

6. nap

Csak leírom, mi történt tegnap, bár még most is elég hülyén érzem magam. Tényleg semmi nem volt. Ahogy ökörködtünk a vízben, az alkarjával véletlenül hozzáért a farkamhoz. Biztos vagyok benne, hogy észre se vette. És nem volt semmilyen fizikai reakció, csak mindenféle gondolatokat indított be.

7. nap

Sokkal többet kéne foglalkoznom azzal, hogy Lara hogy van. Egy kislány, aki elveszítette a családját, az összes fogódzóját. De nem megy, főleg ma nem, újra nagyon kivagyok, nagyon reménytelen minden.

8. nap

Megvan! Mégiscsak tanítani fogom Larát, csak nem magyarra. Összeszedem, amit én tudok természetről, művészetről, történelemről, és azt átadom. Ez mégiscsak értelmes, hasznos időtöltés. Közben megoldottam *A legyek urá*-s jelzőtűz kérdését, találtam leveleket, amikkel működik, stabil, magas füstöt eregetünk. Eltelt egy újabb nap a hátralévő 5 évből.

9. nap

Az megnyugtat, hogy nem kívánom, amikor ránézek. Viszont szeretem nézni. És szeretem hallgatni. Beleesek egy kislányba? Hát micsoda beteg állat vagyok én!?

12. nap

Mire elég idős lesz hozzá, már talán apaként fog rám tekinteni. Hogyan vezetem majd elő neki?

Azon gondolkodom, hogy ha választhatnék, hogy nyomot hagyjak vagy éljem túl, egyáltalán egy pillanatig haboznék-e most?

13. nap

Tényleg semmi más nem történik, amiről írhatnék, ez meg, bassza meg, annyira foglalkoztat, hogy megőrülök. Hal, gyümölcs, úszás, tanulás. Igen, elkezdtek a leckéket. Elég összevissza megy, de majd belejövök. Tantervet csinállok, bár az értékes papírral spórolni akarok.

Azt álmodtam, hogy rám mászik, ő akarja. De még álmomban is volt bennem tartás, magyaráztam neki, hogy nem lehet, hiszen ő még gyerek. De álló farokkal ébredtem. Nagyon ijesztő, mi van, ha mégis kiderül, hogy pedofil vagyok?

Egyébként meg alig várom, hogy elaludjon, és mehessek kiverni. A napom fénypontja! Még mindig nem gondolok rá közben. Soha. Egy pillanatra sem.

Ha egy apa és a lánya volna az utolsó két ember a világon, akkor vajon szaporodni kezdenek, hogy fennmaradjon az emberiség?

14. nap

Volt két üveg rum is a csónakban. Az egyiket elraktam későbbre, hogy majd együtt igyuk meg. Megint csak, mikor, hány éves legyen? 14? 16? 18? A másikat felbontottam. Ültem a tűznél, és ittam. Részegen attól félttem,

hogy felállok, és odamegyek az alvó Larához. De persze nem mentem. Nem vagyok olyan.

16. nap

Hát persze, hogy kerestek minket! Hogy a picsába nem jutott eszembe, hogy repülőgépeket és hajókat küldenek utánunk. Így is elég sokáig tartott, mire megtaláltak, de ma egy kisrepülő elszállt felettünk. Alacsonyan jött, többször visszafordult, integetett. Tehát tuti, hogy látott. Hamarosan értünk jönnek, minden meg van oldva. Az egész két és fél hét csak egy ijesztő kaland marad, amire örökre emlékezni fogunk. Remélem, Lara szülei is megúszták, bár biztos zavarban leszek, ha találkozni kell velük. Larát újra egy bájos, kedves kislánynak látom, nem merül fel többé, hogy vajon mikor kezdenek nőni a mellei. Nem vagyok pedofil, és hiszem, hogy 5 évig nem tettem volna semmit. De még így is bennem van egy adag szégyen. Legjobb lenne bedobni a tűzbe a naplót, de valahogy egyelőre még nem vagyok kész rá. Hátha otthon folytatom.

Vége

ÜZEMZAVAR ESETÉN HÍVJA A KARBANTARTÓT...!

Izzadt markunkban (egyen-)emlékeink
apróját csörgetve járulunk
az *irodalom* nevű automata elé
– persze, van bennünk becsvágy:
szívünk szerint a *regény* gombot
nyomnánk meg (van, aki nem is adja
alább, aztán, ha szerencséje van
[biztos, hogy ez szerencse?], el tudja hitetni
az egyébként maroknyi és roppant
beltenyészetes nyájjal [de magával is?],
hogy tényleg azt köpött ki neki az automata),
de azért elég sokan mérik föl reálsan,
hogy a teremtő képzelet combos címletű
bankóival kéne az izzadságnyrkos
fémaprót kiegészíteniük, hogy a gép
ily nagyravágyó kívánságot teljesítsen,
ezért aztán mégis a szerénység győz;
ismét vers (*versike*) lesz a dologból, legföljebb
életkép, kis novella, s hogy ne érezzük
baromi frusztrálnak magunkat, rutinból
letagadjuk (mivel más úgysem tudott róla,
saját magunk előtt), hogy mással-többel:
regénnyel kacérkodtunk.

Én is szívesen csálnék ki az ormótlan
automata (fukar) gyomrából
valami novellát vagy kisregényt, műbőr
borította kávájú táskalemezjátészóról,
szemünkfénye-Zsiguli oldalán lecsorgó
autósampon-habról,
Traubisodában tobzódó estékről,

a pályaudvari automata kiszolgáló rekeszének
aljára koppanó, **UTASELLÁTÓ** feliratú
celofánba csomagolt, legendás
vastag-krémes csokirúdról,
s tán még ennél is inkább az
irodalom-automata kisöccséről,
a csavarosfagylalt-automatáról
(nincs, amit föl ne támasztott volna
a retró-biznisz) – ahogy elnézem,
eredeti nem lenne éppen ez a
bedobált emlékekért az automatából
kilökődő próza, de mégis: nem a *vers*
gomb szívná magára megint az ujjamat.

Annál csak jobb lehetne, mint hogy
újra csak a jellegtelen és untig ismert
mostról szóljon a „fáma” vagy a „dal”:
a ki tudja, hány, de mindenképp
kétségbeejtően sok (jó ideje a saját
kívánságukat teljesítve) megvezetetről,
az összeesküvésáldozat-tudatért, az
ösztönzött és jutalmazott gyűlölködés jogáért
az elme szabadságát örömmel odadobókról,
az önbecsülésüket a náluk szerencsétlenebbek
megvetéséből merítőkről, a kizsigerelt, meglopott,
a nemzeti büszkeség lejárt szavatosságú
mannájával etetett, letérkövezett országról,
vagy
a toxikus külső környezetben, a „nem épp fényűző”
falakkal elkerített parcellán megtermő
boldogságról (irodalomgyilkos idillről),
a hazavárt és a hazaváró közüggé nem bűvészkedhető
boldogságáról, a szeretetről, amely
a legbanálisabb tevékenységek,
valami magányos szöszmötölés közben
hirtelen fölfakad és szétárad bennem,
esetleg

a tengerről, mert az olyan konokul sós,
mert úgy tetszik, képtelen
saját hullámaira ráunni,
és mert messze van.

Simonfy József

ROMJAIM

idegesítően mint egy bogár
hold mászkál az ég celofánján
üt az óra napjaim napraforgóból
a magok hullanak ki az időből

az élet túl rövid hogy befejezzem
nevetésem egy számárban
holdanyával rám csavarozták
az éjszakát minden mozdulatom fáj

levélarcom hulljunk már
a nemlét lényege hogy valamin
elmerenghetsz attribútumaim

unottan húzom magam után
romjaim alá rejtőzöm
romjaim közt ki keresne

VÉGKÉPP

most hogy végképp megöregedtél
már kora hajnalban fogod
a divatjamúlt szív-bögrét
oldalai behorpadva

egész belsejét fekete
penész emészti marja
az vagy akinek van tudása
szépre jóra van legdrágább

legkedvesebb magadat utazod be
világ már nem embernek való
száraz mogyorófavessző

kizöldül kezében a madár
fészket rakott szemközt a fölkelő

nappal és szüntelen énekel

EGY KÉPET LÁTTAM

REGÉNYRÉSZLET

„Márta és Andris”

Megint egy átizzadt éjszaka. Megint az éjszaka kettő körül kezdődő heveny szívdobogás, ami kidob az álomból. Ahogy minden egyes alkalommal az elmúlt hetekben. Aztán forgolódás, összeszorult gyomor, katatón képek az agyban: Anna szépséges arca, Anna utálatos vonásai, Anna megvágott teste, Anna vézna, pörsenésekkel, gyulladt szőrtüszőkkel pöttyözött combjai. A düh csapdosó hullámai, ahogy végigmossák az egész testet. Az önutálat fojtogatása, a magad hibáztatása, mert nem tudsz szabadulni az egésztől. Aztán néhány perc nyugalom, kitisztuló agy, pillanatnyi megvilágosodás, a kislámpa fényében fejeiket felemelő nagy testű állatok: a szoba bútorainak remegő körvonalai. Egy nagykanál méz a konyhában. Majd megint a képek, megint az önutálat, megint a forgolódás, a combok közé beszorított nedves párna öntudatlan gyűrögetése. Reggel öt óra. A gyorsan elkortyolt „sleep well” teakeverékből készített forró tea égetése a nyelőcsőben. A függöny alsó részén átütő halovány fénycsík. A szív hallható dobbanásai. Megint Anna. Elcsendesülés, álom. Talán álom. Álomdadogás. Szerelem, forró közelség, összetartozás. És mintha ebből a forró közelségből szövődött volna meg két, eddig soha nem látott ember jelenléte. Egy férfi és egy nő. Akikhez név is tapad. Márta és Andris.

Azt láttam meg, ami hiányzott. De csak napok múltán jutottam erre a következtetésre. Addig volt alkalmam alaposan megízlelni, nem is a gondolataimmal, hanem a belső érzéseimmel, vágyódásaimmal, képzelgéseimmel óvatosan letapogatni, körüljárni, ami azon az éjszakán az álom magzatburkából kicsusszant elem. Mert az első éjszaka után szokásommá vált felidézni magamban kettőjüket, mintha valós személyek lettek volna, el kezdtem fantáziálni róluk, megpróbáltam kitalálni közös történetüket. De nemcsak szokás volt ez, hanem menekülőút is az éjszaka kalodájából. Ahol már nem tudtam parancsolni túlfeszített érzéseimnek, csapongó gondolataimnak. Mert nappal még minden rendben volt. Az évek óta magamra kényyszerített fegyelem tette a dolgát. Dolgoztam, írtam a regényemet, pihentem, elvégeztem feladataimat, ha kedvem kerekedett, még ki is kapcsolódtam:

sétáltam, bicikliztem, színházba, koncertekre jártam, találkoztam a barátaimmal. Az éjszaka azonban már nem tudta elsimogatni odabent, ami napközben csak gyűlt, gyűlt a mindennapi tevékenységek elcsúszó illesztékeiben. Egy vulkán kereste a kiutat a földkéreg lassan vándorló tektonikus lemezeinek réseiben. Az álommunkában már nem lehetett hazudni. Ezért ahogy kettő körül, heveny szívdobogás formájában kidobott az álom magából, képtelen voltam eltolni magamtól, csak szembe kellett nézmem életem keserű igazságával: negyvenöt éves vagyok, és most omlik össze életem egyik legnagyobb kapcsolata.

Nem szembenézés volt ez, vigyázni kell itt a szavakkal. Ahhoz távolságtartás kellett volna, nyílt terület, a megkülönböztetés képessége. Az, ami ott hiányzik leginkább, ahol legsürgetőbb módon szükség lenne a szembenézésre. Ez leginkább testmunka volt: zakatoló szív, kapkodó lélegzet, verejtékes halánték, szűrő szívtájék, görcsbe rándult gyomor, rángatózó ujjak; majdnem az összes szerv kényszeres, természetellenes munkája, amit semmilyen testi erő kifejtés közben nem lehet együttesen érezni, csak itt, éjszaka, az ágyban, az átizzadt lepedőn, egy szakítás kellős közepében. Meg a gondolatok megbokrosodott vágója, erről is kell szólni. Amelyek nem előre haladtak, nem valahonnan valahová vezettek, hanem mintha egyszerre az összes egy irtózatossá tolongásban, ugyanazon a keskeny csapáson próbált volna átpréselődni ahhoz, hogy mindegyik mindig ugyanoda, egy tömör, áthatolhatatlan fal közelébe érkezzen meg, ahhoz hozzácsapódjon, és ott szétporladjon.

Éz a fal Anna volt. A kapcsolatunk vége.

Nem is szakítani akartunk Annával. Hanem kitépni magunkat a létező, eleven közösből. Amit leginkább érezhetően szeretkezés közben, egymás szájából szívunk magunkba. Tőle tanultam meg, létezik olyan közelség, ahol lélegzetet is a másik szájából veszel. Ahol ajkaid között tartod a másikat. És ez nem zár be valami szűk, egyre oxigénhiányosabb burokba, mert maga a vágyakozó élet az, ami az ajkak puha, csuszamlós, szívó üregén keresztül beléd áramlik. Az élet, ami legteljesebben egy másik élet közelségében és érzékelésében elégül ki. Ha egy falra szegezed a tekinteted, fallá változol. Ha egy ősrég fát tapintasz ki, megkérgesedsz. Ha magadhoz vonsz egy másik embert, te magad is eleven lény leszel. Mert ilyenkor nem bekebelezed, elfogyasztod a másikat. Nem megjelölöd, magadhoz láncolod. Nem lenyomod, nem emeled fel. Itt nem méricskélsz, számolgatsz. Ha adsz, egyből kapsz is. Ha fogsz, egyből elengedsz. Ha visszatartasz, elveszítesz.

Az átlélegzett étellel azonban egy másik világ volt határos. Abban pedig, ahogy haladt előre az idő, más tétetek, kényszerek kezdtek érvényesülni. Leginkább az egymástól elválasztó földrajzi távolság volt az, amit Anna egyre kevésbé bírt elviselni. Különböző városokban laktunk, az életnek más és más szerveződéseibe foglalva. A kötöttségeink miatt találkozásaink és együttléteink kivételes állapotnak bizonyultak, nem akartak felfűződni egy közös élet láncára. Legalábbis ezt érezte Anna. Én temérdek csalódás után már nem törekedtem arra, hogy mindenáron elérjem azt, ami hiányozott. Megpróbáltam igazodni ahhoz, ami van, beértem a lehetőségessel. Ő azonban még hitt abban, hogy ha valami beváltatlan maradt az életben, azt erővel kell kikényszeríteni. Nem is hit volt ez, hanem létezőmód. Sok beváltatlan vágyat cipelt magával Anna. Vagy beleszakadt, vagy elérte azt, amire szüksége volt.

És most is megpróbálta elérni.

Én ellenálltam.

Egy ilyen küzdelem nem egy semleges térben zajlik, ahol az érvek és az értékek vegytisztán ütközhetnek össze egymással, és ezen a módon méretetnek meg. Nem is ketten voltunk ilyenkor, egy sokaság ütközött össze rajtunk keresztül. Ahogy mindig, az előrehaladott életek esetében. Légió a nevem, mert sokan vagyunk, mondta a tisztátalan lélek Jézusnak. Szegény ördögösök, gondoltam magunkra. Sokan vagyunk, igen sokan. Ott van velünk az apánk, az anyánk, az összes többi felmenőnk. Molyrágta szeretőink, bedőlt kapcsolataink, régi sérelmeink, csalódásaink tolonganak bennünk. Beteges kötődéseink, kényszereink szorongatják kezeinket. A történelem démonjai, a csoportos megrögzöttségek, a népnýúzó, elnyomó rendszerek meg azok uzurpátorai beszélnek ki belőlünk. Ősi félelmek, hajdani riadalmak játszadoznak velünk. Rángatnak, dobálnak, szaggatnak. Akár egy roncsderbi szánalmas ütközetében. Ott vannak a felvont szemöldökökben, az elhallgatásokban, a ki nem mondott szavakban, az elharapott mondatokban. Közénk feküdnék az ágyba, bekúsznak a simogatásainkba, az öleléseinkbe. Jönnek, jönnek elő a csikorgó, karcoló kérdésekben, számonkérésekben, a megsemmisítő vádakban. Egyszerre, szétszalazhatatlanul, érthetetlenül. *Csupa vérzés, csupa titok, csupa ősök, csupa nyomások.*

Ki fullasztja bele a tengerbe őket?

Azt hiszem, megint kifakadtam.

Lehet, ezt túróm a legnehezebben, a kifakadást. Hogy nem tudok nem kifakadni. Hogy a helyzet túllép rajtam, megbéklyóz. Amit magadról tudsz, amit magadról hiszel, az csak egy részed – dörgöli az orrom alá valaki, aki

nem én vagyok. Magadon kívül egy beláthatatlan terület kezdődik, amit képtelen vagy uralni, ami, ahogy a be- és kilégzés is, valami másba köt bele, máson, nálad hatalmasabban keresztül léteztet. Úgy éreztem, mintha az agytörzsömön keresztül megállíthatatlanul idegen lények sokaságai tornázták volna felfelé magukat. Mintha mind be akartak volna törni abba a kristálytisztá körbe, ami az agyam, amit egész életemen keresztül műveltem, ápoltam, építgettem. Látni, mérlegelni tanítottam, észrevenni a finom különbségeket, értékelni az árnyalatokat. Legalábbis ezt gondoltam magamról. Nem értettem, ha tekintetem szabadon haladhat át a fényben fürdő világon, hogy ott formákat, mintázatokat, összefüggéseket fedezzen fel magának, azokra rezonáljon, azokban kielégüljön, hogyan lehet annyi sikamlós árnyék, sötét folt bennem. Nem értettem, hogyan lehet akkora ereje a láthatatlannak, hogy honnan tör elő, honnan szívja fel magát. Nem, még nem értettem a sötét lyukak, a barlangmély fények teremtő erejét. Ahogy arról sem tudtam, hogy a látható ugyanannyira becsaphatja az embert, hogy a horizontok árulástól terhesek. Hogy a megmutatkozás terhét itt a Földön mindenkinek viselnie kell. Csak attól féltem, mi lesz a tudatommal, ha eléri felhizlalt démonaink. Féltem soknak, másnak lenni.

Féltem tartozni valakihez.

Már négy hete tartott az egész. Dehogy négy hete, egy élete. Mert egy idő után minden, ami történik, hasonlítani kezd valami korábbihoz. Az összes régi kudarcom, csalódásom valahogyan a legutolsó részének tűnt. Mint egy folyam gyűjtötte be magába a heglábak, a dombok kótyagos csermelyeit, izgága patakjait, az alföldek ellustuló folyóit. Irány a tenger! Mindig. „Mindig ez történik”, mondtam. Ez az a szó, ami a legjobban kiborít, de amit mégis nekem is használnom kell. Mindig. Mert ezt érzem általában. Jön, hogy felrobbanjak. Ilyenkor hallgatni próbálok, mert érzem, félrevisznek, becsapnak a szavak, de ahogy megszólalok, nem tudom elkerülni őket. Mintha valaki ott állna mögöttem, és valamilyen hideg, könyörtelen kéjjel felvértezve adogatná a szájamba a mondatokat. „Ugyanez volt Lillával is”, mondtam reggel a telefonba Annának, amitől ő felrobbant. Mindig felrobban, ha Lillát emlegetem neki. „Mindig felrobbansz”, mondtam neki. „Te is”, vágta vissza gyűlölettel a hangjában. Próbáltam visszagyűrni az érzést, másra gondolni, úgy tenni, mintha valahol távol volnék. De nem bírtam magammal. Felrobbantam.

Teljesen beborított a „mindig” bennünket.

Mindig, mondtam most is éjszaka az ágyban. És nemcsak Annára és Lillára gondoltam. Mert eszembe jutott anyám és az anyai nagyanyám is.

És velük együtt az apámra és a nagyapámra is gondolnom kellett. Ahogy magamat, őket is áldozatnak éreztem. A nők, az asszonyok áldozatainak. Ahogy megannyi férfibarátomat is. Tudtam, hogy igazságtalan vagyok, tudtam, hogy a nők ugyanezt érzik velünk kapcsolatosan, de nem tudtam mást gondolni. Miért csak a nők elnyomásáról, a nők elleni erőszakról beszél mindenki? Tudom, van mit bepótolni az évszázadok mulasztásaiból. De hol vannak a bántalmazott férfiak? A kocsmába száműzött, állandóan pityókás nagyapámról miért nincs szó? Hát a gerincében megtört apám elsorvadt férfiasságáról? A szavak kifent késeiről miért nem beszélnek? Az állandó számonkérés terrorjáról? Az elnémulás pokláról? Az elszivárogtatott önbecsülésről? Arról a csillapíthatatlan belső vérzésről, amit az érzelmi sokkoltság tud kiváltani. Ki meséli el a feleségek miatt megrozant életű férfiak történetét? Nem mintha azok a kések nem szúrnának mindkét irányba. És végső soron, mindenki ugyanabban az alvadt vérben tapicskol.

A saját vágyatoknak a takarásában állni. Végletesen megtagadni egymást, miközben mind a ketten ugyanarra vágytok: a közelségre.

Mert tudtam, Annával is ugyanez történik most. Tudtam, ő sem alszik, ő is forgolódik az ágyában, az álmatlanságtól gyűrött arcán düh és elszántság, miközben ugyanannyira tehetetlen, mint én. Mégsem tudtam megsajnálani. „Neked mindig a volt feleséged lesz az első”. „Miért nem figyelsz jobban rám.” Elég volt tőle egy ilyen vádló, számonkérő mondat, már robbantam is. Onnan pedig nem volt visszatérés. Mint egy megrohadt almába, csak csavartam, csavartam bele a dühbe magam, mintha ott, a pépesben, a bűdösben, a düh legeslegmélyén az egyetlen, még elérhető menekülőút rejtőzne. Ami végre elvezet tőle. Ösztönösön éreztem, a közelség ellenpontját kell megtalálnom. Mivel még mindig vágytam rá, meg kellett undorodnom tőle. Mivel közel éreztem magamhoz, meg kellett gyűlölnöm. Akarni a gyűlöletet – micsoda ostoba ellentmondás, súgta a józanság még pislákoló hangja bennem. Tolni, nyomni, döngölni az érzést magadban, míg maguktól elferdülnek, botladozni kezdenek a gondolataid. Felkeresni magadban a legelvetemültebbet, a legsötétebbet, azt beszéltetni. Felnagyítani a hibákat, bizonyosságnak állítani be a tétovaságot, harci készültségnek a sebzettséget. Túltolni az egészet a még hihetőn. Sőt a felfoghatón is.

Soha nem gyűlöltem senkit.

Rendesen remegett az agyam kristálytisza foglalata.

Ezt már Lillával is eljátszottuk házasságunk vége felé. Igaz, vele se működött. Nem szóltam hozzá három hónapig, pedig egy lakásban laktunk. Mint valami kísértetek kóvályogtunk egymás mellett a házban, semmi kö-

zeledés, semmi érintés, szavak csak a legszükségesebbekről: gyerek, számlák, bevásárlás. Csak a mélyben, lent az alagútban kattogott, dübörgött előre a vonat, szédületes sebességgel fürta elő magát a vaksötétben, de csak nem jött el az alagút vége, a megváltás, a kicsapódás a vakító fényre.

Hülye!– sziszegtem magam elé.
Idiot! – tettem egyből hozzá angolul, mintha idegen nyelven hangsúlyosabb, bántóbb volna az, amit mondok. Completely fool. Anna baba ostoba. Anna baba nem tud semmit. Két gondolatot sem tud összefűzni, pedig állandóan kattog az agya. Na, csak kattogjon. Elkattoghatsz ott magdba, Anna. Mindenki elhagyott, mindenki átvert, hazudott neked. Az egész életed egy nagy kudarc, egy nagy hazugság. Mert nem látsz ki magadból. Csak arra vagy képes, hogy másokra önts, ami rohadt benned. Erőszakosnak nevezel? Nevezhetsz is, mert belém erőszakoltad magad, öszeerőszakoztál magaddal teljesen. Most rettegsz ott belül, mi? Na, hát rettegj tovább egyedül! Velem nem fogsz tovább rettegni. Nem húzol alá többé a mélybe, a folyamatos elégedetlenségeidbe, a kudarcos életedbe, az ágyadba. Nem fertőzöl át magaddal. Kezeddel, lábaddal, sovány tomporoddal. Ölelgesd csak a párnáidat, mert mást ezután nem fogsz ölelgetni. Büdösödj, rohadj közénk! Tűnj el az életemből!

Megrepedezett ablakon átsejlő ismeretlen szobabelső.

Uszadékfát dobál a tajtékos tenger.

A lámpabúra közelségében pillangók füstölögnek el.

A nyelv meleg érintése a csuklón.

Kölyökkutya ragyogó tekintete.

Az izsóp fűszeres, nyers illata.

„Szakadj meg végre, összefestett szív!”
Az egész bensőm reszketett.

Kimentem a konyhába, remegő kézzel odatettem a tevizet forni az aragázkályhára. Nem fogom ezt elmondani Annának, döntöttem el. Nem

mondhatom el. Én nem ez vagyok. Soha nem hagyhatják el a számat ezek a kétségbeesett mondatok. Pedig még mind ott lihegtek bennem, kikívánkoztak belőlem. És valami keserű íz is ott kavargott közöttük, mintha magamból fosztottam volna ki az összes szépet, a jót. Magamat raboltam ki, magamat égettem fel. Tudtam valami végleteset, visszafordíthatatlant követek el, olyan bűnt, amit életem végéig bánni fogok. Most rombolom le azt, ami hosszú hónapok, évek alatt épült fel közöttünk. Vágyakozásból, érintésekből szövődött meg, kedvesség, körültekintés, előzékenység volt a kötőanyaga. Nem értettem, honnan ez a rombolhatnék bennem, mit is védelmezek annyira vele. Hisz nincs is mit védelmezsek. Az aragázkályha összekoszolódott felületére néztem. Az odaégett olaj és ételmaradékok, elszíneződések, rozsdás foltok mint furcsa geológiai képződmények tarkították a felületét. Az egész életem egy kudarc – sújtott le az érzés. Mint villám világította éjszakai tájat, láttam egybe az életemet. Sötét, komor hegycsúcsok tagoltak hepehupás dombokat, mély árkok repesztettek szét kietlen, ledöngölt sík földeket. Itt-ott néhány vihar rángatta, kopasztotta facsonk, kiszáradt bozót. Vulkanikus vidék – húzta el egy epés mosoly a számat. Valamit nem jól csináltam. Valamire nem voltam felkészülve. Valamit nem jól tudtam. De mit? – kérdezett vissza az éjszaka bennem. Nem jó helyre álltam be a meteoresőbe? Nem megfelelő helyre ácsoltam pallót a vad vizű patakok fölé? Mi volt a tévedés az életemben? Milyen be nem látott tettekért, hibákért kell vezekelnem? Hisz harmincéves koromtól csak arra vágytam, hogy társam legyen, közös életem valakivel. Nem a sok, a más, a különös érdekelt, hanem a valahová tartozás nyugodt érzete, a közös élet belső tagolódása, a ritmus, ami végighullámszik az egészen, és magához vonja a részeket. Az együtthangzás kis szvitjeitől jöttem lendületbe. Maradéktalanul lekötötte figyelmemet a főtétel szinkópáinak izgatottsága egy szimfóniában, s alig untattak a mindennapok keringői, gyermeteg táncdalai. Végző soron abban bíztam, ha egy dallamrész ismétlődni fog, az mindig más és más hangulattal lesz terhes, hiszen magába építi az egész addig felhangzó dallammenetet, el a legapróbb díszítményig. Nem mintha nem védelmeztem volna, ha kellett, körömszakadtáig, önállóságomat. De ezt az önállóságot sohasem gondoltam végletesnek. Úgy véltem, érzékenységem, a felhalmozott tudásom csak annyiban értékes, amennyiben megmutathatom másoknak, megoszthatom velük. Flórával, Lillával, Annával is. Kicsit sok mindent véltem én ebben az életben. Szabadságból fakadó megosztottság – keseredett meg bennem megint a gondolat. Egyszer egy, az egy. Most oszt-hatom, szorozhatom magam.

Megint egyedül vagyok, egyedül leszek.

Lassan hatni kezdett a sleep well teakeverék. A hajnal fényei halovány csíkokat húztak a szoba meggyötört terébe. Mintha egy könnyed köpenyt dobtak volna a bútorokra, odalett belső remegésük, készültek elcsendesedni. Átfordítottam a párnát a fejem alatt, nem volt annyira nedves a másik oldala. Mint akit egy hatalmas, kérges tenyér helyezett le, felhúztam térdeimet, úgy foglaltam el a helyem a takaró alatt. A szívem dobbanásait már nem a fülemben hallottam zakatolni, az ágy mélyéről, valahonnan túlról, mint puha kocogtatás térült vissza hozzám. Elvesztem? Megérkeztem? Lágyan botorkált velem az idő. S innen léptek elé ők. Márta és Andris.

Kinyílt és gyorsan becsukódott egy ajtó.

Azt mondhatná erre valaki, hogy álmodtam őket. Lehet. Csak azt nem tudom elfogadni, hogy ez fogyatékoság volna, hogy az álomban kevesebb volna a valóságból. Sőt, azt hiszem, több van belőle. Legalábbis tágabb, dússabb, rétegzettebb. Másrészt zsúfoltabb, megtörtebb, agonizálóbb. Itt mégis a könnyedséget kellene tovább mesélni. Egy angyal szárnyának érintését. De ki mondta azt, hogy könnyed egy angyal szárnya? Millió színben pompázik, sávosan elhelyezkedő élénk színek káprázata vonul át rajta, amitől, még ha teljes nyugalomban is van, olyan, mintha irtózatossággal mozogna, repkedne. Akár egy repülő méhecske szárnya, aminek moccanása mégis egy kőszikla súlyával bír. Bele is lehet pusztulni egy ilyen érintésbe. Fel is lehet támadni tőle. Megérintettek – én csak ebben lehettem biztos. Meg abban, hogy nehéz pontosan hozzáférni ehhez az érintéshez, nehéz felfejteni természetét, mert már odatartozik, oda foglalódik bele, ahol szétválaszthatatlanok a dolgok.

Legegyszerűbben azt mondhatnám, egy képet láttam. Egy férfit és egy nőt. De micsoda kép az, amelynek nem vehetők ki világosan a részletei, és mégis minden porcikájából valamilyen végletes bizonyosság árad? Mintha egy ősképre láttam volna rá. Amitől, úgy tűnt, tudatom szerkezetéről is lerántódott a lepel egy pillanatra. Hogy ott bent nem a szavak, nem a gondolatok, az eszmék az elsődlegesek, hanem a képek. Közelebb vannak a képek bennünk ahhoz a ponthoz, ahol a világhoz illeszkedünk – sugallta az a kép. Ha illeszkedünk egyáltalán. Ha nem éppen folyamatosan le vagyunk csúsztva, dobva róla, és a kivetettségnek ezt a borzalmas érzését, ezt a mindent kikezdő, szétrágó hiányt próbáljuk a képeinkkel elfedni. Megpróbáljuk kipotolni, helyreállítani magunkban a világ hiányzó arcát. Nem egy tudatos mechanizmus ez, hiszen legélénkebben éppen az álomban zajlik. És ott, ahol a legördítőbb a hiány, ott születnek meg a leggazdagabb képek. Fialatok

voltak, középkorúak, idősek? Még az sem igaz, hogy kortalanok. Nem látszott az idő rajtuk. Nem az időhöz tartoztak. Egy dolog volt csak bizonyos: egymáshoz. Ha ez látszana egyáltalán egy képen. Nem látszott. Nem leolvastam ezt a képről, hanem egyszerűen *átvettem* az érzését. Hogy van ilyen, van összetartozás. Ha lenne értelme, azt mondanám: előbb volt az összetartozás, és csak utána mutatkozott meg egy kép formájában. De hát nincs ilyen. Ahogy a világhoz sem, úgy egymáshoz se tartozunk. Én mégis láttam ezt, mégis éreztem.

Mintha elbódítottak volna.

Ma már azt mondanám, hogy könnyű volt átvenni a kép üzenetét, hisz én voltam az a kép, én voltam az az érzés. Bennem született meg. Ott az ágyban, a kora reggeli lenyűgözöttségben, azonban nem ilyen gondolatok foglalkoztattak. Nem értettem, hogyan tudott egy ilyen gyönyörűség, jelentésteli kép felszínre törni meggyötört elmémből. Igaz, máskor is álmodtam nőekkel. Leginkább akkor, amikor napközben veszekedtünk Annával, és ha az este se csitította le közöttünk a feszültséget, szinte biztosra vehettem, éjjel meg fogom csalni az álmomban. De azokban az álmokban mindig én voltam a férfi, és, ami ébredéskor a leggyötrelmesebb volt, a nőket mind jól ismertem. Menekülés, vágyteljesítés – mondhatni, nem vagyok egy túlságosan bonyolult lélek. Nem beszélve arról, hogy ezekben az álmokban, mint egy külső megfigyelő, Anna odadermedt alakja is feltűnt. Az ismertből az ismertbe löktek be azok az álmok, és nemcsak a pillanatnyi beteljesülést hozták, hanem az azonnali büntudatot is. Adtak, de egyből el is vettek.

Létezik egy visszatérő álmom. Amikor együtt éltem Lillával, akkor is előfordult, hogy álmodtam, de az utóbbi időben egyre sűrűbben tör rám. Anna szemei előtt kezdek szeretkezni valakivel, de amikor megpróbálok belehatolni, gyorsan csökevényesedni kezd a nemi szervem, egy adott ponton egy izgalmi állapotban levő klitoriszra hasonlít, hogy aztán jeges iszonyként törjön rám a felismerés: a lábam közül teljesen eltűnt a férfiasságom, mert egy hatalmasra duzzadt, kivörösödött pina foglalja el a helyét.

Most mindez az iszony hiányzott az álomképből. De még a hangulata sem borzolta össze a kép sugárzó felületét. Könnyedén hajtjuk oda a kifejezést: sugárzó kép. Irizál a kép, a szivárvány színeiben játszik. Angyal, repdeső méhecske szárnya. Mintha metaforákkal tényleg körbe lehetne lőni egy ennyire sokértelmű jelenést. És különben is, az álomban hogyan létezhetnek optikai jelenségek, fényviszonyok, tükröződések. Nem, nem a fény sugárzik, irizál ott, hanem a jelentés. De ezt csak határsértő módon lehet kifejezni. Hiszen, hogyan látszhatna a jelentés? Hogyan lehetne jelentésteli

a világ? Pedig ott van bennünk ez az élmény. Elég néhány perc intenzív ráfókuszálás, és máris elszabadul az elménkben egy fa látványa. Mintha egy ciklon kürtőjébe lépnének be, gondolatok, egymástól gyökeresen különböző képzetek kezdenek körülötte gravitálni, a fából kiáradó erő pedig lassan széttépi őket, egymásra, magára tapasztja: elfásodik a világ. Most azonban egy olyan álmképről van szó, ami nem kívülről, hanem, kihasználva összetörtségem, ahogy az álom védtelenségét is, elmém legmélyéről tört elő. Milyen erők, milyen jelentések fodrozódhatnak körülötte? Mit hat át, mit von magához, fordít ki magából? Milyen áttételekre képes? És mi van, ha az elmém folyamatosan látja ezt a képet? Nemcsak látja, hanem merőn nézi, és állandóan veszi üzenetét? Én pedig most, ha csak egy villanásnyira is, belátást kaptam abba az állandó földmozgásba, küzdelembe, ami az elmém legmélyebb tartományaiban zajlik. Sőt, azt hiszem, óvatosan kiterjeszthetem ezt az állítást: mindannyiunk elméjében.

Az összetartozás képze, úgy gondolom, nem csak az én elmémre van méretezve.

A kép bekíváncozott a tudatomba – ennyiben lehettem biztos. Befészkelte magát oda, és ott is akart maradni.

Más álmaimat gyorsan elnyelte a hajnali büntudat. Ehhez az álmképhez azonban vissza tudtam térni másnap is. Nemcsak tudtam, megigézettként járultam elébe. Mert ezután se maradtak ki az éjszakai felriadások. Az átizzadt lepedő, a dobogó szív, az összeszorult gyomor. A gyűlölködés löketei azonban kezdtek elmaradozni. Első alkalmakkor még önkéntelenül a felszínre bukkantak, de elég volt, hogy átirányítsam a figyelmemet a képre, már ki is simultak a düh csomói bennem, hogy átadják a helyüket valami csendesebb, beletörődőbb szenvelgésnek. Ez azonban csak a háttérben ment, a figyelmemet leginkább Márta és Andris foglalta le magának.

Igen, egyre bátrabban szólítottam a nevükön őket. Nem bírtam csodálkozni, honnan születhettek meg ezek a nevek bennem. Hisz annyira nem az én ízlésem, érzékenységem szerint valók. Maradinak, laposnak éreztem őket, közönségesnek, igaz, már volt némi tapasztalatom, hogy ne adjak hitelt azoknak az érzéseknek, amelyek elsőre felbukkantak bennem. Itt valami más játszik velem. Itt nem én irányítok. Megint nem. De ez most nem veszteség, hanem lehetőség, erre éreztem rá. Hogy szólítva vagyok. Inspirálva. „Belém leheltek.”

Van valami félrevezető a szó etimológiájában. Az inspiráció valóban a fentivel van kapcsolatban, de téves a jelzett irányultság. Nem feléd érkezik valami, hanem te magad indulsz el feléje. Ha a leheletnél maradunk, élet-

re szív valami. A vonzottság állapotába kerülsz. Ezt csak mutatni lehet. Egy ég felé lendített kar képzete talán visszaad valamit ebből a bonyolultságból. Mintha valaki kecsesen egy labdát röppentene ki a kezéből a magasba. És ez a mozdulat a labda röppályáján folytatódna. Milyen különös megszakítotttság és átadódás van ebben a kettős mozgásban. Mert nemcsak vonzva vagy, hanem te is közel akarsz kerülni. Lököd, töröd, lendítéd előre magad. Mintha ott is folytatódni szeretnél, ahová ténylegesen soha nem érkezhetsz meg.

Hiszen az inspirációink legalább ugyanolyan mértékben hozzánk tartoznak, mint a determinációink. Csak az előbbiekről kevesebbet beszélünk. Könnyebb azt gondolni, hogy a múltban történtek határoznak meg bennünket. Hogy csak okozatok vagyunk. Pedig ez is csak féloldalas gondolat. A nem megtörtént események legalább olyan mértékben meghatározzák, hogy kik vagyunk, mint a megtörténők. És ki tudja megmérni, mennyire mély a múltnak kútja? Miből gondoljuk, hogy néhány kannányi merítéssel valami lényegit, meghatározót emelhetünk ki belőle? Ha a múlt néhány vértelen képzetébe bezárjuk magunkat, tényleg meg is értjük, kik vagyunk?

Hogy mi tesz tönkre, annál mindig sokkal rejtélyesebb az, hogy mi lehel életre. Miből is tudnánk kiolvasni, hogy mi kelti fel a figyelmünket, mi nyugtató le maradandóan? Micsoda rejtélyes találkozás kell ahhoz, hogy valami a szenvedélyünkkel váljon? Hogy utána már ne legyen nyugtunk, mindig azt a titokzatos találkozást vágyjuk, keressük, benne merüljünk el, elégülünk ki. Valami beléd hatol, felsért, megvág, amitől egy hasíték, egy vágás keletkezik a lélek finomszerkezetén. És ha a csillagok lehetnek lyukak az ég takaróján, talán érintettségeinkre, sebeinkre is tekinthetünk, mint olyan résekre, amelyekbe a minket meghaladó próbál beékelődni.

A kép szólít, a kép hív magához. Nem is a kép, hanem Márta és Andris, az ők perzselő összetartozásuk. Még mindig összetartozásnak hívtam, amit közelségként érzékelttem. Ez a közelség pedig, szinte csodaszerűen, minden éjszaka felragyogott gyötrődéseim összegyűrt egén. Ilyenkor nemcsak öröm, a gyönyörűség növekedett bennem, hanem a szorongás is, hiszen nem csak átvettem az érzést, hanem valahogy megpróbáltam magamat a közelében tartani, mint egy halálra korbácsolt kutya, amely a végső megnyugvást keresi egy hatalmas ginkgo biloba bütykös törzsének közelében. Mintha a te liholdat néztem volna egy kietlen táj felett, ahogy erős, de mégis visszafogott sugaraival megszórja az éjszaka hasából kiemelkedő különös, kísérteties formákat. Lopott fényei egy olyan forrásról tudósítottak, amibe – tudvalevő – nem lehet belenézni.

Néhány éjszaka után azonban némi nyugtalanság is kezdett belevegyülni szorongatott elragadtatásomba. Úgy éreztem, már nemcsak gyönyörködöm bennük, hanem gyönyörködéssel elhasználok őket, kiüresítem jelenésük gazdagságát. Mintha aszalódni kezdtek volna, összementek, halványodtak, miközben azért még ott vibrált bennük a kezdeti élmény önkívülete. Engem pedig folyamatosan fenyegetett, hogy megint elkezdenek bennem kattogni Anna mondatai. Megint idegen lények kezdtek felfelé menetelni agytörzsömön, gondolataim elhajoltak, megbicsaklottak: remegett agyam kristálytisza foglalatja. Gyorsan változtatnom kellett valamin. Lép-nem kellett. Mert abban biztos voltam, még sokáig meg akarom őrizni magamnak őket, szükségem van éjszakai jelenlétükre, ami szelíd hullámveréssé csillapítja a bennem tomboló háborgást. Még nem éreztem, hogy visszatérhetek a napvilágra, az életbe, ahol a gépiesen végzett feladataim tömkelegén túl felderenghetne valami értelem, a folytatás lehetősége. Annával vagy valaki mással.

Vagy, ha kell, ha muszáj, egyedül.

De hová léphetnék? Itt nincsenek távolságok, léptékek. Esetleg ki megint a konyhába, el az aragázkályháig, ahol éber óráim után minden reggel odatettem forni a tevizet. Ezért tanultam meg én valamikor járni? Ezért az éjszakai csoszogásért? – kérdezgettem az aragázkályha mellett, míg arra vártam, hogy felzubogjon a forró víz a pléhkannában. Jött, hogy kiröhögjem magam. De ahogy csapzottan belezuhantam az ágyba, az égető tea kortyolásának szüneteiben megint felderengett képzeletemben Márta és Andris. S velük együtt a megoldás is. Van, van hová még lépnem! – sújtott le rám a felismerés.

Még közelebb.

Legyen bármennyire abszurd, ki kell mondanom: hiába beszélek róluk már napok óta, hiába függeszkedek rajtuk éjszakánként, tulajdonképpen egyszer sem láttam magam előtt Márta és András arcvonásait. Még anynyira sem, amennyire a hétköznapi lótas-futás során arcokat veszünk ki egy folyamatos örvénylésben lévő tömegből. Mintha egy gomolygó ködfolt mögé rejtőztek volna el, ami legfeljebb sziluettjüket engedte megsejteni. Ez a sejtettség erősödött, gyengült bennem az éjszakák során. Nem láttam, hanem *tudtam*, hogy léteznek, hogy ott vannak. Mégis érzéki volt ez a tudás, millió és millió beazonosíthatatlan moccanás, rezdülés hatotta át, az együvé tartozás rezdülései, ami átremegte közelségüket. Mintha számtalan eseményről pillanatfelvételt készítettek volna, és ezeket a felvételeket montírozták volna egymásra bennem. Arcot és nevet adtak annak, ami különben

vak sodródás, reménytelen csoda. Be kell lépnem ebbe a közelségbe – erősödött bizonyossággá a kezdeti tétovázás bennem. Szét kell választanom ezeket a pillanattfelvételeket. Szét kell terítenem őket, hogy megtalálhassam illeszkedéseiket, a kapcsolatot közöttük. S majd ha előttem áll a kirakott puzzle – ahogy a hamszin fúj bele a sivatag porába, de lehet, csak a világvégi sóvárgás –, életet kell lehelnem beléjük. Mozgásba kell hoznom az egészet.

Ami egy dolgot jelenthet: el kell mesélnem Márta és Andris történetét.

Már egyből reménytelen kihívásnak tűnt az egész. Történetet mesélni – tudtam, ez áll a legtávolabb tőlem. Író vagyok, történeteket mesélek – ami egyesek számára evidencia, az számomra valamilyen lebíráhatatlan bonyodalom kezdete. Nem történeteket érzékelttem magam körül, hanem belátáhatatlan szövédményeit találkozásoknak, összevillanásoknak, arcoknak, érintéseknek. Nincs a világnak prózája, ami egyszerűen felmondja magát nekünk, habár a világ megérint, felsért, belénk mar, de ha kell, piszkál, birizgál, rajtunk citerázik, s ez az érintettség csak tart a szavak, a mondatok felé anélkül, hogy ténylegesen elérhetné őket. „Minden történet mélyén egy kép van. Egy odatartozás” – írtam mottónak a néhány éve megjelent novelláskötetem elejére. Mert íróként sem a történet, a mese szövédménye érdekel. Hanem a képszerű megmutatkozása annak, ami a világhoz láncol bennünket. A történet helyett a történet. A megmutatkozás mélyontológiája. Két fa közelsége, ahogy két ember viszonya is egyből véglegesnek és kimeríthetetlennek tűnik számomra. Úgy meredek ezekre a viszonylatokra, úgy vizslatom belső összefüggéseiket, mint egy történelem előtti északi halászfalu sámánja, aki néhány véletlenszerűen leejtett madárcsontba a megfejthetetlen sors kifejeződését képes volt beelátni. De számomra az esernyő és a varrógép sem esetlegesen találkozik a boncasztalon. Először is felfedik, megmutatják magukat, legalábbis azt, ami látszani, felfedődni tud. Másrészt viszonyba kerülnek egymással, hol eltakarják, hol hagyják megmutatkozni egymást, belevágnak egymás alakjába, szöveget alkotnak, kipontozzák a láthatatlant, új formákat, alakokat keltenek életre, egyszóval magukon hordják egymás közelségét, elviselik egymást, és ez dráma, a létezés drámája, amit mindenkinek ki kell hordania, ami egyszer feltűnik.

Félve mondom ki, de azt hiszem, rettenetesen közel állok ahhoz, hogy mindent szépnek találjak csak azért, mert megmutatkozik.

De amikor regényt olvasok, akkor sem a történet kiszámíthatatlan fordulatai ragadják magukkal a figyelmemet. Igen, valószínűleg én vagyok az az egyetlen olvasó, aki minden tájleírást elolvasott a XIX. század nagy, realista regényeiben. Nem beszélve arról, hogy még a legrafináltabb történet-

mondásba is a kocsmában hangoskodó részeg férfiak rekedtes adomázását, hözöngését hallom bele. Sőt, gyakran az a hang tűnik a leghamisabbnak, amelyet a legközelebb érzek magamhoz. Legyen az a sajátom.

Most azonban nem is elmesélnem kellene valamit, hanem kitalálni. Kettős csalást, hamisítást elkövetni. Mert azt azért hiszem, hogy minden kitalált figura, minden egymással összefűzött szó valami újat, kitörölhetetlent vezet be a létezésbe. És minél sajátosabb, egyénibb a szavak összefűzöttsége, azok változtatásra is képessé válnak: felülírják, újramodellálják a valóságot. Ezért kell nekem, aki leírom ezeket a szavakat, mondatokat, kitalálom ezeket a figurákat, az élettemmel kezkeskednem. A kételyre kétellyel kell felelnem, a bizonyosságra bizonyosságot kell felmutatnom. De éppen ez a kezkeskedés nem lehetséges. Minden leírt szó véglegesen válik le a kezemről, a saját útjára indul, az ellenőrizhetetlenbe szövéődik bele. Úgy képezem, minden író saját, megírt figurái elől menekül a következő alkotásába. Már látom is magam előtt mondjuk Balzac, Dosztojevszkij, Móricz egyre reménytelenebb menekülését a megírt figurák tömkelege elől. Azonban a saját élmények, emlékek megírása sem jelenti a menekülőutat. A textus rátelepszik a valóságra, felszívja magába valamikori rezdüléseit, átalakítja az élményeket, eltorzítja az emberek alkatát, szétfertőzi születésének helyét és idejét. Kisajátítja magának az emlékeket, rájuk, beléjük írja magát. Megváltoztatja őket teljesen. Ezért egy ideje nem is a múltam, a jelenem helyszínén, hanem megírt szövegekben sétálok, kiraboltan, kifosztottan betűk sűrű szövedékén át vonszolom, töröm előre magamat.

Úgy látszik, nemcsak eleven lényként, hanem íróként is egy totális zsákutcába kormányoztam bele magam.

Megint a képek segítettek.

Pontosabban egy világhírű kép, Michelangelo *Ádám teremtése* című freskója, amelyet Rómában láttam.

A múlt évben ott voltunk Annával. Így a Vatikáni Múzeumokba is eljöttünk, a Sixtus-kápolnába. Évekkel ezelőtt még Lillával látogattunk el Rómába. Mintha lehetne is valamit teljesen újrakezdeni. Három évvel a válásunk után még mindig gyakran szólítom Lillának Annát. Leginkább akkor, ha felemelem a hangom. Nem véletlen ez, a hangomat felemelni mindezekelőtt Lilla mellett tanultam meg.

Most pedig nem is Lilláról és Annáról akartam beszélni. De mit tehetnék, ha még Rómában is ott éreztem Lilla közelségét, aki, mint egy felszívódni képtelen, de már ártalmatlan kísértet, ott követ bennünket, át Róma főterein, keskeny, macskaköves utcáin, el a Colosseum mellett, fel a Pala-

tinus-dombra, a Trastevere ősi házai közelében, az Angyalvár környékén, és igen, ott bolyong velünk a Vatikáni Múzeum kép- és szoborrengetegében is, s majd a hatórás nézelődéstől meggyötörten velünk emeli fel a fejét a magasba a Sixtus-kápolnában, hogy elhomályosult, de mégis káprázó szemekkel, mint egy vízésésbe nézhessen bele a szemközti képzuhatagba, meg a felette kifeszülő képégboltozatba, abba az iszonyú gazdagságba, amit nem nézelődésre, szemlélődésre teremtettek meg – ahhoz túl távol van mindenkitől a látvány –, hanem a lenyűgözöttség előidézése szándékával, amire a Végítélet órájában még Jézus Krisztusnak is szüksége van, hogy ne csak tudjuk, ne csak elgondoljuk azt, ami beomlasztja és eltörli az időt, hanem velünk is megtörténjen.

Lesújtson ránk a hús, a karnalítás reneszánsz tobzódása.

Egy ideje úgy tekintek a templomok, kolostorok, régi paloták túldíszített felületeire, mint a régi idők mozitermeire, amelyekben mindig ugyanaz a film forog. Mégis vannak változatok. A görögországi Meteorák levegőben lebegő kolostorainak kicsiny templomai különösen kegyetlen jelenetek sorozatát rejtik magukban. Gyilkolások, tűzhalál, lefejezés, keréketörés, karóba húzás, felnégyelés – és mindez a színek, az aprólékosan megmunkált felületek tobzódó, élénk forgatagába foglalva. Mintha évszázadok során a magasságba zárt és a láthatatlan veszélytől szorongó, őrző szerzetesek saját tudatalattijuk összezsúfolt rémképeit vetítették volna ki a szűkös felületekre.

A Meteoráknál szintén Lillával jártam először. De ahogy később megtudtam, Anna a kolostorok közelében dolgozott életének egy különösen kalandos szakaszában. Azt már nem mertem megkérdezni tőle, hogy mikor volt ez, nehogy kiderüljön, az időpontok egybeesnek, mi pedig nemcsak mostanában, hanem régóta közösen lebegünk a levegőben, együtt hanyó-dunk az idő hullámain. Mondjuk, arra már fény derült, hogy Anna fiatalkorában Flórával járt egy társaságba, az ők élete már keresztelte egymást. Hogy bennem milyen módon keresztelkedtek ők, az az Annával töltött első éjszaka után derült ki, amikor észre kellett vennem, hogy mellbimbójának udvara mennyire hasonlít a Flóráéhoz. Szintén mélybarnán, itt-ott sötétlilásan sugárzik, míg a jobb oldali, egy picit teltebb mell bimbóudvara a gyakran dühösködő bimbók mellett, mint egy lefelé gördülő könnycseppet, kísértetiesen ugyanazt a hatalmas pöttyöt rejt. Könnyező mellek – mit mondjak, az elején zavaróan hasonló módon sírt fel bennem a vágy mindkettőjük közelében. Ahhoz, hogy később új, beláthatatlan utakra sodródjon, ott törjön alagutakat, járatokat magának, repítsen fel csúcsokra, lökjön ki

sziklakiszögellésekre, miközben Anna mellén mindvégig ott maradt az emlékeztető stigma, a szelíd, érzéki figyelmeztetés: az összetartozások hálójából nincs teljes menekvés.

De azt már csak Annának mondtam a Sixtus-kápolnában, kibicsaklott nyakkal a szinte kivehetetlen magasba meredve, hogy én *Ádám teremtésének* freskóján egyáltalán nem azt látom, hogy Isten megteremti az embert. Ahelyett leginkább a két kinyújtott és egymásra mutató kar, de főleg a két új közötti feszültséget érzékelem, azt az áthidalhatatlan távolságot, villamos-sággal teli rést, amely Isten és az ember között létezik. Mert tudni véltem, a teremtő energia abban a körülhatárolhatatlan és megfoghatatlan pontban rejtőzik, az robban szét a térben, hozza létre az Istent és az embert. De akár az angyalokat és az ördögöket is megalkotja, a földet és az eget, a szerelmet és gyűlöletet, a megtalálást és elveszettséget. Ha kell, az egész mindenséget, a legmagasabb hegyektől, a legkiterjedtebb tengerektől el egészen az utolsó bogárig, fűszálig, egy felfoghatatlan, őrijító párhuzamosságba kényszerítve bele mindent.

Ez a freskó jutott eszembe kora reggel az ágyban, ahogy ereimben szét kezdett sugárzani a teakeverék hatóanyaga. Úgy éreztem, mintha mentőkötelet dobott volna valaki elé, azt a bizonyos vörös fonalat, amely nem kivezet, hanem végigvezet Daidalosz barlangján, azon az egyenes labirintuson, amelybe születésemmel belekényszerültem. Ami azt is jelezte, nem kimenekülöm kell a labirintusból, nem magam mögött kell hagynom eddigi kudarcaimat, tévedéseimet, az egész becsődölt életemet. Nincs mit hátrahagyjak, nincs miből kigyógyuljak azonkívül, ami úgymint hátrahagyódik, ami úgymint elmúlik. Nem, nem legyőznöm kell a Minótauroszt, ezt a félig ember, félig bika alakú összetákolt torzalakot, csak hagynom kell, hogy lenyeljen, összerágjon, megemésszen, és utána kiköpjön magából, s úgy kell továbbhaladnom. Ahogy a fantáziámba, a képzelgéseimbe sem kell menekülöm, nem kitalálnom kell Mártát és Andrist, hisz a kép magam vagyok, ahogy az eleven összetartozás is a képen. Csupán a két ujj közötti, szinte észlelhetetlen távolságba kell beférkőznöm. Ott nincs múlt, ott nincs jövő, mert ott mindent a születés, a létrejövés, a sarjadás ural. Ott minden érvényes, minden szép, minden szabad. Úgy éreztem, ráhagyatkozhatok erre a szabadságra, hiszen nem kell elhagynom magam. Egyszerűen csak meg kell mutatnom, mi tornázta fel magát eddig találkozásaimból, kapcsolataimból. Azok közelségét, villanásokkal telített hálózatát kell anyagnak használnom, hogy megrajzoljam belőlük ezt a gyönyörűséges összetartozást, együttlétet, amit, tudni véltem, nemcsak kudarcaim, csalódásaim dajkáltak ki magukból

elmém féktelen kohójában, hanem ugyanannyira közelségeim, beteljesüléseim is.

Magamból kell kitalálnom Mártát és Andrist.

Mert végre azt is tudtam, ha történeteket képtelen vagyok fabrikálni, még mindig beállhatok oda, ahonnan előjönnek, megmutatkoznak a dolgok.

Márta és Andris!

Gyertek, keljeteek életre!

ITT

amikor találkoztunk, poharakat hoztál
kristály, mondtad, és egyenként engedted el
mint a szájakból kiszabaduló halakat
akik félúton akadályba ütköznek

a tetőszerkezet építői felseperték az udvart
aztán gerendák mellé, a földre ültek
mint a gyászolók, akik távoli rokonnal találkoznak
az elhunyt földi porát szétszórni
de nem mondta meg, hova

a túloldalról senki sem figyel
ezt mondják egymásnak reggel, aztán este
délután kiülnek a partra
és a nádast, aztán a fákat figyelik
messziről a szél vagy a bujdosó megkülönböztethetetlen
nem veszik észre az indulást, sem az érkezést

a kitömött állatok fejét veszik le a falról először
a szeme, mondják, viasz és lakk
hogy éles maradjon az utolsó előtti másodperc is
amikor még el sem dőlt a menekülés

NEM

műanyag kesztyűt fúj a szél
széttartó hártyaújjak jeleznek
a part felé nincs lejárás

a fiatalok beiratkoznak az építőmunkásokhoz
homokkövet hordani
lemennek a folyó aljába
nejlont borítanak rá
amikor visszajönnek, felkapaszkodnak a betonduzzasztók közé
csak itt érzik biztonságban magukat
a rombolás tékozlásában

nem tudom kifésülni a hajad
hajók akadnak bele mindenfelé
a partról nézzük a mentést
szurokkal kent kötelekbe kapaszkodnak
madarak köröznek fölöttük, mintha
összekötné őket valami

a házak ablakain betolták a tank csövét
mint egy kutató szemet
aztán eldördült a golyó
törött lábú nőkként omlott össze a hátsó fal
magával húzta a tetőt
nincs senki otthon, aki belenézhetne a tükörbe
pedig terített asztalnál ültek
hogyan elfogyasszák a vacsorát

a gyilkosság nem hirtelen következik be
amíg ő itt van, semmiképp

KÉRLEK

Éjfél van. Minden világít.

Egyre közelebb jönnek a kocsik.
Mint vak állatok másznak rá a ház árnyékára.
Nem beszélünk senkivel, a gyantát begyűjtjük a fákról,
és kiterítjük a lécek közé.

Megkímélnék, de kérlek, bármit mondok, ne fordíts háttat.
Ha becsukod a szemed, egyre nagyobb karéjt égetnek ki
a mellemből.

A zsírpapíron vonalakat mutogat a küldött,
ropog a keze között, mint a hó villanyoltáskor.

ÉGŐÁLDÓZAT

A hegyről lefelé menet találkoztam Anyával.
Faggatott, mi történt.
Apával
mindketten csendben voltunk,
nem beszéltünk többet soha.

Akkoriban költöztem el otthonról.
Kései gyerek voltam, mint tudod, egyke.
Anyám óvott a széltől is.
Aztán egyik napról a másikra
összepakoltam és eltűntem.

Ha elmondtam volna, mi történt,
rámegy a házasságuk.
De talán el sem hiszi.
Vallásosak voltunk,
hogy Apám gonosz
vagy örült,
az szóba sem jöhetett.

Az élet kiszámítható volt,
Isten pedig jó:
neveltük állatainkat,
betakarítottuk a búzát,
és talán előfordult,
hogy valaki verekedésbe keveredett,
ha a másik részegen kirúgta a kerítése léccét,
de Apámmal össze nem veszem,
és nem is veszhettem úgy össze soha,
hogy egyszer csak rám fogja kését.

Hátulról fogott le,
a torkomnak szorította.

Én erősebb voltam már akkor is,
de féltem ellökni magamtól,
mert olyan volt,
mint egy megfeszült üvegszál,
amely törésre kész.
Nem volt tiszta az agya már hetek óta.
Álltam volna le verekedni egy
demens öregemberrel?

Csak egy perc volt, elengedett.
Mintha nem történt volna semmi sem.
De álmomban néha eszembe jut.
Ilyenkor nagy fehérséget látok,
arcom elsötétül,
majd kigyullad,
mint a láng.
Fénylő arccal, elfátyolozva
sétálunk némán, évekig.

A TÓNÁL

Harmatosan csillog a pad. A békanyál, mint pókháló, rebben előttem. Beborítom kockás pléddel a hullámozó fát. A pokróc azonnal felveszi a pad alakját. Leülök, és csak pásztázom az előttem lévő tájat. A nádrengeteg meghajlással köszönt. Érzik ők, hogy régi ismerősük érkezett viszontlátásra. A nap ma a felhők mögött maradt. Az ég csíkosan és szürkén mosolyog a mohaszínt öltött víztükörre. Nem tetszik magának az égbolt képe a tóban, mert szellőt küld hozzá, így apró hullámok tánca kezdődik a felszínen. A nádak aljában négy kacsza pihen behúzott nyakkal. A növények összesúgnak fölöttük. Fény tör magának utat a szürkéségből. Ahogy nyílnak a felhők, a nap sugarát hozzáérinti arcát a vízhez. Egy pillanatra a sárga és a zöld találkozása ezüstszínűre festi a tavat. A nádak csak felnéznek az égre, majd lehajtott fejjel suttognak tovább. Most apró gödrök jelennek meg a tükörsima felületen. A felszínen lévő sodrás, ezer apró hullám ringása, balról jobbra, jobbról balra, mintha keringőt hegedülne a flóra, ahogy vízzel karöltve ringatózik a természet nagykoncertjén.

Az idilli csendet egy futó lihegése zavarja meg. Mögöttem halad. Úgy kapkodja a levegőt, mint aki az életéért küzd. Nem fordulok hátra, nem akarom látni, ki az, aki belezavart a természet járta andalgó tánc csodájába.

Gyönyörködöm tovább, hogyan kellei magát a nap, hogyan festi fel az utat a tó tükörén, meghívót nyújtva át a kacsáknak a reggeli fürdésre. És mindannyian elfogadják az invitálást, egymás után csobbannak a nedűbe. Ösztönösen balra nézek, ahonnan a szürke gém kandikál ki a sás takarásából. A nádak hangos szóval biztatják a kacsacsaládot egy kis játékra. De ők már nem figyelnek rájuk, a túlsó parton lévő fűzfához igyekeznek.

Felhúzó a lábaim törökülésbe. A takarót szorosabban magamra simítom. Kezeim jóga mudrában pihennek a térdeimen. Lehunyom a szemem. A fémesen hideg szellő elemeli hajam a füleimről, majd a nyakam pécézi ki magának. Hangsúlya meglegyinti az állam és a szájam, rálehel az orromra, és a homlokomat suhintja. A fejbőröm libabőrödzik az érintésétől. Orrom megtelik vízzillattal. Szerelmes vagyok minden vízcseppbe, hidegbe és melegbe, kicsibe és nagyba. Még abba is, amelyik eme pillanatban az orromra cseppen. Csak annyira szeppenek meg, hogy kinyitom a szemem, de

még mozdulatlan vagyok. A nádak némán fordítják fejüket felém, a víz tük-
rén hullámokat ver az eső. Ráérősen futnak az esőcseppek a tó tetején.

Hallom a kerekek suhogását, négyen vannak legalább. Biciklik lassulnak
mögöttem. Ekkor elér a fülemhez a hang:

– Megázol, kislány!

Nyugalmam nem mozdítható, arcom emelem az ég felé, kinyitom a szám,
hát itass meg, kedvesem, ha ez a célod, vagy zuhanyozd le arcomról a szo-
morúságot, de meg is fürdethetsz ruhástul, ha ma ez a szíved vágya!

A SZIVAROSOM

Egy idő óta éjszaka, ahogy azt hiszi, elalszom, Lajos kioson a konyhá-
ba, és csukott ablaknál dohányzik. Hogy ez engem mennyire idegesít! Kép-
telen vagyok a bagó szagával kibékülni. És hányszor, de hányszor megkér-
tem, hogy ha lehet, akkor az erkélyen dohányozzon. De mindig elfelejti, én
meg már minek is szóljak neki századszor.

Nem tudom, hogy pontosan hajnali hány órakor jön be a hálóba, mert
addig rendszerint elalszom. Ki kell aludnom magam, mert a múltóban a Prof
nem nevezne Judit őrangyalnak, ha egyszer rossz eszközt adnék a kezébe.

Hét óra, ha egyszer nem a füstös konyhába jönnek ki, hanem a lefőzött
kávé illatára ébrednék, nos, akkor egészen biztosan leesne a nem létező gyű-
rű a szivaros Lajosom nikotinsárga ujjáról. Miért is ragaszkodom én ehhez
a kapcsolathoz? Két hónapja a szexet mondtam volna, de ma már...

Dehogy viszem be neked a kávé, sőt, fel sem ébresztelek, így hátha
észreveszed, hogy dolgozni mentem. A te munkád bámulni az ablakon át
Arankát délelőtt is. Aranka unikum. Roma származását csak a hosszú ha-
járól vennéd észre. Madárcsontú, fehér bőrű, ezért kislánynak nézed, mert
a tizenkilenc évével még az, de mint mesélte, mivel nem ment férjhez 13
évesen, így ő már vénlány a családban.

Lajos, igazán nem tudhatod, hogy ez a lány ókori latin szövegeket for-
dít naphosszat. Zseni ő neked, csak nézzed őt, csorgasd csak a nyálad útá-
na éjszakánként. Amúgy, ha tudnád, a Prof adta ki a lakását Arankának, is-
meri Arankát születésétől fogva. És a szülők tisztelik a Profot, és felnéznek
az okos lányukra.

Lajoskám, ha kitartasz az éjjelezéssel, meg persze a látogatásaid sem gyérülnek, akkor bizony huszadikán megnézhetsz egy roma vacsorát, ahol a Prof a díszvendég! Őt meg már úgyis ismered, bár azon az estén sokkal bűdösebb lesz a cigarettádtól a konyha.

Aú, jól belecsíptem magamba! Lehet, hogy van egy kis túlsúlyom, de formás vagyok, kemény húsú, és az én zöld szemem állandóan mosolyog. Ki az a hülye, aki reggel hétkor jógával kezdi a napot? Heti háromszor, de Te, Lajosom, ezt sem vetted észre. Bezzeg a Proffal órákat tudok beszélni a spirituális gyötrődésekről, a hitről, a halál után is van életről. Mikor is beszélgettem veled utoljára?

És már itt is vagyok, talpig műtős ruhában, eszközeink sterilizálva. Ma délelőtt négyszer vagyok a Prof asszisztense, azaz a betegek őrangyala. A mai napra zenének Vangelist választottam, ma holmi Pavarotti, de még a *Bolero* sem igazán lenne kedvemre való.

– Judit, köszönöm a mai napot, maga nélkül én csak fél ember vagyok!

– Én köszönöm, hogy újra engem kért.

– Judit, szeretnék kérni magától valamit. Rosszul fogalmazok, szeretném megkérni valamire. Összevissza beszélek, látja, Judit, maga mit vált ki belőlem, szóval...

– Mondja már, Prof úr! Valamit rosszul csináltam?

– Kedves Judit, elkísérne engem Arankához vacsorára?

Nem bőgöm el magam, válaszolok, mert sírni csak a győztesnek szabad!

– Prof úr, örömmel.

– És Judit, nagy kérés lenne, ha a Prof úr mától János lehetne.

– János.

– Igen, Judit.

– Csak ízlelgetem a nevét!

– Pont egy hét múlva, huszadikán, felírja valahova?

– János, megjegyeztem.

Drága Lajosom, ha ezt én neked elmesélem. De, nem fogom. Harmadik hónapja leszünk külön az ágytól és asztaltól, mert az azért csak feltűnt, hogy már nem is főzök rád. Hol vannak a vacsoráink, a közös filmnézések, a késő esti séták? Miért jártunk mi este tíz után sétálni? Mindig.

Lajos, te szégyelltélt engem. Ebben a korban a szerelem vaksága hamarabb véget ér. Szóval, Lajos, figyeld azt a szemközti ablakot folyamatosan, mert készül ott neked egy meglepetés!

A 80-AS ÉVEK TINDERE

Nem értem, hogy miért nem tetszik neked, hogy telefonon húzogat a lányod? Akit jobbra húz, tetszik, akit balra húz, nem tetszik. Emlékszel még, hogy is volt ez a mi időkben? *Világ Ifjúsága*, havi magazin, levelezési rovat. Úgy lehetett ismerkedni, akár külföldiekkel is, hogy beküldtél egy fotót, ha elég bátor voltál hozzá, és a címedet, hogy levelezőpartnert keresel. Ha nem akartad vállalni az arcod, csak a neved és a címed postáztad.

Nyár eleje volt, júniusi délelőtt. Csengettek. Csak úgy megszokásból nyomta meg akkoriban az ember a csengőt, hogy jelezze, az udvarban van. Senki sem zárta a kaput. Fifi kutya örült ugatásba kezdett, így szinte tudtam, hogy a postás Sárika érkezett. Érdekes, hogy a kutyák negyven éve is ugyanúgy megugatták a postásokat, mint teszik azt ma is.

Szóval Sárika, a vénkisasszony, ahogy ő ezt mindenki tudtára adta, olyan igazi tenyeres-talpas asszonyosság volt. Fekete dróthajjal és pelyhedző bajuszszal. Sötétkék otthonka takarta, mint valami védőhuzat, nyári-téli ruházattal egyaránt. Olyan hangosan beszélt, azaz kiabált, hogy a hangja megelőzte az érkezését. Mindenkit névről ismert, felnőttet, gyereket egyaránt, mint a jó postás. Kiáltotta a nevemet.

Éppen az udvaron tartózkodtam, az egyik görkorcsolyám a lábamon, szóval elkezdtem felé botorkálni. Szólt, hogy valami ruháskosarat vagy liszteszsákot hozzak, de azonnal, mert annyi levelem érkezett, hogy még legalább kétszer kell fordulnia. A szülők munkában, a nagyszülők a mezőn. Még szerencse, hogy a posta tőlünk pár utcányira volt. Sárika és én százkilencvenegyig számoltuk egyenként a leveleket, ennyi volt az aznapi adag. Nem értettem, mi ez a levéldömping, míg ki nem derült, hogy a drága barátnőm szétvágva a születésnap közös fotónkat, és beküldte a *Világ Ifjúságába* két tizenhat éves lány fotóját. És hát már akkor is, mint ma, a szépség és a fiatalság utat tört magának, és erdélyiek is voltunk, szóval külföldiek, jöttek a levelek szép számmal.

Harmadnap Sárika azt mondta a nagyapámnak, hogy nincs az a pohár pálinka, amiért ma is háromszor fordul. Fogja nagyapa a biciklijét, akaszson rá két fonott kosarat, és kísérje őt a postára az unokának címzett levelekért. Azt is mondta, hogy ilyet még Vásárhely nem látott, hogy vagy hat-száz levél érkezzon egy embernek címezve.

Először mérges voltam, hogy a megkérdezésem nélkül hogy merete megtenni a legjobb barátnőm ezt a fénykép- és címbeküldést, pont velem, aztán az apró ajándékok, az a rengeteg Kaugummi meg Juicy Fruit, Maoam, szí-

nézkép, szalvéta és lehúzás, amit a fiúk és a lányok küldtek, kiengesztelt. A századik levél elolvasása már kínos volt, mert pontosan tudtam, hogy nem fogom megválaszolni az összest. Tizenötöt választottam ki. Ők voltak a szerencsések, akiknek válaszoltam.

A többiek? Abban az időben az egyetlen napilap a *Vörös Zászló* volt. Miután mindannyian elolvastuk az újságot, nagyszülő, szülő és unoka, na meg valamennyi szomszéd is, egy kupacba gyűjtöttük azokat, mert ez volt a csomagolópapírunk. Hogy fogtak azok a betűk, mindig fekete lett tőlük a kezünk.

Szóval, költözésnél, rokonok látogatásánál vagy a hétvégi flekkensütésnél, de télen a cserépkályha begyújtásánál milyen jó volt az újság gyűjtésnek. Egy napsütéses őszi napon, flekkensütésre készültünk. Valószínűleg vizes volt a fa, mert sehogy sem akart a tűz meggyulladni. Füstölt a rács alá pakolt fa, elégett az újság is gyorsan, de csak nem lobbant lángra.

Nagyapám azt mondja kaján vigyorral, hogy jó lenne, ha a liszteszsákból az a sok magyar fiú és lány besegítene a „kicsike (mici)” sütésébe, mert a héten menne lisztért a malomba. Felmentem a létrán a padlásra, és egyenként leadogattam a zsákokat. Égtek a levelek, megsirattam bizony őket. Három színben játszott a láng, piros-sárga-kékben. Szállt a pernye a nyílt tűzről. Ők voltak a balra húztam, nem passzoltunk.

———— Oproiu Nicolette

A PERUI HEGYEKBEN A GLECCSER ALATT ARANY BÚJIK MEG –

ha tehetném, kirajzolnék belőled minden farkast
kútvízzel törölnélek tisztára belülről lassan
óvakodva, mint ahogyan a rákos beteg megy az első kemójára.

mi is részei vagyunk egymásnak, mint a müzli meg a kiskanál
szóval talán rendben van, hogy rendben van minden
csend, hattyútoll, selyem, puha párna
behallatszik a fényből a lárma
takard be a lelked, ha emberek közé mész
inkább a testedet tépjék pucérra
lüktetünk, mint leszorított hajlaton a véna
tanultam tőled, s tanuló, te legerősebb érzelmek legnépesebb
gyereke.

nézni tanuló, látni, figyelni
hallgatni
utunk hosszú, cipőnk életreszóló
folyjon rólunk csokimáz
itt a végére egy (nem is tudom, melyik legyen: trombita- vagy)
szaxofonszóló.

CSIKI-CSUKI

Az óvatosság, a védekezési ösztön mindenképpen közrejátszik, netán egy kis gyávaság gyanúja is felmerülhet, de egy biztos: semmi okoskodási szándék, semmi rendhagyóság nincs abban, ha valaki időnként újra meg újra elismétli magában, hogy ahol ketten vannak, ott csakis az egyiké lehet a hatalom. Kisebb vagy nagyobb, ez mindig egy-egy adott élethelyzettől meg az éppen jellegzetes körülményektől függ, de a tény általánosan érvényes, ez alól nincs kivétel. Aki pedig nem venné ezt tudomásul mint mindenek fölötti, az emberi természetek különbözőségéből fakadó alapigazságot, gondoljon arra az egyik legrégebbi, velünk élő közmondássá nemesült megállapításra, amely szerint „mindig az erősebb kutya baszik”. Nos, ennél az ősi bölcsességnél jobban talán semmi nem példázza a hatalom- és uralkodási vágy mindenkori jelenlétét két vagy több ember viszonyában. Annak feltételezése pedig, hogy a hatalom megosztható – ennyi belőle a tiéd, ennyi az enyém, mert testvérek vagyunk, barátok vagyunk, pajtások vagyunk, bajtársak vagyunk, felebarátok vagyunk vagy akármi –, csak a bárgyú, egy felsőbb hatalmi helyzet megszerzésére, esetleg annak megtartására képtelen teremtmény reményeiben létezik. Csakis az, aki birtokolja, akinek ez kényszerű eszköze, teheti meg, hogy ha akar, él vele, sőt, akár vissza is él vele – legtöbbször büntetlenül –, ha pedig valamiért, esetleg pillanatnyi érdekből éppen nem akar, akkor nem. S hogy ehhez mi kell, mi az, ami feltétlenül szükséges, arról érdemes meghallgatni az erkölcsről papolókat.

Mérvököcskénkben a természetnek ez a megváltoztathatatlanulként elfogadott igazsága, amelyhez – amint az a későbbiek során egyre nyilvánvalóbbá vált számára – mindenkinek mindenkor a lehető legokosabban kell viszonyulnia, aki az élete során nem szeretne magának számtalan fölösleges nyűgöt, már egészen zsenge gyermekkorában felderengett. Ennek ellenére többször is megpróbálta az ellenkezőjét bizonyítani, vagyis azt, hogy talán mégse mindenkire és minden körülmények között kötelező érvényű. Igazából tehát csak akkor kezdett valóságosan is nyilvánvalóvá válni számára, hogy blódség minden kitörési próbálkozása ebből a kényszerhelyzetből, amikor az amúgy nem a bátor szókimondásáról elhíresült apja egyik napon az ő – valamilyen egyszeri tiltást számonkérő – „miért nem?” kérdésére a tőle szokatlan nemes egyszerűséggel tudtára adta, hogy valamennyi tiltásnak

egyetlen általános magyarázata van, s ezt már jó kétezer évvel ezelőtt a rómaiak is megfogalmazták: „Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek.” Attól kezdve ezt a tökélynek, jószerével isteni kinyilatkoztatásnak is beillő értelmezést vitte magával mindig és mindenhova, megpróbálván egy-egy adott helyzethez idomítottan alkalmazni, miközben pedig elég gyakran megtörtént vele, hogy mérlegelni kényszerült, éppen minek jobb lenni: Jupiternek vagy ökörnek? De még harmincon túl sem sikerült neki mindig megtalálnia a megfelelő választ.

A legnagyobb dilemmát ebben az okozta neki, hogy képtelen volt előre látni, mikor, milyen körülmények között és milyen megfontolásból él, vagy él vissza valaki az adott hatalmi helyzetével. Mindez nem is annyira a saját érvényesülését illetően került előtérbe, ebben a tekintetben általában eléggé tisztességesen elboldogult, hanem főleg olyankor, amikor értetlenül állt egy-egy mellette élő, vele közvetlenebb vagy közvetett kapcsolatban lévő ember sorsának alakulását szemlélve, főleg, ha annak hullámverésén felszínre vetődtek az ő jellembeli hiányosságai is, nevéen nevezve: az olykori határozatlansága meg az ebből eredő gyengesége.

Erre az egyértelműsége egyik legeklatánsabb példának a Nyárádi Béla tündöklése, mondhatni, megdicsőülése, majd levitézlése bizonyult.

Béla legényt úgy örökölte munkatársként Pancserkalaptól, tisztesebb polgári nevén Kánya Lajos mérnöktől, a címzetes részlegvezetőtől, amikor azt az épülő nyárádtői betonelemgyár építőtelepének felügyelőjévé nevezték ki az illetékes pártszervek, őt meg Ölyvessy igazgató a Pancserkalap helyettesítőjévé az általa addig vezetett részlegre. Szép szál, arcra is kellemes, a húszas éveinek közepén járó, derék, jóindulatú fiúnak látszott, az egyik legszorgalmasabbként, leghozzáértőbbként harangozták be neki, amikor új feladatának taglalása közepette rákérdezett azokra, akikkel együtt kell majd konok kitartással helytállnia, ha jót akar magának, vagy legalábbis nem akar rosszat. És néhány hét alatt meg is győződött, hogy Béla csakugyan alapember abban a sziszifuszi törekvésben, hogy közösen teljesítsék a szocialista ipargazdaságra a hatalmat birtoklók által kiszabott, mind elérhetetlenebbnek tűnő tervet. Abban a műszakban ugyanis, amelyikben ő ült az önjáró, falazótömböt tojó gépen, soha nem volt elmaradás a napi kötelezően legyártandó mennyiséget illetően. Persze, ez nem egyetlen ember, vagyis nem csak az ő érdeme volt, kellettek hozzá az őt kiszolgálók, Simonfi Marci a keverőnél, hogy mindig legyen az öntéshez-formázáshoz elegendő anyag, és persze Silvășan Zaharia a kupás rakodón, aki olyan szaporán térült-fordult a keverő és a Béla kezelte-igazgatta gép között, hogy mindig a kellő időben

ért az utóbbihoz, s engedte tele annak tartályteknőjét friss garnulit-betonnal, így aztán az a műszak folyamán egy pillanatig se maradt kipotyogtatható keverék nélkül. Egyik héten délelőtt, a másik héten délután „vágták az ipart”, de mindegy volt nekik, melyik napszakban álltak be a járomba a majdnem hektárnyi betonplacc felén, amit a kötelező nyolc óra alatt be kellett tölteniük a megformált és a tömörítéshez nélkülözhetetlenül megvibrált falazótömbbel, amióta mérnököcskénk fennhatósága alá kerültek, műszak végére soha egy talpalatnyi befedetlen felület sem maradt. Igaz, a reggeli vagy délutáni „jó napot!”-on s a műszakvégéskor elvárt „vizontlátás”-on kívül nem sok alkalmat adtak a főnöki szövegelésre, de nem is volt szükség rá. Pedig megtörtént, hogy mérnököcskénk megállt olykor néhány percig, megcsodálni Bélát, amint pedáns egyenesben hagyja a frissen rakott „rendet”, az egymást követő tizenkét-tizenkét tömböt, mint aki valamikor a sarjú kaszálásánál begyakorolta már, hogyan kell ezt csinálni. A megcsodálás nem feltétlenül azért tartott minden alkalommal csak néhány percig, mert másfelé szólította a feladata, hanem mert egyszerűen nem bírta tovább a gép zúgását, ami néhány méter távolságból is kellemetlen volt, közelről pedig már-már elviselhetetlen, különösen az alatt a körülbelül negyed perc alatt, amikor Béla a formák feltöltése után bekapcsolta a vibráló-berendezést is. Szándékában állt megkérdezni tőle, hogy bírja azt a rohadt zajt egy műszakon át, de nem tette, egyetlenegyszer történt meg, hogy rákérdezett – még a legelején, miután odakerült, kötelességből persze, mert a munkavédelmi szabályok betartása is az ő feladata és felelőssége volt –, miért nem viseli a fülén a munkavédelmi eszközként kapott hangszigetelőt, ami megóvja a halláskárosulástól, de kényszerűen tudomásul kellett vennie a nyers választ, hogy idegesíti, mert úgy szar, ahogy van, ugyanis túl azon, hogy kényelmetlen, mivel túlságosan rászorul az ember fejére, teljesen elzárja a világtól, befalazva érzi magát, ha felteszi, annál pedig kurvább érzés nincs, ráadásul nem is szigetel tökéletesen. Nem igazán tudott beletörődni abba, amit hallott, ezért még aznap megkérdezte Ciufulete Nicut, a granulit-gyártó és -feldolgozó részleget közvetlenül irányító mestert is, hogy miért nézi el Bélának ezt a kihágással egyenértékű faksznit, de ő a maga szokásos nyegle, viccesnek szánt módján válaszolt: „Lasă-l, domnu inginer! Să nu vă fută grija! Îți face băiatu’ treaba? Da! Atunci?”¹

¹ Hagyja, mérnök úr! Ne basztassa a gond! Elvégzi a fiú a dolgát? Igen! Akkor hát?! (román)

Az érdekes az volt a csapatban, hogy műszakkezdéskor mindig együtt érkeztek, s együtt is távoztak utána. Mint kiderült, minden második héten, amikor délelőttösök voltak, a munkaidő lejártával beültek egy-egy kávéra, jobban mondva valami ahhoz hasonló barna lötytyre, olykor, ha megkívánták, s éppen kapható is volt, egy-egy sört is megengedtek maguknak a kávé helyett. Ezt mérnököcskénk akkor tudta meg, amikor a második fizetésnapon, azt követően, hogy a részlegre került vezető-helyettesnek, őt is meghívták. Képesek voltak még egy órát ácsingózni az udvaron, amíg a főnök munkaideje is lejár, nehogy elszalasszák. Az asztal mellett Béla beszédes kedvében volt, Marci és Zaharia jószerével csüggtek rajta, nyilvánvaló lett számára, hogy hármuk között ő a főnök, a hangadó, s nemcsak azért, mert fél fejjel magasabb és jó néhány izomköteggel gazdagabb a másik kettőnél, hanem mert az esze is gyorsabban vált. Mérnököcskénknek elég volt egy negyedóra, hogy ezt felismerje, s a csapattársakat is megértse, különösen azután, hogy megtudta, befelé is együtt ingáznak a Teremiújfalú-Lukafalva-Nyárádtó-Vásárhely vonalon, hazafelé úgyszintén, Zaharia egy faluval odébról, Nagyteremiből jön, s oda is megy haza minden nap, hármasban mindig biztonságban érzik magukat, nem mintha ez számítana, de mégis... Különösnek inkább azt találta, hogy mindhárman nőtlenek voltak még, ami faluhelyen, tekintve a korukat, eléggé rendhagyónak számított. Ők nem mondták, miért, fölösleges lett volna tehát firtatni az okát, amikor mégis szóba került, elhangzottak apró, cinkos utalások, hogy azért még nem maradnak kapcsolat nélkül, de, ahogy Béla mondta mindhármuk nevében, hiszen a többiek egyetértően bólogattak rá, hét közben tizenhárom-tizennégy órát vannak távol, az otthoni, a ház körüli meg a kerti teendők sem halaszthatók, hetente egyetlen szabadabb nap pedig nem elégséges a komoly udvarláshoz, nehéz az ingázás terhével a vállukon egy társat is tartósan odavenni.

Bizonyára soha semmilyen gond nem adódik velük, ha Ciufulete a következő év áprilisának végén nem veszi ki a rendes pihenőszabadságát, abból a meggondolásból, hogy szeretné végre elvinni a nagyocskára cseperegett lányait Medgidiára, hadd töltsék végre ők is egyszer a nagyszüleikkel a húsvéti ünnepeket, hadd lássák végre, miért és hogyan kell igazi ortodox módra virrasztani Jézus Krisztus feltámadásának éjszakáján. Ily módon persze csak Ölyvessynek érvelt négy szemközt, amikor győzködni igyekezett, hogy kicsikarja a beleegyezését, a kérésével ugyanis alaposan gondba verte őt igazgatói mivoltában, mert nehezen tudta megemésztetni, hogy éppen május elsejei munkásünnep, a csúcsteljesítmények elvárásának időszakában jött rá Nicura a mehetnék, mert a hetvenes évek végére, nyolcvanas évek ele-

jére lejárt ugyan az általános nagy proletár nemzetköziség kora, de részartalomként megmaradt a román proletárokat sarkalló öntudat, hogy megmutatják a legeslegfőbb titkár elvtársnak, csakazértis ők nyerik meg a minden egyéb szándékot, óhajt és értéket felülíró szocialista munkaversenyt. Próbálkozott tehát a lebeszéléssel, de az általa mindenkor tisztelt vallásos ürügyet hallván végül is nem ellenkezett túlságosan, ő már csak ilyen volt, olykor mértéken felül is megértő, akár a hivatalos állami és pártridgeyekből látszólag jó ideje kiesett ortodox hitvallással szemben is, ha nem származott belőle valamiféle bonyodalma. Ennek elkerüléséért egyetlen feltételként azt szabta tehát, hogy a mester úr ne éppen az ünnep előestéjétől kérje a szabadságot, mert nem jó, ha kilóg a lóláb, hanem legalább egy héttel azelőtt, és hagyjon maga helyett valakit a beosztottjai közül, akiben megbízik, s aki a legkisebb baj nélkül átvészeli ezt a hiátust, mert képes átlátni a részleget, tudja, kinek mi a feladata, képes is annak teljesítését ellenőrizni, s nem neki kell majd esetleg rendet teremtenie egyéb felelős teendői közepette. Ciufulete ezt köszönetképpen úgy oldotta meg, hogy nem egy, hanem két helyettesítőt hagyott: Purice Sandura, a villanyszerelőre, egyben a részleg párttitkárára bízta a granulitgyártó forgókemencét, a hozzá tartozó teljes bagázsival, a placcért felelős vezetővé pedig Silvășan Zaharicát tette meg, akire a tömbgyártáson kívül rászakadt a beton földemelemek öntése és gőzölése is, lehet, éppen abból a meggondolásból, hogy addig is ő volt, a feladatköréből adódóan persze, a legmozgékonyabb proletár a részlegen. Az első névhez Ölyvessy nem szólhatott semmit, hiszen amúgy is a párt vezet, a második hallatán viszont kicsit húzta az orrát, de Ciufulete határozottan állította, hogy a többieket is megkérdezte, van-e ellene valami kifogásuk, s azért maradt az eredeti elgondolásánál, mert nem volt.

És csakugyan, jóformán észre sem lehetett venni a mester hiányát, az időjárás is a kezükre dolgozott, április, mintha a dolgozó nép kedvében szeretne járni, hogy méltó eredménnyel ünnepelhesse meg a saját napját, alább hagyott a maga szeszélyeiből, a második felében alig potyogtatott időnként néhány kövérebb cseppet, permetező vagy áztató szándékát ilyenkor is jó előre jelezte, minden kiszámítható, tervezhető volt, csak az emberi hozzáállástól függött, hogy a tervteljesítésbe ne csússzon hiba. Ölyvessy éppen ezért vagy ennek ellenére a szokottnál is kicsit jobban odafigyelt a társaságra, minden reggel bekérte mérnököcskénktől az előző napi eredményeket, és azok láttán, ha nem átalotta volna szint vallani a beosztottjai előtt, mindannyiszor elégedetten dörzsölte volna össze lapát méretű kezeit. Ez a lendület ki is tartott 28-án este fél nyolcig, amikor is a tömbtojó gép meg-

kutyálta magát, s nem volt hajlandó a vibrátorát is az őt kihasználók rendelkezésére bocsátani. A közel háromórás kiesés miatt a délutáni műszak által falazótömbbel betöltendő felület egyharmada üresen maradt. Crăcănel,² a Somosdi Gergely főmester karbantartó csapatához tartozó délutáni szolgálatos lakatos próbálta megmatatni a vibrátort működtető excentrikus motort, de hamar be kellett látnia, hogy nem ért hozzá eléggé, azt egyedül maga a főmester tudná rendbe hozni, de rá már csak másnap reggel héttől lehet számítani, mert nem a városban lakik. Ám a mindentudó mesterre végül nem volt szükség, mert Nyárádi Béla, amikor a kora reggeli műszakkezdéskor megbizonyosodott, hogy valami csakugyan nem stimmel a géppel, gyorsan szétdobta a szerkentyűt, megpiszkált a motoron valamit, s az, mint egy varázsütésre, normálisan működni kezdett, az egész nem telt egy negyedórába, így aztán mire mérnököcskénk a placra ért a munkapontok szokásos reggeli bejárása közben, mindent a legnagyobb rendben talált, kivéve az előző műszak által üresen hagyott felületet. Zaharica igencsak vakarta a feje búbját, amikor megkérdésekor referálnia kellett mérnököcskénknek az előző napi kiesésről és elmaradásról, aminek Ölyvessy igazgató nyilvánvalóan nem örül majd, mert feltehetően rajta csattintja el a hónap végén a fővállalat, a minisztérium nevében, az ostort. Megkönnyebbült, amikor azt hallotta a főnökétől, hogy nem vészes, szóljon Bélának, hogy húzzon belé, a hónap végéig még van kétszer két műszak, s ha minden klappol, az a kis lemaradás simán behozható.

Mérnököcskénknek csakugyan szent meggyőződése volt, hogy az emberek számára bagatell összehozni azt a néhány száz tömböt, amivel a délutániak elmaradtak. Ezért is érte váratlanul, s hatott rá sokkolón, mondhatni a döbbenet erejével, amikor úgy egy óra tájt a forgókemence kontrollmellvédjéről lenézve azt látta, hogy Béla és Zaharica harciasan és kitartóan lökdösi egymást. Nem teketóriázott, nem is elmélkedett távolról az okot kutatva, szaporára fogta a lépteit, s miközben lefelé aprózott a lépcsőn, oda-odakapta a tekintetét, hogy a váratlan bakalódás fejleményeinek egyetlen fontosabb momentumát se szalassza el, a fordulóba érve éppen akkor került erre sor, amikor az összeakaszkodásuk vélhetően már túljutott a lökdösődésen, így lett tanúja annak, ahogy Béla arcon legyinti Zaharicát. Az húsz méter távolságból is egyértelmű volt számára, hogy tényleg csak legyintésről van szó, mert el tudta képzelni, hogy egy amolyan „mindent belé” Béla-csapás nyomában több is történik, mint hogy Zaharicának kissé oldalra billen a

² Ejszd: Krökönél (a karikalábúak csúfneve románul).

feje, s úgy is marad, mintegy lemerevedve a másik mozdulatának váratlan-
ságától.

Amint a sértett fél észrevette, hogy a főnök közeledik, az arcához kapott, mint aki attól reméli a csapás nyomán kelt mérhetetlen fájdalmának enyhülését. Ezért, amint kontakt-távolságba ért, mérnököcskénk első gesztusa az volt, hogy megfogta a Zaharica alkarját, és elhúzta a kezét az arcáról, látni akarván rajta Béla legyintésének a nyomát. A bal fele valamivel pirosabb volt, mint a jobb, de az lehetett akár attól is, hogy azt többet sütötte a derék április végi nap. Persze, a tény attól még tény maradt, és neki kötelessége volt kideríteni az okát.

Miután közölte az összeakaszkodókkal, hogy távolról látta az események jó részét, a sértettet kérdezte először, és amit tőle hallott, az majdnem egyértelművé tette a helyzetet: teljesítették a napi normát, de maradt még egy óra a munkaprogramból, s ő megkérte Nyárádit, hogy üljön vissza a gépre, és töltsen meg tömbbel a délutáni műszak által üresen hagyott felületet, vagy legalább annyit belőle, amit egy óra alatt elbír, de ő megtagadta, hogy teljesítse a kérését, azaz lényegében a tőle kapott főnöki utasítást, azzal az ürüggyel, hogy elvégezte a napi feladatát, pihenni akar, mert délután egyéb fontos teendője van odahaza, ebből keveredett a nézeteltérés, először a szóváltás, aztán a lökdösődés, végül a pofon is, ami az ő arcán csattant, s amit ő nem hagy annyiba, amíg a vezetőség elégtételt nem ad neki azzal, hogy a tettet példásan megbünteti, mert az nem lehet, hogy egy beosztott így viselkedjen a főnökével. Akkor a vélt vétkeshez fordult, ám ő arra a kérdésére, hogy így történt-e, elfordította a fejét, és összeszorította az ajkait, arcán az izmok vitustáncot jártak, miközben tüntető némasággal felnézett a forgókemence adagolótornyára. Hiábavaló volt mérnököcskénk minden kísérlete, hogy legalább egy véleménynyilvánítás erejéig szóra bírja, konokul bezárkózott a maga alkalmi elszigeteltségébe. Pedig intő jelt küldött neki azzal, hogy ott, Zaharica előtt elmondta, jobb lenne, ha most azonnal megbékélnének egymással, holnap is, azután is együtt kell, össze kell dolgozniuk, ez nem egy olyan munkahely, ahol az ember magára boldogul, kérjen elnézést a sértettől, hiszen eddig jó kollégák, mondhatni barátok voltak, nem lehet az, hogy holmi pizslicsaré nézeteltérés az eddigi jó kapcsolatukat beárnyékolja, netán meg is szakítsa, kellemetlen volna mindenki számára, ha valami nem várt fejlemény alakulna ki ebből a semmi kis összezördülésből. De Béla szemlátomást ellenszegült az ő jó szándékának, és emiatt, vagy talán egyéb miatt, Zaharicán sem mutatkozott semmi jele annak, hogy szívesen fogadná a békejobbot, ha annak kinyújtására netán sor kerülne. Bár-

mennyire is fájó volt, megállapította magában, hogy nincs más választása, mint jelenteni a történeteket Ölyvessy igazgatónak.

Arra, hogy ez mikor történjen meg, adott magának egy kis gondolkodási időt, mert a lelke mélyéből sajnálta Bélát, aki annyi pozitív cselekedet után bizonyára valami keményebb büntetésnek néz elébe, csak azért, mert egyszer, ki tudja, milyen okból, kiakadt, és tettegességre vetemedett, de szánta Zaharicát is, mert el tudta képzelni magát az ő helyében, ahogy egy nyilvánosan lekent pofonnal megalázzák a főnöke meg a többi, alkalmilag neki alárendelt munkatársa előtt. És ahogyan arról néhány óra múltán megbizonyosodott, vagy legalábbis megbizonyosodni látszott, jól tette, hogy nem szaladt azonnal az igazgatóhoz, mert a munkaideje lejártával, ahogy kifordult a gyár kapuján, szembetalálta magát a még mindig feldúlt Nyárádi Bélával. Bármennyire is igyekezett volna haza, hogy idejében kivegye a kislányát a napköziből, nem tagadhatta meg tőle, hogy rászánjon egy negyedórát.

Annyi elég is volt neki, bár ömlött, soha ki nem fogyni látszóan áradt belőle a keserű szó: Zaharica nem megkérte, hanem szó szerint azt mondta neki: „Mă Bela, pune-ți înapoi curul în mașina aia, și trage tare, să vadă lumea că noi suntem ai mai buni”,³ amire ő viccesen visszaszólt, hogy a főnök úr kérje meg szépen, akkor talán szó lehet róla, erre Zaharicának felment a cukra, s olyan mondott, amit ő még egy főmuftinak se nézne el, ugyanis a pofájába vágta, hogy „auzi, bozgore, aici io sunt șeful, tu faci ce-ți spun io, dacă-ți vrei binele”,⁴ amire ő elküldte a jó édesanyjába, mert akármilyen haver, csak ne bozgorozzon, különösen ha egy senkifia, hiszen a nagypapja még betelepített jobbágy volt, miközben az övé sokholdas gazda, de tulajdonképpen nem is azért lett pipa, hogy ezt mondta, mert ha viccből mondja, nem is veszi zokon, annyi éve ismerik már egymást, voltak együtt jóban is, rosszban is, de annak a gethesnek a kivagyisága, ahogyan a főnököt nagy nyeglén megjátszotta, na, azt nem lehetett szó nélkül hagyni, s amikor ezt elmondta neki, ismét lebozgorozta, azzal fenyegetőzve, hogy majd megmutatja, mitől főnök a főnök, ki az, akinek mindig igaza van még azzal szemben is, aki úgy hiszi, ő a legény a gáton, így aztán a szóváltás közepette nem tudta visszafogni a felindultságát, s ellódult a keze, de esküszik, hogy az egész csak jelképes volt, mert ha teljesen szabadjára engedte volna, a mér-

³ Te Béla, rakd vissza a segged arra a gépre, s húzz rá, hogy lássa a világ, mi vagyunk a legjobbak. *(román)*

⁴ Hallod, te bozgor (hazátlan), itt én vagyok a főnök, s te azt csinálod, amit én mondok, ha jól akarsz magadnak. *(román)*

nők úrnak biztosan a mentőkért kellett volna telefonálnia. Arra a számonkérő kérdésére, hogy miért nem mondta el mindezt akkor, amikor ő megpróbálta szembesíteni a két félt a maga külön-külön igazával, azt válaszolta, annyira még nem vesztette el a józan eszét, hogy valamiféle esdeklésnek tűnjön, miközben a pofájába vágja a másiknak azt a szemeszédett hazugságot, ahogyan a történeteket beállítja, s ezt az egészet is most csak neki és csakis neki mondta el, azt is csak azért, hogy pontosan tudja, miért és hogyan esett az a pofocska, attól még a mérnök úr tegye, amit tennie kell, s úgy, ahogy jónak látja.

Mérnököcskénk pedig úgy látta jónak, hogy fátylat borít a történetekre, legalábbis nem ő lesz az, aki igazságot oszt az összezördült feleknek. És másnap délig úgy is tűnt, hogy a hallgatás a megfelelő fedőeszköz az idővel amúgy is magától feloldódó konfliktus titokban tartására, egész délelőtt szemmel tartotta az előző napi perlekedőket, mert azért volt benne némi nyugtalanság amiatt, hogy mi lesz, ha Zaharica mégis az igazgató elé viszi a sérelmét, de a pusztá tény, hogy ez nem történt meg a nap első óráiban, elaltatta benne a figyelmet, elnyomta az aggodalmat, ezért is érte meglepetésként, amikor az irodák felé menet szembejött vele Árkos Gyöngyi, a személyzetis, és szólt, hogy az igazgató elvtárs Nyárádi Bélával együtt magához kéri. Már sejtette a bajt, s mondta is Bélának a szőnyegre lépés előtt, hogy ne sokat okoskodjon, hagyja a szót rá, mert egy pof az egy pof, ráadásul idebent csattant el, következménye a történeteknek tehát mindenképpen lesz, de nem mindegy, hogy milyen s mekkora.

Amint beléptek, mérnököcskénknek azonnal a szemébe ötlött, hogy az igazgatói iroda kis tárgyalóasztalánál ülő Zaharica megbántottsága és az ebből fakadt dühe nemhogy enyhült volna tegnap óta, de még fokozódott, sőtéten ült ki az alkatából eredően beesett arcára, tüzelt a belépőkre fordított tekintetéből, bizonyára az gerjesztette magasabb fokozatra, hogy el kellett mesélnie az általa mindenhatónak tekintett főnöknek, vagyis ismét fel kellett idéznie a saját megaláztatásának történetét. Ezek szerint nyilvánvaló volt, hogy Ölyvessy, a rá nem jellemző módon, kényszerből vagy saját kérésére, már külön meghallgatta az egyik felet. És ennek következményeként, a bizonyosságnyerés érdekében már úgy is tette fel a kérdéseit: Igaz, hogy a mérnök elvtárs tanúja volt, amint Silvășan és Nyárádi összeakaszkodtak? Igaz, hogy azt is látta, amikor Nyárádi megpofozta Silvășant? Ezekre a kérdésekre csak egy egyszerű igennel lehetett válaszolni, esély sem adódott az esetleges kommentárra.

Ezek után Ölyvessy a lehető legingerültebben förmedt rá Nyárádi Bélára, s eme ingerültségnek a jogát nem is lehetett volna tőle elvitatni, hiszen életében először szembesült ekkora elvetemültséggel, hogy valaki az ő igazgatása alatt levő birodalomban, munkaidőben, a munkahelyén ilyen alávalóságot kövessen el, s az általa gonoszságként elkönyvelt viszonyulásnak a pusztá tényétől elvakulva még arra a lehetséges enyhítő körülményre is elfelejtett rákérdezni, hogy a tettelegességnek volt-e valami nyomós kiváltó oka. Az, ami feltételezhetően lejátszódott benne a világ ilyenén alakulása miatt, amikor a fegyelem és az önmegtartóztatás már fátkát sem ér, annyira kiborította, hogy felpattant ültéből, és valósággal rikoltozva minden rosszat ráhordott Nyárádi Bélára, mintha az életében valamennyi addig elszenvedett fiaskó miatt ő volna a hibás.

Mérvököcskénk remélte, hogy a kiabálással az igazgató kiadja magából minden dühét, s valami emberileg elfogadható végkifejlete lesz a dolognak, közben meg reménykedett abban, hogy Béla legény észben tartja, amire a folyosón megkérte.

Nyárádin látszott, hogy türtőzteti magát, nyeli, nyeli a sok rászórt dörgegelmet, de félő volt, hogy telítődik vele a begye, s előbb-utóbb visszaöklendezi, ezért mérvököcskénk megpróbált jelezni neki, hogy eszébe juttassa, mire figyelmeztette odakint. De próbálkozása sikertelen maradt, mert abban a szidás- és becsmélésözönben, aminek Béla a célpontja volt, nem lehetett elvárni tőle, hogy másra is figyeljen, mint azokra a több mint korholó jelzőkre, amivel illetik, s egy adott pillanatban kétségbeesetten közbe is vágott, hogy „de igazgató elvtárs!”, a folytatás reményében, hogy végre ő is szóhoz juthat a maga igazának védelme érdekében. Csakhogy a felkiáltással együtt önkéntelenül is egy olyan mozdulatot tett, ami kimeríti a legnagyobb illetlenség fogalmát, ugyanis egyik kezével lenyúlt a nadrágjához, hogy igazítson egyet az őt a kétségbeesett szónoklatában zavaró szeméremjelképe pozícióján. Szerencsétlenségére az Ölyvessy felháborodást és dühöt lövellő tekintete nem a magyarázkodni akaróba szegeződött, hanem követte kezének mozdulatát, s abból, amit látott, azonnal arra következtetett, hogy a taknyádi melós mozdulata tudatos volt, azzal akarta értésére adni, hogy az ő tiszttségét egyenértékűvé teszi a tagjával, amit marokra fogott.

Mérvököcskénk még soha nem látta így elsápadni az igazgatót. Leült, tárcsázott, szólt Árkos Gyöngyinek, hogy azonnal jöjjön az irodájába. Maga elé nézve, szótlánul ült, amíg Gyöngyi megérkezett. Akkor utasította, hogy állítsa össze a szükséges dokumentumokat a Nyárádi Béla munkaszerződésének azonnali, egyoldalú felbontására a munkatörvénykönyv 130. cik-

kelye i. bekezdésének alapján, munkahelyen elkövetett súlyos fegyelmi sértés ürügyén. Amikor Gyöngyi rákérdezett az indokra, csak annyit mondott száraz, szenttelen hangon: „Szabotázs.” Aztán intett, hogy mindenki elmehet.

Nyárádi Béla lépett ki elsőnek az igazgatói irodából. Mérnököcskénk utánasietett, a folyosó végén utol is érte, megszólította, mert tudára akarta adni, hogy ez nem lehet végleges, ő részéről nem tekinti annak, nem hagyja annyiban, de Béla nem állt meg a szólításra, vissza sem nézett, s amikor érezte, hogy karon ragadják, kitepte magát a fogásból, és kiviharzott az épületből, ki a gyárkapun is.

A hosszú hétfő után, amely a péntekre eső május 1-jei munkaszüneti naphoz, a szabadnapként nagy kegyesen kiadott, de bepótlendő szombatból meg a vasárnapból állt, a hétfő reggeli munkakezdéskor Zaharica odasomfordált mérnököcskénkhez, mindenféle általánosságokat fecsegve igyekezett magára vonni a figyelmét, s amikor a főnöke kérdő tekintetével szembesült, lesütött szemmel csak annyit mondott: „Credeți-mă, domnu' inginer, n-am vrut să se întâmpie așa.”⁵

Igen, hihető volt, hogy Zaharica a maga érthető sértődöttségében sem akart ilyen fejleményeket. Mint ahogyan bizonyára azt sem akarta volna, ami a későbbiekben Nyárádi Bélával történt. Szeptember közepén szólt Árkos Gyöngyi, hogy a miliciáról kértek egy referátumot az egykori alkalmazottjuk itteni tevékenységéről, és Ölyvessy igazgató elvtárs azt mondta, neki kell megírnia mint volt közvetlen főnökének. Azt is tőle tudta meg, miért kell: kiegészítő dokumentumként a peranyaghoz. Béla ugyanis augusztus végén egyik éjszaka megpróbálta átúszni a Dunát Jugoszlávia felé. Még ötven méterre sem volt a román partoktól, amikor elfogták.

⁵ Hígye el, mérnök úr, nem akartam, hogy így történjen. *(román)*

A LASSÚSÁG IDEJE

Elért a lassúság ideje
gyorsan múlnak a napok
én meg botladozom
a bútorokba fogódzom
figyelek nehogy elveszítsem az egyensúlyom
a fejemet nem forgatom
nehogy elszédüljek
egyetlen hirtelen mozdulatot se teszek
a csigák országa
minden lendületemet lefékezem
mosolyogni próbálok
a kínaiak szerint segít
minden sóhajnál nagyobb
megkönnyebbülést eredményez
így hát nem sóhajtok
legfeljebb zümmögni tudok
az ajkaimmal
mint egy rajától eltévedt méh
a kínaiak szerint így a legjobb
hallgatok rájuk
halkan zümmögök a bútorokba kapaszkodom
lassú léptek
még lassúbb léptek után
a szobák zugát
a fák árnyékát
fogadom a barátságomba
lassan édes fiam lassan
ideérsz hozzám

ELÉGIA KÉT DÍJAZOTT INGUJJAL

Semmi elzárni való
semmi elfelejteni való
az órát mindig ugyanarra a fanyar időpontra állítom be
a szülők itt alszanak mint valami protézisek
holnap ismét a helyükre teszem őket egy-egy meghajlással
húz a hideg a lyukas asztal felől
és te hirtelen felkelsz
és felhúzod a minden versenyen díjazott ingujjaidat
nem hiányzik sok hogy futni kezdj
ismeretlen utakon
de a vakolat rád hull és minden jó szándékodat eltömíti.
A kései hajnaláradás az ágyneműt figyeli
a hangja ha még él elárasztja a tekinteted
és nem fordítod arra a fejed nehogy megfojtsd
elvakítva keresed a vizet a kezed a kilincset
kinyitod töltesz meglátod megfogod
egy életen át a kavicsokon mormolsz míg a tengerhez érsz
és a tenger fanyar mint az óra amikor felébresz
semmi elzárni való
semmi elfelejteni való
a tenger melyet a görögök a vizály ürügyeként használtak
hamarabb mintsem a hold fellázította volna viaszgalacsinokkal
és gyufafejekkel tele gombjait

DEMÉNY PÉTER fordításai

ELVESZETT PARADICSOM

(RÉSZLET AZ ELSŐ ÉNEKBŐL)

A Pokolban vagyunk. A vesztes mennybéli csata után és a kilenc napon át tartó zuhanás után Lucifer magához tér a lángoló tóban, és a borzalmas csendet megtörve a közelében heverő alvezéréhez, Belzebubhoz kezd beszélni. A dialógus során a Sátán kidolgozza a bosszútervet, majd eszébe jut a hadserege, az iszonyú változásokon átesett hajdani angyalai, és ezt mondja Belzebubnak:

*De mért is hagyjuk hű barátainkat,
a bajban szövetséges társainkat
ájulatban a felejtés tavában
heverni? Mért nem hívjuk ide őket,
hogy megosszák velünk ezt a keserves
házat, vagy újra, összevont erővel
kísérletet tegyünk, és visszanyerjük
a Mennytől, amit visszanyerhetünk?
Vagy veszthetünk még bármit a Pokolban?*

Így a Sátán, s így felelt Belzebub:
*Fényes hadak vezére, melyeket
senki nem vert meg, csak a Nagyhatalmú!
Ha egyszer újra meghallják a hangot –
a legelőbb biztosítékukat
veszélyben, félelemben a reményre,
melyet oly gyakran hallottak, mikor
a legrosszabb helyzetben, pengeélen,
a dühöngő harc frontjain kiáltott,
s amely biztos jeldásuk volt az összes
rohamhoz –, gyorsan bátorságra kapnak,
félélédnek, habár most csúszva-mászva,
hevernek a lángtóban, kimerülten,
ahogy mi is korábban; döbbenetben*

*és kábulatban; és nem is csoda:
abból az örült magasból lezúgva.*

Alig végzett, a Főgonosz elindult
a part felé. Irdatlan, égben edzett,
súlyos, kerek pajzsát hátára vetve.
Vállán függött a széles ívű körlap,
akár a Hold, amelynek glóbuszát
Galileo figyelő távcsövén át
esténként a fiesolei tetőről
vagy Valdarnóból, hogy új tájakat,
folyókat és hegységeket találjon
a foltos gömbjén. A lándzsája mellett
a norvég hegységek között kivágott
legmagasabb fenyő – melyből egy óriás
vezérhajó árbócát készítették –,
csak pálca volt; erre támaszkodott, mert
nehezen járt az égő üledéken,
nem úgy, mint valaha a Menny azúrján.
Ráadásul a tűzből boltozott
forró környezet sanyargatta fájón,
de tűrte, míg annak a lángoló
tengernek a partjához ért; megállt,
és hívta angyal-forma légióit.
Transzban fekszenek és olyan sűrűn,
ahogy az őszi levelek beszórják
Vallombrosában a patakokat,
ahol az etruszk árnyak ívei
a magasban egymásra boltozódnak,
vagy ahogy a szétszórt hínár a vízen
lebeg, mint amikor a vad szelekkel
felfegyverkezett Orion letarolta
a Vörös-tenger partjait, ahol
hullámok nyelték el a fáraót
s memphiszi hadát, mikor álnokul
és gyűlölködve üldözőbe vették
a Goshenből betelepülteket,

akik már csak a biztos partra érve
látták a harciszekér-roncsokat
és a vízen úszó hulláikat.
Ilyen sűrű-vastagon szétterítve,
nyomorultul, elveszetten hevernek,
az ocsmány átváltozásuk miatti
döbbenetben, és az áradatot
befedve. A Sátán olyan erővel
kiáltott, hogy a hangját a Pokol
egész odvas mélysége visszaverte:

*Fejedelmek, Hatalmak, Harcosok!
A Menny színe-virága (amely egykor
a tiétek volt, de most elveszett);
megbéníthatja-e a döbbenet
az örökkévaló szellemeket?
Vagy azért választottátok ki ezt
a helyet, hogy a megerőltető
csata után pihentessétek itt
a megviselt nagyszerűségetek,
s megkönnyebbülten szenderegjete,
ahogy a Menny völgyeiben? Esetleg
megesküdtetek, hogy így csúszva-mászva
fogjátok imádni a hódítót,
aki éppen most letekint az árban,
a széthányt fegyverek s zászlók között
fetrengő szeráfokra, kerubokra,
mígnem a Menny kapuiból a gyors
üldözők észreveszik az előnyük,
s amíg mi kornyadozunk, ők leszállnak,
eltaposnak, vagy villámsortűzekkel
szögeznek a szakadék fenekére?
Ébredjete, és emelkedjete fel!
Vagy maradjatok örökre bukottak!*

Hallották, szégyenkezve szárnyra kaptak,
felugrottak, mint őrszolgálaton,
akit alva talált az, akitől fél,

még nincs teljesen ébren, de feláll,
és próbálja rendbe szedni magát.
S bizony, érzékelték azt, amiben
voltak, a veszett állapotukat;
és érezték a vad gyötrelmeket.
Hallva a generálisuk szavát
mégis rögtön engedelmeskedett
a megszámlálhatatlan sokaságuk.
Mint amikor Mózes nagyerejű
pálcája végigmutatott a parton
Egyiptom gonosz korában, s a sáskák
szurtos füstfelhőjét idézte meg,
amely a keleti szélben kavargott,
és függött a hitszegő fáraó
országja fölött, mint az éjszaka,
s a Nílus vidékét sötétbe vonta.
Ilyen összeszámlálhatatlanul sok
gonosz angyal volt látható a fenti,
a lenti és a környező tüzek közt,
a Pokol boltíve alatt a szárnyán
lebegve, mígnem – mintegy jeladásként –
Nagy Szultánjuk, lándzsáját felemelve
mutatja nekik az irányt, s azok
az egyensúlyukat tartva leszállnak
a szilárd kénkövekre, s az egész
síkságot ellepik. Ez akkora
sokaság volt, mint amelyet a népes
Észak sem zúdított soha fagyott
ágyékából a Rajnán vagy Dunán át,
amikor a barbár gyermekei
Délre jöttek, akár a vízözön,
és szétterjedtek Gibraltár alatt
a líbiai sivatagokig.
A főnökök és a parancsnokok
minden svadronból és csapatból
azonnal odasiettek, ahol
a nagyságos Főparancsnokuk állt;
isteni alakok és alkatok,

melyek felülmúlják az emberit;
a Mennyben egykor trónokon ülő
fejedelmi méltóságok s hatalmak.
De neveiknek most már nincs nyoma
a Mennyek nyilvántartásaiban;
a lázadásukkal bemocskolódtak,
s törlődtek az Élet Könyveiből.

Fordította: HORVÁTH VIKTOR

Prosenszki Róbert

BECSAPOTT NEMZEDÉK

1. Csókolózó elvtársak

1982 nyarán költöztünk Kóródról a járási székhelyre. Akkor még nem tudtam, hogy a járási székhely kivételes helyet foglalt el a modern kori magyar történeti földrajzkutatásban. Nem volt még egy olyan város az országban, amihez annyi sok falu tartozott volna, olyan kis területen, olyan sűrűséggel. Ennek, a második világháború után végleg az északkeleti határszélre száműzött mezővárosnak az infrastrukturális fejlődése az 1960-as évek elején indult meg, a kórház építésével. Aztán épültek, a nagy intermezzo, az 1970-es árvíz után az iskolák, a buszpályaudvar, a termálfürdő, a szocialista lakópark, amelyet Május 14-e terének hívnak, jelezve, hogy az árvíz, amely 1970. május 14-én késő éjszaka és május 15-én hajnalban félelmetes erővel árasztotta el a Szamosközt, több tucat falut és a földeket, míg a szem ellátott, vas-tag cezúra a vidék és a városka történetében.

A megszokott, szabadabb falusi környezetből egy szabályozottabb világba kerültem: a járás legújabb, legszebb és legjobb iskolájába. Fogalmam sem volt arról, mi az a szocializmus, de gyerekfejjel nem is érdekelt. Magyarázták harmadik osztályban, hogy a Szovjetunió egy szövetségi állam, sok-sok boldog tagállammal. Nem érdekelt, inkább megkértem a tanítónőt, hogy kérdezze ki az összes európai ország fővárosát. Mindet tudtam. NDK – (Kelet-)Berlin, NSZK – Bonn, Jugoszlávia – Belgrád, Csehszlovákia – Prága, Szovjetunió – Moszkva. – Tanító néni, mondom a tagállamokét is! Ukrajnai SZSZK – Kijev, Fehéroroszországi SZSZK – Minszk, Litván... – Elég legyen! Bárcsak a matematikát tudnád így! – szólt rám. – De hát azt is tudom – hebegtem meglepődve. – Ne feleselj! – ezzel vágva el az utat az önkifejezéshez.

Nem kétséges, sok mindent megtanultunk, amire ma már esélyük sincs az iskolákban a gyerekeknek. Voltak szabályok, amiket be kellett tartani, akár csak otthon, mert az iskola a második otthonunk volt; és ez nem üres alma

materi közhelyként szállingózott a levegőben osztályfőnöki órák, iskolai ünnepek, évvárók, évnyitók alkalmával, hanem átéltek, az iskolai tanítás minden egyes napján, nyolc éven keresztül. Jöhetett Lenin, a nagy októberi szocialista forradalom, az internacionálé, a felszabadulás, és jöhetett a rendszerváltás, a kihantolások, az újratemetések, a rehabilitációk, a megszálló szovjet csapatok távozásának híre – Búcsúzzunk szépen, Iván, aki elmegy, az legyen vidám! –, az iskola maradt életünk legfőbb színtere. Pulya, sorba! – ordították a felsősök, az ötödikesek és a hatodikosok; és aki kilógott a sorból, az kapott. Hogyan? A szünetek tíz percig tartottak a negyvenöt perces tanórák között, a szünet végét csengő jelezte. A csengőt a napi ügyeletesek kezelték, akik csak felsősök lehettek. Megszólt a csengő, mindenki igyekezett az osztályához, egy meghatározott helyre. Hidegben, rossz időben, az aulában, tavasszal, kora ősszel, napos időben, az udvaron gyülekeztünk. Kevesebb, mint egy perc alatt szép sorban, „nagyságrendben” álltak az osztályok, az elsősök baloldalt, a nyolcadikosok jobboldalt legszélén. Vigyázz! – adta ki a parancsot az ügyeletes tanár, akinek a hangja visszahangzott az aulában; máskor, az udvaron, amikor mikrofonnal, erősítővel és hangfalakkal szólították egy helyre az iskola kisdobosait és úttörőit, a Május 14-e téri háromemeletes házak falairól verődött vissza. Aki lemaradt vagy később érkezett, annak bemondták a nevét. Ezt tanácsos volt elkerülni, mert felelősségre vonás járt érte, először a tanító vagy az órát tartó szaktanár, másodszer az osztályfőnök, harmadszor pedig a csapatvezető tanár részéről.

Mikor már minden osztály egyben állt, elhangzottak a bejelentések, és az ügyeletes tanár a tantermekbe vonulásra szólított fel, kivált néhány tekintélyes, felsős fiú, és felálltak a lépcsőkre. Közben megindultak az osztályok az osztálytermekbe. Az alsós osztálytermek az első emeleten voltak, és ahogy mi, elsősök, másodikosok haladtunk egymás mögött, hosszú libasorban felfelé a lépcsőkön, ezek a felsős fiúk ott álltak, és kiabáltak ránk, lökdöstek, ha csak a vállunk is kilógott. Ha pedig éppen nem látták a tanítók, a tanárok, a lépcsőfordulóknál kihasználták a lehetőséget, meg is ütötték, ülepen rúgták, falhoz vágták a kisebbeket. Ilyenkor már elég volt az is, ha „csúnyán” néztél. Ezután, mert azért vigyáztak ők is, nem vitték túlzásba, tudták mindig, hol a határ, mi, kisebbek nem mentünk panaszkodni a szülőkhöz, a tanárokhoz vagy az idősebb testvérekhez, csak akkor, ha valamelyikük elvesztette az arányérzékét, mondhatni, túllépte hatáskörét. Amikor elpáholt egy idősebb és erősebb, arra általában oka volt, vagy ha mégse, mert tegyük fel, pusztán erőfitogtatásból tette, akkor lehetett menni panaszkodni, de ez

nagyon ritkán fordult elő. Jól néztünk volna ki, miféle katonák lettek volna a nyafogó nyámnyilákból, mimózákból a Magyar Népköztársaság Hadseregében!

Elsőben Brezsnyev, másodikban Andropov, harmadikban Csernyenko temetését néztük az iskolában. A Kreml, a Mauzóleum, a Vlaszilij Blazsennij-székesegyház, a katonai felvonulások a Vörös téren, az éljenző, piros színű zászlókat lengető tömeg és a tapsoló, csókolózó vénemberek a tribünön érdekes látványt nyújtottak, jól mutattak a tévében, de hogy mindez mit jelentett, nem tudtuk, és nem is képzeltük, hogy ez minket közvetlenül érint, vagy érinthet valaha az életben. Néztünk egymásra ámuldozva, és nem mertük megkérdezni a tanítónőt, hogy ugyan ez az öreg bácsi, az SZKP főtitkára, a soros, miben halt meg, és azt se mertük mondani, hogy ha ez így megy, és évente halnak meg, miért nem választanak fiatalabbat.

Szerencsére hamarosan jött a válasz, egy fiatalos, dinamikus, plecsnis kobakú bácsi személyében, akit Gorbacsovnek hívtak... hívnak, mert bizony, ő volt az egyetlen főtitkár, aki túlélte a Szovjetuniót, vele a glasznosztjot és a peresztrojkat. Egyre izgalmasabb lett: neutronbomba, atombomba, csillagháború, csúcstalálkozók. A Genesis együttes *Land of Confusion* című száma, amelyben, mint ő maga is láthatta hivatali ideje alatt, a színész Reagan elnök a saját izzadságában fuldokol, majd álmában szupermennek öltözve indul megmenteni a világot, önmagától. A végén, rossz álmából felébredve, mellényül: a bejárónő jelzésű gomb helyett véletlenül az atombomba jelzésű gombot nyomja meg. Nurse – Nuke: könnyű eltéveszteni. Ebből is látszik, hogy mi, akik akkor nőttünk fel, a Gorbacsov-korszak ivadékai, amolyan mindent túlélő fenegyerekek vagyunk.

2. Kiválasztások

Beiratkozás előtt el kellett dönteni, melyik osztályba fogok járni. A símába vagy a testnevelés tagozatosba. Tornagyakorlatok, kötélmászás, távolugrás, futás, labdakezelés szerepeltek a feladatok között. Kötélmászásban, futásban és távolugrásban jól teljesítettem, a többi, a gyakorlatok nem mentek szabályosan, így nem is választottak testnevelés tagozatos osztályba, de leginkább és igazából azért nem, mert a szüleim nem voltak fejesek. Minden a protekción múltott. Azok kerültek be, ügyesek között topagyerekek, akiknek a szülei művezetők, tanácsstagok, tanárok, orvosok, vállalati felső- és középvezetők voltak, a melósok meg a baptista lelkész gyerekeit az „a” és a „b” osztályba gyűjtötték. A pedagógusok nyolc éven keresztül azt hitették el a testnevelés tagozatos osztályokkal, hogy jobb képességűek, mint az „a”

vagy a „b” osztályokba járok. Ennek az lett az eredménye, hogy már felsőben súlyos önértékelési zavarok nehezítették a nevelői munkát; a pedagógusok befűtöttek maguk alá, mert szinte mindegyik évfolyamon a testnevelés tagozatos osztályok generálták a legtöbb viselkedési problémát, tiszteletlenséget, rossz tanulmányi átlagot. A saját bőrömmön tapasztaltam, de csak felsőben kerültem át a testnevelés tagozatos osztályba, későn ahhoz, hogy elhiggyem és komolyan vegyem a nevelők soft-kommunista piárját.

Nyolcadikban szakközépiskolába felvételiztem, és nem viselt meg. Tizenhét évesen sorozásra hívtak, bejeddtem, hogy mi lesz, elvisznek katonának, érettségi után. Nem vittek, csak alaposan megvizsgáltak. Előttem állt egy vézna fickó, aki még golyófogónak is túl keskenynek látszott, és éppen a végbelébe kandikáltak kézi endoszkóppal, amikor megkérdezte a százados tőle, hogy mi a foglalkozása. Fényképész – válaszolta; sikerült visszatartanom a kitörni készülő vulkánt, görcsölt is a hasfalam utána. Az egyetemi felvételik megviseltek, akkora drukkkal semmit se csináltam azelőtt, még az is piszlicsáré esetnek számított ehhez mérten, amikor tizennégy évesen öngyilkosságot emlegettem a tenispályán. Ha még egyszer elrontom, öngyilkos leszek! – kiáltottam, és úgy repült a grafit teniszütő a salakos tenispályán, hogy majd ledöntötte a bírót a magas ülőről. Kisfiam, mit képzelsz?! Te vagy John McEnroe? – ordította felém. Bár ha ő találna el, annak jobban örülnék – tette hozzá az alkarját fájlalva. Zámbori ügyvéd, a személyi trénerem a pálya szélén röhögött, élvezte a show-t. Az első, elveszített szett után cinikusan megjegyezte: Az ütődobálást, a bíróval való vitázást eltanultad a példaképedtől, de ha legalább olyan okosan is játszánál, simán megnyernéd a meccset.

Végül mégiscsak megnyertem a meccset, csak a döntőben kaptam ki két szettben; a bajnok lemosott. Nem lettem öngyilkos, de az ütőm a sok hajigálástól, földhöz veréstől menthetetlenül elrepedt.

Szakközépiskola harmadik osztályában hasznát vettem a sok olvasásnak, az irodalomnak. Az iskolai irodalmi verseny után megnyertem a megyeit, és így elmehettem az országos vetélkedőre, Székesfehérvárra. Írásbelin és szóbelin is második lettem. Írásbelin túl sokat időztem Byronnál, Keatsnél, Shelley-nél, Lermontovnál és Puskinnál. Ők öten, különösen Lermontov és Puskin voltak 16-17 évesen a kedvenceim. Elbeszélő költeményként az *Anyegin* Puskintól és a *Démon* Lermontovtól, prózában a *Korunk hőse* szintén Lermontovtól. Szóbelin, pechemre, Arany balladáit húztam, konkrétan Zách Klárát. Véres sztori, valahogy nem tudtam szárnyalni, pedig jól ismertem a történeti hátterét, és Arany balladai nyelvezete sem volt érthe-

tetlen vagy idegen számomra. Kerestem az okát, miért nem én vittem el az aranyérmet s vele az első helyezéssel járó nagyobb pénzösszeget. Meg is találtam. Éjszaka átszöktünk a lányokhoz, naná, tomboltak a hormonok. Két debreceni srác, egy győri, egy kaposvári meg én, a tirpák, Nyíregyházáról. Milyen szép kislányok! Nem igaz, fiúk? Az ismerkedősten tessék felkérni őket! – buzdítottak kísérő tanáraink; fel is kértük őket, a lányokat, nem a tanárnőket. Másnap egy szőke lány odajött hozzám a szóbeli után, pont mikor a körömöt rágtam az idegességtől, az eredményhirdetésre várva. Ugye írsz levelet? Nagyon várom – és a zakóm zsebébe csúsztatott egy fecnit, amin a címe volt. Kivettem és megnéztem: Komló. Nem! – gondoltam magamban, miközben próbáltam szépen, biztatón mosolyogni rá. Ettől viszont felbátorodott, s a búcsúcsók nyilvánvaló szándékával egyre közelebb hajolt hozzám. Bedugta a pucér nyelvét a számba, s bizony, ahogy Petri György írja a *K. M. szerelmes éneke* című versében, nem hordott nyelvtartót.

Tétjében az egyetemi felvételi volt a legfajsúlyosabb. Azt hittem, ettől függ az életem, a karrierem, későbbi társadalmi presztízsem. Nem törődtem vele, de nem is gondoltam bele abba, hogy nem fog felkészíteni az életre, se sikerre, se kudarcra. Azt az öt évet akartam: öt év bulit, olvasást, utazást, csajozást; öt év szabadságot, egy életformát, amit a diáklét jelent. Tizenöt pontos rendszerben felvételiztünk, és ha csak egy pontot veszítettél, az már négyszereződött, mínuszban. Hatvanat hozhattál a középiskolából, hatvanat szerezhettél az egyetemen, harmincat az írásbelin, harmincat a szóbelin, azaz tizenötöt-tizenötöt, amit kétszereztek, így lehetett maximum százhusz pontod, ha nem volt még közép- vagy felsőfokú nyelvvizsgád; azért plusz pont járt. Nagyon figyeltem, az írásbelin és a szóbelin egyaránt próbáltam kihozni magamból a maximumot. Sikerült, felvettek, tízszeres túljelentkezés mellett. Zárthelyik, referátumok, kollokviumok, szigorlatok, nyelvvizsgák, záróvizsga, abszolutórium, szakdolgozatok, államvizsga, ösztöndíjas munkák, publikációk, és tessék, a piacon, ami az élet maga, állásinterjúkkal ver az Ég.

Kovács Péter Zoltán

A HÉTVÉGI BULIK ÉS
A GÖRÖG MÍTOSZOKNÉNYEI PÁL: *AZ IRODALOM VISSZAVÁG – LÉDA TOJÁSAITÓL AZ ARANYSZAMÁRIG (1)*. TILOS AZ Á KÖNYVEK, DEBRECEN, 2015.

A helyzet az, hogy sokan írtak már Néneyei Pál *Az irodalom visszavág – Léda tojásaitól az Aranyszamárig (1)* című kötetéről, itt a *Látóban* is¹, és másutt is.² Van, aki a popkulturális utalásokat emeli ki, van, aki a humort, minden van ebben könyvben, kicsit saláta az egész. De jót tesz neki a salátaság.

Régóta nem olvastam ilyen hévvel könyvet. A borítóra rá van írva: 14 éven felülieknek. Végül is beleférek. Kicsit zavart, hogy van már mögöttem egy bölcsészkar tanári képzéssel együtt, de ez van, elfogadtam, hogy diák-ként már nem fogom tudni olvasni a kötetet. Így hát leendő magyartanár-ként olvastam, és élveztem.

Tény, hogy Néneyei nem klasszikus (bár gyakorló) magyartanár, nyilatkozta is egyszer, hogy a módszer nem kenyere, spontán tanít, beszélget, szóval reformpedagógus.³ Ez a könyvére is igaz: nem hasonlít semmire. Ez, a mai könyvfelhozatalt tekintve, mindenképpen nagy érdem. Ha meg akarjuk próbálni összefoglalni, hogy miről szól ez a kötet, akkor elmondhatjuk, hogy a hagyományostól szinte mindenben eltérő irodalomtörténet.

Egyrészt nem tudományos, még csak nem is tudományösszegző. Talán a tudománynépszerűsítő kategória állna hozzá a legközelebb, de leginkább a kedvcsináló jelző illik rá. Kedvet csinál... egyrészt az olvasáshoz, de nem elsősorban ahhoz. Főként a kérdéshez és a gondolkodáshoz. Bevallott célja a kötetnek, hogy elválassa az irodalom fogalmát a tananyagétól.⁴ Ehhez két Karinthy ihlette figurát alkot meg: a jó és a rossz tanulót. (Az illusztrátor, Baranyai András rajzai alapján, a címre hajazva a rossz tanuló Darth Vader-, míg jó társa Luke Skywalker-szerű alak.) Mindkettejüket szembe-síti azzal, hogy amiért rajonganak, vagy amit utálnak, az nem az irodalom, hanem a tananyag. Sőt, a jó tanulót azzal botránkoztatja meg, hogy valójá-

ban őt nem is érdekli az irodalom: hiszen valami rendes szakmát akar tanulni, mérnök vagy közgazdász, de leginkább informatikus szeretne lenni, tehát nem célja komolyan foglalkozni az irodalommal – pedig az irodalommal való komoly foglalkozás az egyén polgári foglalkozásától függetlenül élet-halál kérdése.

Zseniális húzása a kötetnek, hogy épp e két figura által reflektál az irodalmi mű megalkotott voltára, tudniillik arra, hogy azt mindig egy író írja: „Akkor, mire a végére érek ennek a vaskos trutyinak” – szól egy adott ponton alkotójához a rossz tanuló – „gondolom, pont azt fogom mondani meg gondolni, amit az író úr akar. Ha már úgyis maga ír engem. – Na, az nem olyan biztos! Én sem vagyok ám mindenható. Eddig is mondtál olyanokat, amiket nem akartam, hogy mondjál. Fejemre nőnek néha az ostoba szereplőim. – Ennyi reményem maradt” – hangzik a szereplőnek és alkotójának a párbeszéde.⁵ Sok ehhez hasonló van még a kötetben, főleg egy-egy fejezet elején, végén. Nem lehet innen nem kihallani Ecót, a teremtett világok elméletét... vagy valami hasonlót. Külön érdeme a könyvnek, hogy néha a szakmában jártasabb olvasót is továbbgondolásra készíteti, legalábbis én sokszor gondolkodtam el olvasás közben irodalomelméleti, esztétikai kérdéseken. A diák olvasó nem fog ilyet tenni(?), ő inkább a folyamatosan fel-felvetett kérdések válaszai után fog nyomozni. Krimi is ez a könyv, mely néha filozófiai futamokat is megenged. Hiába, megint Eco. Lényegében rengeteg kérdést vet fel a könyv, melyeket aztán rendre nyitva is hagy. Ez nem azt jelenti, hogy ne adna rájuk választ. Csak nem végleges választ. Érettségi felkészítőnek pocsék lenne.

Másrészt – egyedi irodalomtörténet lévén – nem szerzők és műveik meghatározta pontokat egymás után kötögetve halad az időben, hanem témák, motívumok, világmagyarázatok, egyszóval problémák mentén. Így sikerül egy valóban életszerű irodalomképet nyújtania az olvasók számára. Igyekszik az irodalmat leemelni a kötelező olvasmányok, a tananyag, a tantárgy piederesztályjáról úgy, hogy helyet enged nemcsak a nagy lélegzetvételű kérdéseknek (mi a szerelem?, milyen választások elé állít az élet? stb.), de az egészen egyszerű, hétköznapi témáknak is, mint például a tekintély, az alkoholfogyasztás (a bacchanáliák és a hétvégi, lerészegedős bulik párhuzamai és különbségei), a vallásgyakorlás (melynek hanyatlása egy világrend hanyatlásához vezethet) vagy épp a vágy és a szexualitás (a népdalokon túl például a szatírképű, hajnalban lányokat hajkurászó Orion s a reggeli merevedés – mert erről is szól az irodalom). Bár a nagyobb léptéket tekintve az irodalom történetének felvázolása időrendben halad (a mondáktól és Homérosz-

tól egészen a római regényig), mégis elsősorban témák érdeklik, és nem ártall meg-megállni az „elbeszélésben” azért, hogy egy-egy mellékszálát kibontson. Például az irodalom céljának bogarászása közben teszünk egy rövid, *Titokfejtés* című kitérőt, melyben igyekszünk megfejtetni egy átlagosnak hangzó, mégis „titokban” pajzán tartalmú népdalt. (Közben az is kiderül, hogy a népdaloknak egy jelentős része *arról* szól. Ki beszél erről az iskolában? Aki igen, most legyen nagyon büszke magára!) Lényegében a könyv végig ilyen titokfejtés: arról olvasunk, hogy melyek azok a nagyon is emberi és elemi témák, melyek adott korban, adott művek, műfajok, formák kapcsán érdekelték az embereket.

A könyv műfaja segít ebben: laza elbeszélés, kissé mesélés, kissé tanóra. Számomra leginkább ahhoz hasonlított a szöveg megszólalójának hangja, mint azé a megszállott szakértőé, aki laikusnak beszél a szakterületéről, ugyanis meg van róla győződve, hogy az azzal való foglalkozás minden más emberi tevékenység alapja:⁶ „az irodalom élet és halál kérdése, az irodalom az hivatás, értitek, az nem járja, hogy mellékesen, mintha desszert lenne...”⁷

Bár klisé, de ami a könyv hibájának tűnne, valójában az előnyére válik. Bár kritikusai megemlítik, hogy mindenből csak ízelítőt kapunk, ez az, ami továbbolvasásra késztet. Én legalábbis sokszor nyúltam a telefonom után, hogy helyre tegyem egy-egy mitológiai alak családfáját a fejemben (külön élvezet, ha egyszerre több is van neki). Ha a fiatalabb olvasót e könyv ráveszi arra, hogy klasszikus auktorokat olvasson, akkor a tapasztaltabb olvasót azzal szembesíti, hogy bizony töredékes ismeretekkel rendelkezik a klasszikus irodalom terén (is). Boldogok... egyrészt a sajtókészítők (hiszen a könyvben van *Brian élete*-utalás is, aki kíváncsi, hogy hol, üsse fel a tárgymutatót, az is jár a kötethez!), másrészt az átfogó klasszikus műveltséggel rendelkezők, akik nemcsak egyes énekeit olvasták végig a nagy eposzoknak, vagy nemcsak pár versét ismerik mondjuk Catullusnak. Én nem tartozom ez utóbbiak közé, szóval el is kezdtem klasszikusokat olvasni. Beleestem a csapdába. Mentésemre mondván, nagyon jól megszerkesztett csapda ez: soha nem művekkel vagy alkotókkal találkozunk előbb, hanem mindig a változó és izgalmas történeti kontextussal (ebben hajaz kicsit a szintén „felhasználóbarát”, Szerb Antal-féle irodalomtörténetre) vagy egy-egy személyes, a diákokat első kézből érdeklő kérdéssel (ebben én valamennyire az élménypedagógiát és egyéb modern módszereket vélek felfedezni, de az áthallások semmiképp sem tolatkodók). Ebből a szempontból egy kivetnivalóm⁸ volna a művel szemben: bár továbbgondolkodásra és -olvasásra késztet, nem ad ehhez fogódzókat. Nincs szakirodalom vagy ajánlott irodalom, nincsenek utalások olvasóköny-

vekre, kötetekre sem, amelyeket a diáknak érdemes lenne kézbe vennie a könyv olvasása közben vagy után. Nincsenek lábjegyzetek sem, a legtöbb dolgot bemondásra kell elhinnünk Nényeinek, s ez engem nem kicsit zavart. Kijelentései olykor sarkosak és provokatívak, mely kétségkívül előnye egy ilyen típusú könyvnek, viszont nem ad lehetőséget az ismeretek külső forrásból történő ellenőrzésére.

És itt jön be a tanár szerepe. Ezt a könyvet a legjobb lenne tanár segítségével olvasni. Amennyiben a magyartanár „kiadná” e kötetet a diákjainak, magától értetődő módon vehetné fel a facilitátor szerepét. Nem kellene semmiféle előzetes érdeklődést felkeltenie: a tudásvágyat a könyv kiválóan felkelti, sőt, bizonyos szintű előzetes tudáshoz is juttatja a tanulót. A tanár szerepe már csak az volna, hogy megfelelő és pontos ismeretek birtokába juttatja a tanulót azokról a témákról, melyekre az rákérdez. Esetleg rendszerez, ábrázol, egyszóval segíti a tudás kialakítását a diákok fejében. És nem utolsó sorban kitér a különböző irodalomértelmezések mibenlétére is: ugyanis bármilyen tudás megszerzéséhez és hasznossá tételéhez kell valamilyen rendszer, séma, amelybe az újabb és újabb elemek beleágyazódnak. E sémák kialakításában lehetne szerepe a tanárnak.

Ha az osztályomban kialakíthatnák egy szabadpolcos „osztálykönyvtárat”, Nényei kötetait mindenképp feltenném rá, több példányban is – természetesen szakirodalommal és bizonyos primer művekkel együtt –, hadd vigyék haza a tanulók, és olvassák magukban. Azt hiszem, ez a tanári munkát jelentősen megkönnyítené – mégis csak jobb olyan emberekkel dolgozni, akiket ugyanaz érdekel, mint minket.

JEGYZETEK

¹ Kovács Anikó: Irodalomról emberközelben. *Látó*, 2016. június.

² Két jó recenzió: <https://www.helikon.ro/hogyan-vag-vissza-az-irodalom/> és <https://litera.hu/magazin/osszeallitas/nenyei.html>

³ Megszüntetné a diákok hülyének nézését – Nényei Pál. *Felforgatók*, 4. évad, 9. epizód, 2021. március 17. (<https://felforgatok.simplecast.com/episodes/megszuntetne-a-diakok-hulyenek-nezeset-nenyei-pal>)

⁴ Olyannyira, hogy például költői képekről vagy eposzi kellékekről nagyjából a könyv felénél hallunk először, igaz, akkor nagyszerűen megindokolva jelenlétüket mint szakmai minimumot.

⁵ *Az irodalom visszavág...*, 13.

⁶ Holott nem, Nényei egyik erénye, hogy a reáltudományos és bölcsészeti gondolkodásmódot (ugyanúgy, ahogyan például a mitikus és a tudományos világképet is) párhuzamba és nem alá-fölé rendeltségi viszonyba állítja egymással.

⁷ *Az irodalom visszavág...*, 8.

⁸ Valójában kettő, de a másodikat csak ide, lábjegyzetben: Nényei csak a klasszikus görög és római művészettel foglalkozik (a következő kötet a középkortól veszi fel a fonalat), más kultúrákról kérdéseiről, alkotásairól nincs szó a műben. Igaz, kétszer ilyen vastagnak kellene lennie a kötetnek, ha lenne benne ókori sumér-akkád, egyiptomi, héber, indiai, esetleg távol-keleti vagy afrikai művészet és mitológia is. Kompromisszumot kötünk, közelre nézünk.

Biró Mónika-Anita

SZÉLJEGYZETEK EGY FRANCIA KRIMI MARGÓJÁRA

GUILLAUME MUSSO: *EGY PÁRIZSI APARTMAN*.
PARK KÖNYVKIADÓ, BUDAPEST, 2020.

„A művészet hazugság, ami közelebb visz bennünket az igazsághoz” – indít egy Pablo Picasso-idézettel a regény, méghozzá rögtön a borítón. Bár egy efféle idézet nem mindig válik előnyére egy könyv külső megjelenésének, azt el kell ismerni, hogy részint találó jelölőjévé válik a művésztörténeti utalások, említések és témák egész armadáját felsorakoztató kriminek, még annak ellenére is, hogy bár az igazság felderítése a történet tétje, a művészet korántsem hazugságként jelenik meg benne.

Guillaume Mussót a francia irodalom egyik legnagyobb kortárs alkotójának tartják, s a jóformán évente megjelenő regények nemzetközi sikeréhez hozzájárulva a budapesti Park Könyvkiadó az elmúlt években már 11

Musso-fordítást juttatott el a magyar könyvpiacra. A regények arculatuk alapján is egy koherens Musso-sorozatnak a részei: a sötét alapszíneivel játszó könyvborítók regényenként egy-egy saját árnyalattal vannak színezve, s az adott szín is főképp a „musso” feliratban jelenik meg, ami mondhatni márkanévvé válik, ahogy magára irányítja a kezdő vagy visszatérő Musso-olvasók tekintetét. Az enyhén hatásvadász, de tagadhatatlanul figyelemkeltő arculat erősen hajaz a populáris irodalom tömegtermékeinek vásárlóvadász jegyeire, s erre rátesz a hátulsó borítón szereplő Godard-idézet, a fülszöveg, a méltató jellemzések (pl. „Ördögi döglött akták”), illetve a szerzőt magasztaló bemutatás is. Végső soron így az olvasó nem egy puszta Musso-regényt, hanem egy, az utolsó színárnyalatig és szócskáig is tudatosan megtervezett könyvtárgyat tart a kezében.

Nem egyszerű behatárolni az *Egy párizsi apartmant*, mivel a más recenzálók által is emlegetett egyedi Musso-stílus mentén a regény kitartóan ellenáll a zsánerek szorongatásainak. A komplex bűnügyi történetet elbeszélő regény főként krimi, ami azonban elüt a szélesebb körökben ismert skandináv, illetve angolszász hagyományoktól. Félig-meddig detektívregényként definiálható, ami nyomokban sem tartalmaz horror vagy thriller elemeket, nem borzaszt el, de még csak nem is borzongat különösebben, inkább a rejtélyek felderítésének izgalmára, a folyamatos bonyolódás keltette könnyed feszültségre játszik rá. Közben a romantikus és a kalandregény felé is hajlik, majd olykor művészeti és útikalauzként viselkedik.

Az alaphelyzet szerint az emberkerülő, ám sikeres drámaíró és a megfásult rendőrnő egy foglalási kavargás folytán ugyanazt a párizsi apartmanházat veszik ki az alkotásra vagy pihenésre szánt magány reményében. Találkozásuk az adminisztrációs hiba eredményeként ez idáig nem valószerűtlen, azonban mindkettejüket ugyanaz bírja maradásra: érdeklődésük és csodálatuk a kibérelt ház előző lakójának, a világhírű festőművésznek, Sean Lorenznek a munkássága iránt, illetve eltűnt festményeinek, majd fia meggyilkolásának rejtélyes körülményei. Az antiszociális író, a megfásult rendőrnő, illetve a halott festő titkai körüli homály teremti meg a kifejezetten összetett történeté ágazó alaphelyzetet és a regény sajátos atmoszféráját.

A regény elbeszélője folyamatos és sűrű nézőpontváltások révén építi és vezeti a cselekményszálakat: hol az író, Gaspard, hol pedig a rendőr, Madelaine szempontjából követjük az eseményeket. Az olvasás menetét kezdetben erősen megtöri ez a váltakoztatás, azonban hamar fel lehet venni az elbeszélés ritmusát, s ezen túllépve már inkább érdekes csavarnak tekinthető ez az eljárás. Mindez nagyban szélesíti is az elbeszéléstechnika

lehetőségeit, s főleg tartalmi szempontból biztosít sokkal nagyobb teret a történet kibontakozásának. A két szereplő egymással párhuzamosan nyomoz, mindketten a maguk módján, majd egyeztetnek a fejleményekről, s közös következtetéseik nyomán lépnek tovább, ki-ki a maga sejtéseit és nyomait követve.

A sűrűn váltakozó nézőpontok párhuzamos elbeszélése teszi lehetővé azt is, hogy az egyazon időben történő események, az újra és újra feltárt nyomok a rejtély felgöngyölítésének egészében értelmet nyerjenek, követhetők legyenek. Továbbá így lehetséges, hogy a nyomozás és a teljes cselekmény időben mindössze hat napot öleljen fel (ami egyébként a kötet nagy fejezeteinek tagolását is megadja). A párhuzamos események sokkal több fordulatot, illetve egy komplex bűnügy történetének felépítését teszik lehetővé rengeteg helyszínen (Párizs mellett Madrid és New York utcái is feltárulnak), sok mellékszereplővel, számos történéssel rövid időn belül, illetve főleg rövidebb terjedelemben (mindössze 350 oldalas a regény). Ugyancsak ez a többrétűség engedheti meg azt is, hogy teljesen különböző ügyek és rejtélyek kapcsolódhassanak össze egyazon nyomozás történetében. Ez szintén Musso krimijének egyedisége és erőssége is egyben, hogy nagyon kreatív módon kapcsol össze nyomokat és eseményeket, s így nem egyetlen rejtélyt tár fel a könyv, hanem több különböző, látszólag egymástól teljesen független ügyet kapcsol össze. Ugyanakkor gyengesége is van az elbeszéléstechnikának: az olvasó legtöbbször csak annyit tud, amennyit a nyomozópáros, vagy akár hátrányban is van, le van maradva, az elbeszélő jócskán elhallgat előle információkat. Így ilyenkor csak a nehezebben fenntartható kíváncsiság és a találgatások feszültsége marad, amit azonban ellensúlyoz, hogy a történet önmagában is kifejezetten pörgős és fordulatos, nem lassul le, illetve különösebben nem is hullámzik.

A két főszereplő előélete és személyiségrajza szervesen beleépül a történetbe, de amellet, hogy mindez hozzájárul a szöveg világának felépítéséhez s a karakterek árnyalásához, nagy szerepe van az egyes események előidézésében is. Más detektívregények esetében a nyomozók magánélete általában csak adalék, ami ugyan befolyásolja a történéseket, de az atrocitás eleve megtörténik, a bűnügy fennáll, és valakinek meg kell azt oldania. Itt a karakterek jellemrajza tulajdonképpen az alapszituáció kialakulásának, az ügy részletes felépítésének az alappillére, valamint a végkimenetel kialakulásának az alapfeltétele. Gaspard-t és Madelaine-t saját múltjuk, szokásaik, személyiségük vezérelte abba a házba, Lorenz iránti érdeklődésük tartotta ott őket,

majd saját maguk megismerése, életük kiteljesítésének vágya hajtotta előre végig a rejtélyek megoldása során.

A sok nyomot és szálat felvonultató bűnügyi történetek esetében fennáll annak a veszélye, hogy a kigondolt ügy és a megoldás nyomozás felőli (fordított) felépítése és levezetése hiányos vagy ellentmondásos marad bizonyos részleteiben. A kellő és alapos indoklás hiányában jócskán maradnak elvarratlan szálak ebben a történetben is. Az ügy felderítésének bizonyos lépései pusztán a szerencsének tudhatók be, vagy olykor valószerűtlenül egyszerű módon jutnak a szereplők egyről a kettőre. A pszichológiai tényezők nagy szerepet játszanak a fő- és mellékszereplők fejlődésében, cselekedeteik megindoklásában. Olykor azonban túl nagy teret kap a lélektani megközelítés, mikor a „nyomozók” elegendő bizonyíték nélkül, találgatások és önjelölt pszichológiai okfejtések eredményeképpen jutnak el egy következő nyomig, vagy oldanak meg bizonyos kérdéseket (pl. Sotomayor profiljának megalkotása és sorozatgyilkossá válásának megindoklása).

Az egymásra épülő rejtélyeket elbeszélő regénynek a művészetekhez, az alkotás aktusához fűződő viszonya képez egy másik vezérszálat. Egyébként Musso gyakran szerepeltet művészeket, alkotásokat és a művészetet érintő témákat más regényeiben is (pl. *Regényélet*, *Central Park*, *Az írók titkos élete*). A regényben felbukkanó utalások és említések, az építészeti, képzőművészeti, irodalmi, zenei leírások összességükben gazdagítják a szöveget, hozzájárulnak a történet felépítéséhez, azonban nem minden esetben azonos a tétjük. A Lorenz alakját kirajzoló és a rejtélyekhez kapcsolódó elemek hasznosak a történet szempontjából, de az egyes nem szükséges utalások, beékelések esetében sokszor eldönthetetlen, hogy ezek hozzájárulnak-e a történet világának felépítéséhez, vagy csak a szerző művészettörténeti jártasságát igazolják. Ilyenek például a véletlenszerű épületjellemezések, de végső soron üresek maradnak a fejezetek élén álló idézetek is. A híres alkotóktól származó sorok látszólag jellemezni hivatottak az egyes fejezeteket, hangulatkeltő erejük van, de a regény egészére nézve csak zavaró, semmitmondó adalékok maradnak már csak túlzott gyakoriságuk és sablonosságuk miatt is.

A váratlan fordulatokkal teli történet lezárása egy olyan végkifejletbe torkollik, amire végképp nem számít az olvasó. Megnyugtat a pozitív kimenettel, azonban mégis hiányérzetünk támadhat, mivel nem következik be egy végső elszámolás (ami egyébként az intézményes igazságszolgáltatás csődjére és inkompetenciájára is rávilágít), de még a titkok, a megoldott rejtélyek is feltáratlanok maradnak a nyilvánosság előtt. A megszerzett tudás csak a főszereplőkre marad, viszont ennek bennfentes módon az olvasó is a

részesévé, a rendszert kijátszó főhősök cinkosává válik. Végző soron kettős érzésekkel válunk meg a Sean Lorenz életének és halálának rejtélyeit feltáró történetről. Különösebb befogadói erőfeszítést nem igényel a regény, a nyomkövetés is a szereplőkre van bízva, olvasói kalandozásra kevés a lehetőség, mégis képes a könyv intelligens módon szórakoztatni, s további érdeklődést ébreszteni Musso újabb történetei iránt.

Amik Annamária – György Andrea

HARC ÉS HELYTELENKEDÉS

SZILASI LÁSZLÓ: *TAVASZI HADJÁRAT*.
MAGVETŐ, BUDAPEST, 2021.

GyA: Azért lettem kíváncsi Szilasi László könyvére, mert tudtam, hogy kapcsolódik Mikes *Leveleskönyvéhez*, amit nagyon szeretek. Bár Mikes Kelemen valóban az alfája és ómegája a kötet első, *Ostorod* címet viselő kisregényének, a szöveg végére érve mégis csalódottnak éreztem magam. Akárcsak a második regényke, *A koppantyú lovagjai* esetében.

AA: *A harmadik híd* után én automatikusan elolvasok mindent, amit Szilasi ír. De amannak a letaglózó súlyától eltérően, az otthontalanság kérdése itt inkább pajkosan tér vissza.

GyA: Időbe telt, mire rájöttem, hogy a *Tavaszi hadjárattal* csak úgy tudok dialógusba kerülni, ha félreteszem azt az elvárást, hogy történetelvű prózát olvassak. És ennek az elengedésnek meg is lett a gyümölcse. Második nekifutásra már ráérősen élveztem minden egyes részletét annak, ahogyan Szilasi, mintha egy papírszínház lapjait mozgatná, keresztülhurcolja szereplőit a magyar történelem 18–19. századi, hősi eseményektől zsúfolt színpadán. Sokkal ütősebbnek éreztem a humorát, és háttérbe szorult, jelentőségét veszítette a kapkodó, sietős történetmondás, a jellemek egysíkúsága és az egyhangú szereplői szólások.

AA: A főszereplők tényleg beleolvadnak a történelmi adatok és személységek masszájába, és ez fordított irányban is hat: elhalványulnak a forradalmárok alakjai is. Viszont annál izgalmasabb volt számomra a két kisregény közötti nyelvi kapcsolódás, a több szemszögből elmesélt történet gubancosságában visszatérő, engem Mariásra emlékeztetőn ismétlődő, egymást felülíró kifejezések, képek.

GyA: Újraolvasáskor saját magam leptem meg azzal, hogy képes voltam belefeledkezni például a Tiszát szabályozó tizenkilencedik századi föld-

munkások mindennapjaiba, a talicskakészítés rejtelseibe vagy a kívülálló számára érdektelennek, egyhangúnak tartott Alföld élővilágának a bemutatásába.

AA: Ugye te sem találkoztál eddig a trepni, palincs, szüggellő szavakkal? Hangosan felkacagtam, amikor a betegségéből felépülő Eötvös József szó-lásszabadságról szóló minielőadását indiános filmekbe illő kép zárja: „el-poroszka a naplemente irányába”. De ez nem öncélú szórakoztatás. Az indián motívum visszatér az utászok útjába kerülő tomahawk képében is, amelynek sorsa jól jelzi, hogy is kellene közelednünk az identitás kérdéséhez: Ábel már a tomahawk nyelét és fejét is kicserélte, mégis ugyanaz. Egészen természetes, hogy Hadasi Oszkár-ból Kairóban Ansgar A’dasi lesz.

GyA: Az ironia és a játékoság tiszteletre méltó erényei a kötetnek.

AA: És mégsem iktatják ki a nyugtalanító mélyről érkező morajlást, ami jól tetten érhető például ebben a szépséges képben: „téli Tiszán az a retten-tő rianás”.

GyA: Az a lazaság, a fesztelenség, ahogy Szilasi a magyar történelem kiemelten hősi korszakát megragadja, engem lenyűgöz. „Daliás idők voltak ezek” – jegyzi meg ironikusan a 48-as forradalom előestéjén a narrátor. Szilasi a magyar széppróza anekdotikus hagyományát folytatva alulnézetből ábrázolja a történelmet anélkül, hogy tiszteletlenül bána a múlttal. Azon-túl, hogy kiválóan dokumentált, és főleg a részletek kidolgozásában izgal-mas történelmi atmoszférát teremt, mégsem hagyományos történelmi re-gényt írt.

AA: Az összefonódó történet-szálak szervezőelvét Ágota fogalmazza meg, amikor J. F. Cooper indiános regényeit olvassa: a szerelem az, ami igaz, ami azon felül van, „fiction”. De az ő non-fiction-jükbe bőven belefér-nek mások is, így igazán nem tudtam komolyan venni ezt a szép romanti-kus üzenetet, utóízében számomra ez mégiscsak történelmi regény marad.

GyA: A csatajelenetek pátosz nélküli bemutatásának kitűnő példája, ahogyan Bezerédi Elek, a korábban Bécsben tevékenykedő magyar vívó-mester a forradalmi hadseregben harcolva a pákozdi csatamezőn egykori ta-nítványával találja magát szembe: „Némelyiket szerette, némelyiket nem. Az előzőek elől kitért, az utóbbiakat válogatás nélkül leszurta.” Engem me-gnyugtat az, hogy Szilasi csatamezőin nem hőszok harcolnak.

AA: Igazából csak a korrajz markáns, az alcímbéli „szerelmes magyarok” hangja nem cseng karakteresen. A történelmi sík és a személyes dimenzió metszéspontja itt sem ragadott meg, ahogy a *Kései házasság*ban sem. Ádámék odvas fájáról nem éreztem, hogy az a hely volna, ahol – hogy az előző re-

gényből idézzek – „a magad módján, kimeredsz a társaddal az időből”. Az író eszköztára elnyomja a szereplőit.

GyA: A *Tavaszi hadjárat* két szövege tobzódik a kiváló írói ötletekben. Az első kisregény például a Rákóczi-emigráció két fiktív, nyelvileg és kulturálisan többé-kevésbé asszimilált rodostói leszármazottját érdekes kísérletnek veti alá: megvizsgálja, hogy „vissza tudják-e tanulni magukat magyarságukba”? Végigjárja velük a nemzeti identitáskeresés állomásait a reformkori Magyarországon, arra keresve a választ, hogy „hát végeredményben mit is jelent az, hogy magyar”. Szilasi konokul hallgat, inkább csak körbejárja a kérdést, de úgy, hogy az olvasónak nem ad lehetőséget arra, hogy ismerős szlogenekbe kapaszkodjon (állam, hagyományok, közös eredet, nyelv, étkezés, viselet), inkább arra hívja, hogy személyes válaszokat fogalmazzon meg. Emlékezetes az a jelenet, amikor Szakmáriék a fárasztó utazás után budai házukban a kandalló előtt édes bort isznak, olvasnak, beszélgetnek, majd Szakmári megjegyzi: „Ilyenkor, ezeken az estéken nagyon szerettem, hogy én magyar vagyok.” És ez a vallomás máris önvizsgálatra invitál: mikor szeretem azt, hogy magyar vagyok?

AA: Valamiféle választ mégiscsak sugall. Magyarok lenni annyi, mint magyarral lenni, olvassuk. A magyarság személyes narratívája nem egy bura, hanem a kapcsolódások kiindulópontja. A valódi hazát az egyik szereplőnek a szerettei jelentik, akiknek rendületlenül híve, hangzik a *Szózat* nyitósorainak átírata.

GyA: A könyv egyik legjobb ötlete az, hogy Ádám utólagosan beleír Mikes kéziratába, belekomponálja Kőszeghy Zsuzsit. Míg Mikes az édes néne költött alakjáról próbálja elhitetni, hogy valós személy, addig Szilasi éppen fordítva: a valós Kőszeghy Zsuzsit teszi fiktívvé.

AA: Az irodalmi foglalatosságot Ábel is űzi, aki, miközben barátjának mesél, kész recepcióelméletet fogalmaz meg: „a történet vagy a történet hiánya épp a másik befolyásolhatatlan elsajátításában válik egésszé”. Nem marad el az irodalom művelésének számomra oly kedves formája, a fordítás sem, amelyről itt hallottam a legszebb definíciót: „alázatos egy dolog lehet ez a fordítás, nagyságos asszonyom. Meghajolni, kötve lenni, valaki mást átkarolva vinni félig, félig meg vele menni”.

GyA: Egy jelöletlen idézettel Mikes utolsó levelének fájdalmasan gyönyörű sorait ismerhetjük fel az *Ostorod* című kisregény zárlatában. Amint a szelíd Mikes Kelemen papírra veti, hogy ő maradt utolsó emberként a Rákóczi-emigráció tagjai közül, máris a mennyei haza felé irányítja tekintetét, ahol végre befejeződhet a szinte teljes életén át tartó száműzetése, „ha-

szontalan bujdosása”. Jellemző és megható fordulattal rögtön vissza is szívja a „haszontalan” jelzőt, majd elmerül Isten végtelen kegyelmének a szemléletében. A megváltoztathatatlanba való bölcs belenyugvás erőteljesen átüt ezen a szövegen is.

AA: A fergeteges, túlcsonduló nyelvi-képi-tartalmi gazdagság mellett végig érezhető a szomorkás mellékhangsúly. A két összefonódó kisregényben szereplő szerelmespárok a *dinkies* (*double income no kids*) mintapéldányai. Ínyencek és hedonisták, akik a „hátha történik ott valami” motiválta társadalmi élet és az odvas fában zajló üzekeredéseik között keresik önmagukat. Keleti oda-visszautazásukkal bezárul a kör. Gyermeektelen, zárt körű társaság, életüknek nincs önmagán túlmutató folytatása. Valóban „a *szinkron* változat” ők, ahogy a „*diachron* ügy”, a szabadságharc névtelen hőseit jellemzi a mű. Mikeshez hasonlóan az angol Teasdale Márta is az elmélkedés útján próbálja a szinkron magyar időt számára érthető diakroniává kitergetni.

GyA: Az áthallott mikesi reflexiót hatásosan illusztrálja az *Ostorod* szerelmespárjának látomása: a Márvány-tenger partján a sárga búzamezőben szeretkező Ádám és Ágota hirtelen az Adytól ismert „magyar Ugaron” találja magát, majd egy égből leereszkedő tüzes szekér felrepíti őket a végtelen magasba, ahonnan a világot egészen más perspektívából szemlélhetik, és amelyből a nemzeti hovatartozás kérdése már bagatell.

AA: A többi történet is a mágikus realizmus jegyében írt záróakkorddal végződik. A fluid nemzeti identitást képezi le a beteg Márta gondolataiban a szó szerint lázas kutakodás a „halandzsa” szavunk eredete után. A kötet zárópasszusa az a hagymázás eszmefuttatás, amelybe belekeveredik az ál-latin tipográfiai vakszöveg és a nyelv minden betűjét felhasználó nyelvi játék, sugallva minden játék halálos komolyságát vagy még inkább a halállal szembenálló játékosságot.

Orbán Ottó

(1936 – 2002)

A DÁN KIRÁLYI FŐSZÁMVEVŐ JELENTÉSE
A FORTINBRAS & FORTINBRAS CÉG
ÁTVILÁGÍTÁSÁRÓL

az a legleverőbb hogy lehetett volna belőlük akár egy jó
kezdőcsapat is

jó időben született újszülöttek
egy új történet első mondatai
a tiszta lap amelyen nem dereng föl a diktatúra vízjele
nem lettek sem azok sem ezek
rókafiak nyomakodtak elő a rókalyukakból
rókaagyakba való eszmékkal
hogy a történelmet gólra játsszák
a vesztest pedig a legjobb sárba taposni
akkor legalább nem sokat pofázik
rendőrállamban nőttek föl
szabadságnak azt gondolták hogy mától fogva a rendőr
nekik tiszteleg

a népről meg azt hogy vasreszelék
melyet egy mágnesvassal állíthatnak át a megkövetelt irányba
a fiatalság mindig a menny küldötte
kivéve azt amikor nem
kivéve azt amikor az ördög megvakítja
hogy ne lásson mást a folyó vízében
csak önnön tükörképét mint a magába szerelmes Narcissus
Dánia dán föld mindig is az volt mindig is az lesz
az államgép rohad valami búzlik

valami elveszett a vissza nem térő esély
polcra lopott koronát olcsón megszámitunk
a szellem páncélja új a módszer a régi
ahogy a végkifejlet is
szerteszét a színen hullák számolatlanul
gyümölcshéj kutyaszar megégett könyvlapok

NÉVJEGY

Mindent meg lehet
tanulni. Ma újragyakorlom
a felháborodást.

Kovács Péter Zoltán

Lapunk állandó támogatói:

Aranka György Alapítvány, Nemzeti Kulturális Alap,
Communitas Alapítvány, Bethlen Gábor Alap

nka
Nemzeti Kulturális Alap

A szerkesztőség székhelye: Marosvásárhely, Tusnád u. 5. sz.; Postacím: 540027 Târgu Mureș, str. Tușnad 5, vagy Of. P. 1. C. P. 89; Telefon: 0040-(0)365-801946; E-mail: lato.szerk@gmail.com; Kiadóhivatal: 540028 Târgu Mureș, str. Primăriei 2. Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Nyomta az Alutus Rt., Csíkszereda. Igazgató: Hajdú Áron. Belföldi előfizetés egy évre 96, fél évre 48, negyedévre 24 lej. Előfizetéseket a szerkesztőségben vesszük föl.

ISSN 1220-5982